

Staat van de Financiën

2022-2026

De financiële ontwikkelingen 2022 – 2026 van de gemeente Zaanstad ten behoeve van de coalitiebesprekingen bij de gemeenteraadsverkiezingen maart 2022

8 maart 2022

Inhoud

1	Inleiding.....	3
2	Samenvatting	6
3	Financiële vooruitzichten	7
3.1	Onvermijdelijke ontwikkelingen 2022-2026	8
3.2	Risico's en onzekerheden.....	19
4	Financiële ontwikkelingen conform het voorstel voor de nieuwe begrotingsindeling	20
4.1	Kansengelijkheid.....	21
4.2	Verstedelijking	25
4.3	Duurzaamheid	33
4.4	Gezondheid	36
4.5	Economie	42
4.6	Veiligheid	45
4.7	Samenleving, raad, college en organisatie.....	48
4.8	Financiën	51
5	Overige informatie	53
5.1	Investeringsfonds.....	53
5.2	Transformatiefonds	55
5.3	Volkshuisvestingsfonds	56
5.4	Woningbouwimpuls (WBI)	57
5.5	Woonlasten	58
5.6	Schuldontwikkeling	60
6	Nieuwe programma-indeling begroting 2023	62
	Bijlage 1	63

1 Inleiding

Zaanstad behoort tot de 20 grootste gemeenten van Nederland en groeit nog steeds. Het is een bruisende gemeenschap in de dorpen en het stedelijke gebied, die volop in ontwikkeling is. In 2040 is Zaanstad naar verwachting uitgegroeid tot een stad met ruim 190.000 inwoners.

Zaanstad kent een aantal strategische opgaven

De groei van de stad biedt kansen om te moderniseren en de leefbaarheid te verbeteren, én brengt uitdagingen met zich mee op het gebied van kansengelijkheid, gezondheid, verstedelijking, duurzaamheid, veiligheid en economische ontwikkeling.

De samenhang tussen deze opgaven is groot. Zo draagt het inzetten op gezondheid bij aan het vergroten van kansengelijkheid en kan de inrichting van de openbare ruimte helpen om je gezond en veilig door de stad te bewegen. Elke afweging die gemaakt wordt, heeft impact op de verschillende opgaven. Dat biedt kansen, maar maakt het kiezen ook complexer. Het vraagt keer op keer om een integrale afweging bij de keuzes die gemaakt moeten worden.

In de nieuwe bestuursperiode is de opgave van Zaanstad om deze grote vraagstukken op te pakken in het licht van de landelijke en Zaanse trends en ontwikkelingen, zoals beschreven in de Zaanse vertaling van de Trendrapportage van Platform31.

De groei van Zaanstad en de toenemende complexiteit in vraagstukken dwingt ons om kritisch na te denken over onze toekomstige gemeentelijke organisatie. Het gaat daarbij om de capaciteit, kwaliteit en inrichting van de organisatie. Vraagstukken zoals duurzaamheid, verstedelijking, ondermijning en mobiliteit vragen nieuwe competenties van onze medewerkers en andere werkvormen. En een noodzakelijke samenwerking met andere partijen. De ambities moeten in overeenstemming worden gebracht met de kwaliteit en omvang van de organisatie én andersom.

Lokale overheden staan voor een aantal bestuurlijke uitdagingen

De overheid dient zowel een rechtmatige, efficiënte, samenwerkende als een netwerkende overheid zijn. De manier waarop inwoners tegen het lokaal bestuur aankijken, verandert. Door de kinderopvangtoeslagenaffaire kunnen inwoners het vertrouwen in de overheid verliezen en rond politieke besluiten laten inwoners hun ongenoegen blijken, zoals bijvoorbeeld bij lockdown-maatregelen of bij lokale protesten tegen windparken.

Een aantal maatschappelijke ontwikkelingen raakt inwoners direct in hun belangen, zoals de energietransitie, de bestaande woningmarkt en de bereikbaarheid, maar ook de ingrepen in de jeugdzorg. De gemeente is in zowel het sociale als het ruimtelijke domein voor de inwoner de belangrijkste overheid geworden. Tegen de achtergrond van de deze maatschappelijke spanningen en de verscherpte verhouding tussen inwoner en (lokaal) bestuur zal de druk op de organisatie de komende bestuursperiode naar verwachting verder toenemen.

Het handhaven van de menselijke maat in het contact met onze inwoners vraagt iets van onze medewerkers, vaardigheden, werkwijzen en processen. Voor bestuurders brengt dit nieuwe uitdagingen met zich mee als het gaat om het functioneren van de democratie.

Zaanstad is niet alleen sterk afhankelijk van geldstromen van het Rijk....

De financiële ruimte voor decentrale overheden om zelfstandig keuzes te maken staat onder druk door het groeiend aantal taken. Bovendien gingen de recente decentralisaties in het sociaal domein gepaard met bezuinigingen. Dit heeft geleid tot financiële tekorten op lokaal niveau, ook in Zaanstad. Dit maakt dat de gesprekken met het Rijk over de toedeling van meer taken en de verdeling van de middelen landelijk met argusogen worden gevolgd.

De groei van Zaanstad kan niet zonder extra middelen en inzet vanuit de organisatie. Het is zaak om de succesvolle verwerving van steun van de MRA, Provincie, Rijk en Europa voort te zetten, maar wel een scherpe blik op het beslag op de eigen middelen. Een voorbeeld: de rijksmiddelen op het gebied van de Woningbouwimpuls of de Aanpak Kwetsbare Wijken maken weliswaar meer mogelijk in de realisatie, maar dekken niet alle randvoorwaardelijke investeringen op andere terreinen, zoals mobiliteit, stikstof en maatschappelijke voorzieningen.

En als deze externe financieringsstromen beschikbaar komen, stelt dat eisen aan de (personele) inzet van onze organisatie voor het efficiënt en effectief inzetten van deze middelen en het realiseren van de ambities binnen de gestelde termijn.

... maar daarnaast moet Zaanstad ook samenwerken en dat veronderstelt ook inzet van anderen...

De gemeente staat er niet alleen voor, onze doelen bereiken veronderstelt ook de inzet van anderen. In regionale samenwerking met de Metropoolregio Amsterdam (MRA), in publiek-private verbanden, met Provincie en Rijk is samenwerking noodzakelijker dan ooit. Maar ook van onze 'lokale' maatschappelijke partners wordt meer gevraagd. Het is zaak oog te houden voor de (financiële) ruimte die deze partners nodig hebben.

...en het realiseren van onze ambities vereist voldoende en passend personeel.

Om tempo te houden in de realisatie van de ambities en ook de genoemde autonome ontwikkelingen in goede banen te leiden, vraagt dat nadrukkelijk iets van onze HRM-organisatie en onze leidinggevenden. En ook van de manier waarop wij werken.

We voorzien de komende jaren een aanzienlijke uitstroom tot ongeveer een kwart van de organisatie als gevolg van pensioneringen. Dat biedt kansen om ook voor een nieuwe arbeidsgeneratie een aantrekkelijke organisatie te zijn, waarbij wij een afspiegeling blijven vormen van de veranderende samenleving en mee kunnen bewegen met de maatschappelijke ontwikkelingen.

Zaanstad heeft als stad en organisatie veel mogelijkheden en kansen. Door haar unieke positie in de regio, in het hart van de Metropoolregio Amsterdam en het landelijk gebied. Zaanstad heeft de ideale schaalgrootte om een aantrekkelijke werkgever te kunnen zijn. We zijn niet te klein als organisatie voor de majeure opgaven en niet te groot om geen verschil te maken als individuele medewerker. Daarbij zijn we in concurrentie op de arbeidsmarkt: met buurgemeenten, maar ook met de private sector. Partijen die we juist ook nodig hebben voor de realisatie van onze ambities. Zaanstad heeft nog een aantal stappen te zetten om een aantrekkelijk werkgever te worden en te blijven.

...wat leidt tot een organisatie die meegroeit met de groei van de stad

De medewerkers van de gemeente Zaanstad werken dagelijks aan het mooier en sterker maken van Zaanstad. Zij werken aan een welvarende, veilige en duurzame stad waarin Zaankanters prettig en gezond wonen, werken en recreëren. Deze missie vraagt om een voortdurende gezonde balans tussen bestuurlijke ambities, wettelijke taken, bijbehorende financiën en een vitale, diverse en wendbare organisatie. De manier waarop wij werken moet passend zijn voor wat er in Zaanstad nodig is. Groei van de stad kan niet zonder extra middelen, extra inzet en een andere manier van werken van de organisatie. Om de groei van de stad te kunnen faciliteren stellen we een financiële systematiek voor die onze organisatie laat meegroeien met de groei van de stad. Voor een gezonde gemeente is het noodzakelijk om ambitie, financiën en organisatie voortdurend in balans te houden.

In de Staat van Financiën en Organisatie is zichtbaar dat deze balans de laatste jaren uit het oog is verloren. De budgetten van onze ambtelijke organisatie zijn niet meegegroeid met de toename in taken en de groei van de stad. Dit heeft geleid tot een hoge werkdruk (zoals blijkt uit het medewerker betrokkenheidsonderzoek), capaciteitsproblemen en in sommige gevallen het stopzetten van projecten of initiatieven. Deze hoge werkdruk en capaciteitsproblemen hebben een negatief effect op het verandervermogen van de organisatie. Het college heeft eind 2021 moeten ingrijpen in het huidige werkpakket om de werkdruk in 2022 naar beheersbaar niveau te brengen (raadsinformatiebrief [2022/692](#)). We moeten letterlijk een 'been bijtrekken' om ervoor te zorgen dat Zaanstad een gezonde en aantrekkelijke werkgever blijft.

Uit de Staat van de Organisatie blijkt in de kerncijfers, dat zowel de bezetting als de inhuur, niet in lijn zijn met de benchmark van de 100.000+ gemeenten. Dit betekent dat het werk in Zaanstad momenteel met relatief minder ambtenaren wordt gedaan. In 2020 was het verschil in bezetting (in fte) ten opzichte van het gemiddelde van andere 100.000+ gemeenten in totaal -78 fte. Daarbij zien we dat de komende jaren (tot 2030) bijna een kwart van de medewerkers met pensioen gaat. In 2022 wordt nader onderzocht welke financiële strategie we moeten hanteren

om de groei van de organisatie in balans te houden met de groei van de stad, de groei van het takenpakket en de ambities van de gemeente. Op korte termijn is het zaak om de formatie de minimale omvang te geven die nodig om te voorkomen dat medewerkers omvallen en uitvallen, waardoor cruciale werkprocessen en taken voor de stad in de knel komen. Dit staat nog los van alle taken en ambities die de komende jaren op de organisatie afkomen als gevolg van de groei van de stad.

In de Staat van de Organisatie is een aantal scenario's beschreven die aangeven welke uitbreiding qua fte's noodzakelijk zijn om een eerste been bij te trekken bij het uitvoeren van onze huidige taken en ambities:

1. Bij 10-20 fte ledigen we de meest urgente druk en lossen daarmee op dat mensen omvallen en uitvallen. We financieren de meest noodzakelijke investeringen in de organisatie ontwikkeling. Er blijven structureel krapte en vraagtekens bij het halen van bestaande ambities. We zien dit eigenlijk niet als keus, maar als "autonome" ontwikkeling. Indien voor dit scenario wordt gekozen, is een bijstelling van de huidige plannen en ambities nodig.
2. Bij 30-40 fte investeren we steviger in de knelpunten, maken een wat diepere analyse en zetten in op vitale en beter geëquipeerde processen, projecten en programma's. De risico's op werkdruk uitval worden verkleind, als mede de risico's op het niet halen van prestaties/ambities. Er is weinig tot geen ruimte voor nieuwe ambities.
3. Met een inzet van 50-60 fte dichten we het gat met de benchmark vrijwel volledig en creëren een gezonde en vitale werkomgeving, waarbij ruimte is voor reflectie en innovatie. Een organisatie die weer voorop kan lopen en een aantrekkelijke werkgever wordt gezien. Met alle positieve effecten die hierbij horen.

In de *Staat van Financiën* is een structureel bedrag van € 1,5 miljoen opgenomen om deze uitbreiding te financieren, gebaseerd op een uitbreiding van 10 tot 20 fte als autonome ontwikkeling en absolute ondergrens om de huidige taken te blijven uitvoeren.

Bij de onderhandelingen over een nieuw coalitieakkoord zal een eerste analyse beschikbaar zijn en zullen wij aanwijzen waar in de organisatie capaciteitsuitbreiding het meest urgent en onvermijdelijk is. Later dit jaar volgt een uitgebreide analyse en strategie om een goede balans tussen groei van de stad, ambities en financiën te bewerkstellingsen.

Voor een evenwichtige blik op de financiële en personele staat van Zaanstad is het relevant om deze *Staat van de Financiën* in samenhang te beschouwen met de *Staat van de Stad* (inclusief de Trendrapportage) en de *Staat van de Organisatie*.

drs. J. Hamming, burgemeester

drs. G. Blom, gemeentesecretaris

drs. J. Jongbloed, raadsgriffier

2 Samenvatting

Na de gemeenteraadsverkiezingen op 16 maart 2022 beginnen de coalitie onderhandelingen en zal een nieuw collegeprogramma opgesteld worden. Om de politieke partijen en de onderhandelaars inzicht te geven in de financiële (on)mogelijkheden van de gemeente, is de *Staat van de Financiën 2022-2026* opgesteld. De *Staat van de Financiën* betreft een ambtelijke inventarisatie van financiële zaken en ontwikkelingen en wordt u aangeboden door de burgemeester, gemeentesecretaris en griffier van de gemeente Zaanstad.

In deze rapportage wordt het financieel meerjarenbeeld 2022-2026 van de gemeente Zaanstad gepresenteerd. Uitgangspunt van de *Staat van de Financiën* is de vastgestelde meerjarenbegroting 2022. Daaropvolgend beschrijft de Staat de onvermijdelijke (autonome) ontwikkelingen bij ongewijzigd beleid. Deze ontwikkelingen doen zich sowieso voor. Daarbij wordt opgemerkt dat het de inzichten bevat zoals die begin 2022 bekend waren. Ongetwijfeld zullen er in aanloop naar of tijdens de onderhandelingen nog nieuwe ontwikkelingen voordoen, bijvoorbeeld naar aanleiding van de realisatiecijfers over het jaar 2021 of nadere uitwerkingen van het regeerakkoord.

Meerjarenbegroting

De begroting van Zaanstad is circa € 600 miljoen groot. De laatst vastgestelde begroting, de [begroting 2022](#), laat zien dat de uitgaven en inkomsten voor de komende jaren in evenwicht zijn. Er hebben zich na vaststelling van deze begroting veel ontwikkelingen voorgedaan, die het meerjarensaldo beïnvloeden: het nieuwe regeerakkoord, loon- en prijsontwikkelingen, gemeentefondscirculaires etc. Samengevat geeft dit de volgende ontwikkeling van het saldo van de meerjarenbegroting:

Financiële ontwikkelingen (autonoom)

Bedragen * € 1.000

	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo begroting 2022	0	1.287	0	-2.027	-3.703
Onvermijdelijke ontwikkelingen	-10.522	-5.197	-1.323	-284	8.296
Nieuw saldo meerjarenbegroting	-10.522	-3.910	-1.323	-2.311	4.593

Het meerjarenbeeld laat zien dat er in de eerste jaren middelen beschikbaar zijn. Dit is voornamelijk het gevolg van de extra middelen die in het regeerakkoord voor gemeenten zijn opgenomen. De extra middelen zijn echter grotendeels incidenteel. Na 2025 daalt de uitkering van het gemeentefonds dermate, dat er feitelijk geen ruimte is om structureel maatregelen te nemen. In hoofdstuk 3 is een toelichting op de onvermijdelijke ontwikkelingen opgenomen.

Naast de onvermijdelijke ontwikkelingen beschrijft het rapport in hoofdstuk 4 de financiële ontwikkelingen die de komende periode bestuurlijke keuzes vragen. De beschrijving gebeurt aan de hand van de zes strategische opgaven zoals opgenomen in de Omgevingsvisie, de maatschappelijke visie, de Staat van de stad en de trendrapportage platform 31 (Kansengelijkheid, Verstedelijking, Duurzaamheid, Gezondheid, Economie en Veiligheid), aangevuld met de onderwerpen Samenleving, raad, college en organisatie en Financiën. Deze indeling is tevens het voorstel voor een nieuwe programma-indeling van de Begroting 2023, zie hiervoor het laatste hoofdstuk van deze rapportage.

In hoofdstuk 5 zijn enkele specifieke onderwerpen apart toegelicht, zoals de ontwikkeling van de gemeentelijke schuld en de woonlasten. Ook grote incidentele gelden als de Woningbouwimpuls en het Volkshuisvestingsfonds zijn kort toegelicht. De rapportage bevat geen inventarisatie van verdien- of besparingsmogelijkheden. De afgelopen jaren is de begroting binnen krappe marges opgesteld, waarbij ook al besparingen en inkomstenverhogingen verwerkt zijn. Concrete besparingsvragen kunnen worden uitgewerkt als daar een specifieke richting op wordt aangegeven.

3 Financiële vooruitzichten

Gemeenten zijn voor een groot deel van hun inkomsten afhankelijk van de uitkeringen die zij van het Rijk ontvangen. De gemeentefondsuitkering is daarvan de meest omvangrijke. Dat geldt ook voor Zaanstad. Naast de belastingopbrengsten heeft Zaanstad weinig eigen inkomsten, bijvoorbeeld in de vorm van dividend of erfpacht.

De hoogte van de gemeentefondsuitkering is afhankelijk van de rijksuitgaven. Nemen de rijksuitgaven toe dan neemt ook de omvang van het gemeentefonds toe en andersom, dalen de rijksuitgaven dan zullen ook gemeenten minder ontvangen uit het gemeentefonds. Dit wordt de samen trap op trap af systematiek genoemd. In de coronaperiode is deze systematiek korte tijd buiten werking gesteld, maar het wordt de komende jaren weer van kracht. De afspraken in het nieuwe regeerakkoord hebben daarom direct, als het taken en bevoegdheden van gemeenten betreft, en indirect, als het de rijksuitgaven betreft, invloed op de financiële positie van gemeenten. Hieronder daarom eerst de gevolgen van het regeerakkoord voor Zaanstad kort samengevat.

Gevolgen regeerakkoord

Op 15 december 2021 presenteerden de fractievoorzitters van VVD, D66, CDA en ChristenUnie hun coalitieakkoord. Op 10 januari 2022 is het nieuwe kabinet gepresenteerd. Het coalitieakkoord bevat voorstellen voor de publieke sector in brede zin: van hoge tot lage overheden, van woningcorporaties tot onderwijs en zorg. In dit hoofdstuk behandelen we de financiële gevolgen van enkele specifieke onderwerpen, zoals wij die op dit moment kunnen overzien. Het betreft alleen onderwerpen met gevolgen voor gemeenten en geeft daarom geen volledig beeld van het totale regeerakkoord.

Overall zien we de komende jaren meer geld beschikbaar komen voor gemeenten. Dat is gunstig. Echter, het gaat veelal om incidenteel geld. Tijdelijk geeft dit verlichting, maar over een aantal jaar, vanaf 2026, zal de financiële druk weer toenemen. Voor structurele ontwikkelingen en oplossingen is nauwelijks ruimte.

Incidenteel geld komt onder andere beschikbaar via een aantal budgetten en fondsen. Mogelijk kan Zaanstad hier aanspraak op maken en een bijdrage ontvangen. Hoe dit geregeld gaat en kan worden is op dit moment nog niet bekend. Het gaat om een budget van € 5,6 miljard voor klimaat en energie, € 7,5 miljard voor een goede ontsluiting van de woningen in de veertien verstedelijkingsgebieden en daarbuiten, € 900 miljoen voor een nieuwe tranche Regio Deals, € 1 miljard nieuwe woningbouwimpulsgelden en € 600 miljoen voor het Volkshuisvestingsfonds. Overigens zijn de laatste twee bedragen geen extra middelen voor gemeenten: ze worden aan het gemeentefonds onttrokken en vervolgens via een specifieke verdeling aan gemeenten beschikbaar gesteld.

In het regeerakkoord is opgenomen dat gemeenten extra middelen voor jeugd ontvangen zoals opgenomen de [uitspraak van de Commissie van Wijzen](#). Deze uitspraak was het uitgangspunt voor het opstellen van een Hervormingsagenda Jeugd waarin ook alle besparingsmaatregelen jeugd verder uitgewerkt zijn. De Hervormingsagenda moet leiden tot het verbeteren van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. Echter, tegelijkertijd met de toekenning van extra middelen, zijn in het regeerakkoord nieuwe aanvullende besparingen op jeugd opgenomen. De komen bovenop de besparingen van de Commissie van Wijzen. En zijn zeer fors: € 100 miljoen in 2024 en € 500 miljoen structureel vanaf 2025. Het regeerakkoord geeft weinig duidelijkheid over de wijze waarop de aanvullende besparingen van € 500 miljoen (voor Zaanstad € 5,4 miljoen) gerealiseerd moeten worden. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft in een brief aan de Tweede Kamer vastgesteld dat het Rijk met deze aanvullende besparingen op jeugd de uitspraak van de Commissie van Wijzen in het regeerakkoord eenzijdig terzijde schuift. De VNG acht hogere besparingen onhaalbaar; er is geen adequate dekking voor. Hierop hebben gemeenten op 13 januari jl., tijdens de algemene ledenvergadering van de VNG, unaniem ingestemd met de resolutie om de Hervormingsagenda Jeugd op te schorten. De Hervormingsagenda blijft opgeschort totdat er een principeafpraak is

gemaakt met het nieuwe kabinet, waarin de uitspraak van de Commissie van Wijzen volledig wordt gerespecteerd.

Daarnaast worden in het regeerakkoord op diverse onderwerpen budgetten beschikbaar gesteld. Het is op dit moment niet bekend of en hoe deze budgetten ook (deels) voor gemeenten beschikbaar komen. Daar waar relevant is dit opgenomen bij de financiële ontwikkelingen bij de betreffende strategische opgave. Een concrete financiële vertaling naar de gemeente Zaanstad kan niet gemaakt worden.

In de volgende paragraaf wordt een overzicht van de onvermijdelijke financiële ontwikkelingen voor Zaanstad gepresenteerd. Dit leidt tot een nieuw financieel meerjarenbeeld. Er wordt ook ingegaan op de gevolgen van corona op de gemeentebegroting en financiële risico's bij het gepresenteerde meerjarenbeeld.

3.1 Onvermijdelijke ontwikkelingen 2022-2026

In onderstaande tabel is het financieel meerjarenbeeld voor de periode 2022 tot en met 2026 gepresenteerd. De bedragen in deze jaren laten de voordelen (-) en nadelen (+) zien. Dit beeld is tot stand gekomen door een inventarisatie van de autonome en financiële ontwikkelingen bij ongewijzigd beleid.

Het rekeningresultaat 2021 is op dit moment nog niet bekend. De najaarsrapportage 2021 liet een klein voordelig saldo van € 0,5 miljoen zien. Vooralsnog is dit ook het uitgangspunt voor de uiteindelijke afsluiting: een voordelig saldo 2021.

In de rekening 2021 zal een actualisatie opgenomen zijn van de financiële risico's van de gemeente en de dekking die daar tegenover staat in de Algemene reserve. Indien deze dekking onvoldoende is, wordt het rekeningresultaat 2021 gebruikt om de algemene reserve aan te vullen tot het minimale niveau van de weerstandratio 1,4. Gebruikelijk is het resterend resultaat toe te voegen het Investeringsfonds.

Financiële ontwikkelingen (autonoom)

Bedragen * € 1.000

	2022	2023	2024	2025	2026
1. Saldo begroting 2022	0	1.287	0	-2.027	-4.555
Actualisering meerjarenbegroting	-1.658	-1.287	-12	-2.031	-956
Correctie dotatie Transformatiefonds	-	-	-	-426	-
2. Gemeentefonds					
Septembercirculaire 2021	-6.732	-3.492	-2.543	-2.234	-3.075
Decembercirculaire 2021	-544	-190	-39	-39	-41
Herijking gemeentefonds	-	1.100	1.100	1.100	1.100
Correctie groei van de stad	-	1.687	4.434	9.345	10.134
3. Regeerakkoord					
Tijdelijke verlaging opschalingskorting	-100	-4.200	-5.700	-7.150	0
Ontwikkeling accres gemeentefonds	-5.980	-8.381	-8.381	-8.381	-8.381
4. Loon- en prijs bijstellingen					
Doorwerking hogere indexatielasten 2021	880	880	880	880	880
Hogere indexatie Jeugd en Wmo	1.557	1.563	1.559	1.546	1.533
CAO gemeenteambtenaren 2021/2022	874	852	850	848	848
Loon/prijsindexatie 2023	-	6.199	6.171	6.160	6.164
Dekking loon-prijsindexatie in gemeentefonds	-	-6.199	-6.171	-6.160	-6.164
5. Investerings					
Prijsstijgingen investeringen	-	99	227	406	566
Tijdelijke huisvesting St. Michaël College	625	104	-46	-27	
Haalbaarheidsonderzoeken IHP		150	250	50	250
Nota onderhoud kapitaalgoederen openb. ruimte	-	39	54	57	87
6. Autonome ontwikkelingen verbonden partijen					
Omgevingsdienst NZKG	136	185	185	23	23

Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (VrZW)		200	200	200	200
GR GGD	251	884	884	884	884
7. Jeugdhulp en Wmo					
Onafhankelijke cliëntondersteuning	-	286	286	286	286
Volumeontwikkeling Wmo	-1.950	300	300	300	300
Volumeontwikkeling Jeugd	1.588	4.040	4.040	4.040	4.040
Vrijval stelpost volumegroei Jeugd / Wmo	-	-1.478	-1.478	-1.478	-1.478
8. Omgevingswet en WKB	360	-	-	-	-
9. Aanpak cybercrime	100	202	202	202	202
10. Tekort capaciteitsbudget	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
11. Overige voor- en nadelen					
Renteontwikkelingen	-531	-537	-372	-482	-51
Onroerendezaakbelasting (OZB)	-500	-500	-500	-500	-500
Erfpacht HoogTij	-222	-222	-222	-222	-222
Dividend deelnemingen	-666	284	284	284	284
Implementatie Microsoft 365	-	245	245	245	245
Openbare ruimte (maaibestek)	200	200	200	200	200
Lagere baten bestuurlijke dwang	180	180	180	180	180
Schadeclaims openbare ruimte	110	110	110	110	110
Totaal	-10.522	-3.910	-1.323	-2.311	4.593

Toelichting

1. Saldo begroting 2022

Als start is het saldo uit de vastgestelde meerjarenbegroting 2022-2025 opgenomen. In 2022 en 2024 sluit het saldo op nul, in 2023 is sprake van een tekort van € 1,3 miljoen. In 2025 is weer sprake van een voordelig saldo. In het financieel overzicht zijn deze bedragen overgenomen en is jaarschijf 2026 toegevoegd.

In februari 2022 heeft het college raadsvoorstel [2022/2688](#) over de actualisering van de meerjarenbegroting ter besluitvorming aan de raad gestuurd. Onder voorbehoud van het akkoord van de raad zijn de aanpassingen in de meerjarenbegroting hier overgenomen.

Vanaf 2017 wordt de vrijvallende ruimte in de begroting als gevolg van het verplicht activeren van investeringen met maatschappelijk nut (rijksregelgeving) gereserveerd in het zogeheten Transformatiefonds. Omdat de kapitaallasten elk jaar toenemen is de vrijvallende ruimte elk jaar iets kleiner. De dotatie aan het Transformatiefonds neemt daardoor elk jaar met ruim € 0,4 miljoen af. Begin 2022 is geconstateerd dat dit in het jaar 2025 niet is gebeurd: de dotatie 2025 gelijk was gehouden aan 2024. Dit wordt nu gecorrigeerd.

2. Gemeentefonds

September- en decembercirculaire

Op 21 september 2021 publiceerde het Rijk de septembercirculaire 2021 en op 14 december 2021 verscheen de decembercirculaire 2021. In de raadsinformatiebrief [2021/24626](#) is de raad geïnformeerd over de financiële effecten van de rijksbijdrage op de begroting van de gemeente Zaanstad. In raadsinformatiebrief [2022/2125](#) vindt u deze informatie over de decembercirculaire. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar deze brieven.

Herijking gemeentefonds

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) bracht op 19 oktober 2021 zijn eindadvies over de herijking van het gemeentefonds uit. De raad ziet een verbetering ten opzichte van het huidige verdeelstelsel. Wel is onder andere een vijftal onderwerpen opgenomen waaraan voldaan zou moeten worden voorafgaand aan de invoer. De VNG heeft het ministerie van BZK gevraagd om een reactie op het advies van de ROB. Daar heeft BZK op 13 december op gereageerd. Vervolgens start de VNG-consultatie bij gemeenten in de maanden december en januari. De ALV van de VNG heeft op 13 januari een resolutie aangenomen dat de herijking noodzakelijk is,

maar alleen doorgang mag vinden als aan alle voorwaarden van de ROB worden voldaan. Ook als dit leidt tot uitstel van invoering. Het nieuwe kabinet zal een besluit moeten nemen over het nieuwe verdeelstelsel. Vooralsnog houdt het ministerie van BZK vast aan de invoeringsdatum van 1 januari 2023.

Volgens de laatste inzichten heeft de herijking een ongunstig financieel effect voor Zaanstad. Het gaat om een nadeel van € 7,- per inwoner. Uitgaande van 157.000 inwoners, komt dit neer op een structureel lagere gemeentefondsuitkering van € 1,1 miljoen.

Correctie groei van de stad

Voor de verdeling van het totale gemeentefonds naar de verschillende gemeenten gebruikt het Rijk een verdeelmodel. In dat model wordt zo goed mogelijk rekening gehouden met de uiteenlopende omstandigheden waaronder gemeenten hun taken moeten uitvoeren. De (toekomstige) groei in het aantal woningen en inwoners telt daarin ook mee. In de gemeentefondsverdeling wordt dus al rekening gehouden met de groei van de stad. Het gevolg hiervan is dat wij nu aan de batenkant van de Zaanse begroting een oplopende gemeentefondsuitkering hebben verwerkt.

De groei van de stad heeft ook aan de lastenkant van de gemeentebegroting gevolgen. De fysieke uitbreidingen die gepaard gaan met de groei van de stad (infrastructuur, maatschappelijke voorzieningen) worden gedekt uit het Investeringsfonds. De groei zorgt echter ook voor toename van volumes waardoor de uitgaven stijgen, bij dienstverlening (denk aan de producten bij Burgerzaken, vergunningsaanvragen of bezwaar- en beroepsprocedures), de omvang van de openbare ruimte (toename onderhoudskosten) en de vraag naar voorzieningen in het kader van de Wmo, jeugdzorg of armoedebestrijding en de ondersteuning vanuit de organisatie op deze onderdelen. Voor deze toename aan lasten is op dit moment geen begrotingsruimte gereserveerd. Nu Zaanstad voor een flinke uitbreiding in het aantal woningen en inwoners staat, wordt het steeds urgenter om de mismatch tussen baten- en lastenramingen recht te trekken. We passen daarom een correctie toe op de raming van het gemeentefonds: de extra middelen die de gemeente ontvangt als direct gevolg van een toename in de aantallen komen we af. Dit houden we beschikbaar om de gevolgen van de groei van de stad in de exploitatiebegroting op te kunnen vangen.

In 2022 wordt een systematiek ontwikkeld om de gevolgen van de groei van de stad naar bijstelling van begrotingsbudgetten te vertalen. Het doel is om een financiële strategie te ontwikkelen zodat de stad kan groeien met kwaliteit en de basis financieel op orde blijft. De financiële strategie geeft een handvat voor:

- het handhaven van de basiskwaliteit van de stad (en daarmee ook van de organisatie)
- de jaarlijkse integrale afweging van de investeringen nodig voor de groei.

De basiskwaliteit gaat om de uitvoering van de gemeentelijke taken die om zekerheid vragen. Onder de basiskwaliteit vallen materieel budget, uitbestede taken en capaciteit. De basiskwaliteit is vastgelegd in diverse beleidsnota's. Zoals het kwaliteitsniveau van het beheer van de openbare ruimte en de dienstverlening.

Het streven is de systematiek in 2022 uitgewerkt te hebben. Het streven is de eerste resultaten en inzichten te gebruiken bij het opstellen van de begroting 2023.

3. Regeerakkoord

De eerste jaren van het komende kabinet zien er voor de gemeentefinanciën relatief gunstig uit. De pijn ontstaat aan het eind van de kabinetsperiode: de opschalingskorting blijft dan intact, de compensatie voor de jeugdzorg wordt vanaf 2024 nog verder afgebouwd, waarbij het Rijk verwacht dat dit opgevangen kan worden met additionele maatregelen. Weliswaar valt ook het accres hoger uit, maar voor een deel zal dit opgaan aan hogere loon- en prijsstijgingen en wellicht ook aan hogere kosten voor de jeugdzorg als gemeenten en Rijk er niet in slagen de kostenstijgingen van de afgelopen jaren om te buigen.

Tijdelijke verlaging opschalingskorting

In 2012, bij de formatie van het Kabinet-Rutte II, werd besloten tot een opschaling van gemeenten. Dit moest leiden tot besparingen door schaalvoordelen. Sinds 2015 worden gemeenten daarom geconfronteerd met een korting op het gemeentefonds die oploopt tot

€ 975 miljoen in 2025. De beoogde opschaling is inmiddels van de baan, maar de korting is in stand gebleven. Tot en met 2021 is er € 300 miljoen op het gemeentefonds gekort. De oplopende korting wordt nu vanaf 2022 tijdelijk (t/m 2025) niet doorgevoerd.

Accres gemeentefonds

Zoals beschreven valt het accres in de eerste jaren gunstig uit als gevolg van de toenemende rijksuitgaven in het regeerakkoord. Veel van deze rijksuitgaven zijn incidenteel van aard, waardoor ook het hogere accres van het gemeentefonds een tijdelijk karakter heeft. Na 2025 daalt het accres echt weer. Daarnaast zijn er nog veel onduidelijkheden over hoe de afspraken uit het regeerakkoord zich precies vertalen naar het gemeentefonds. Zo worden voor de Woningbouwimpulsgelden en het Volkshuisvestingsfonds middelen uit het gemeentefonds onttrokken en herverdeeld over gemeenten. Hoe dit voor Zaanstad uitpakt is afwachten. Het CPB merkt op dat de kans op onderbesteding groot is, omdat er te weinig arbeid is om alle beleidsvoornemens van het Rijk te kunnen uitvoeren. Hierdoor is er een reële kans dat de nu berekende accressen naar beneden worden bijgesteld.

Daarom zijn we terughoudend met het ramen van het accres als toekomstige vrije ruimte. We rekenen nu alleen met het accres 2022 en 2023 trekken dit structureel door. Uitgaande van een aandeel van Zaanstad in het totale gemeentefonds van 1% betekent dit een toename van de gemeentefondsuitkering van € 6,0 miljoen vanaf 2022 en € 8,4 miljoen vanaf 2023.

In onderstaande is zichtbaar welke accressen het Rijk in het Regeerakkoord heeft opgenomen.

*Bedragen * € 1.000*

	2022	2023	2024	2025	2026
Accres gemeentefonds conform Regeerakkoord	598.000	1.088.100	1.800.900	2.018.600	840.000
Correctie woningbouw / volkshuisvesting		-250.000	-250.000	-250.000	
Netto accres gemeentefonds conform Regeerakkoord	598.000	838.100	1.550.900	1.768.600	840.000
Aandeel Zaanstad (1%)	5.980	8.381	15.509	17.686	8.400
<i>Waarvan</i>					
Opname in Staat van Financien (2022 structureel doortrekken)	5.980	8.381	8.381	8.381	8.381
Restant incidenteel beschikbaar houden	0	0	7.128	9.305	19

4. Loon- en prijsbijstellingen

Doorwerking hogere indexatielasten 2021

In 2021 is sprake geweest van forse prijsstijgingen. Dit heeft op enkele posten in de gemeentebegroting een groot nadelig effect. Een groot effect zien we bij de inkoop en aanbestedingen in de openbare ruimte. Het budget hiervoor wordt jaarlijks geïndexeerd met de standaard prijsindexatie voor de begroting. Het onderhoud van de openbare ruimte valt onder de GWW-sector. De werkelijk prijsstijging in de GWW-sector is in 2021 beduidend hoger geweest (7,27%) ten opzichte van wat begroot is. Om het onderhoudsniveau van de openbare ruimte niet verder te laten zakken is een bedrag van € 0,9 miljoen nodig.

Hogere indexatie Jeugdzorg en Wmo (inclusief Jeugd- en wijkteams)

De begroting 2022 is opgesteld met de indexatiecijfers uit het Centraal Economisch Plan van het CPB (maart 2021). De aantrekkende economie in 2021 en verwachtingen voor 2022 hebben geleid tot hogere indexatiecijfers in de Macro Economische Verkenning (september 2021).

Daarnaast is er een motie in de Tweede Kamer aangenomen die heeft geleid tot een loonsverhoging voor het personeel in de Zvw en WLZ. Dit heeft geleid tot een verhoging van het voorlopige percentage Overheidsbijdrage in arbeidskostenontwikkeling (OVA) 2022 (peildatum september 2021) van 1,72% naar 3,87% en een verhoging van het voorlopige percentage Consumentenprijsindex 2022 van 1,64% naar 1,83%. Beide indices worden gebruikt voor de tarieven bij de jeugdzorg en de Wmo-voorzieningen, vastgelegd in de contracten en aanbestedingsdocumenten. De hogere indices leiden tot € 2,3 miljoen hogere uitgaven. Het Rijk heeft in de decembercirculaire van het gemeentefonds een structurele tegemoetkoming

hiervoor gegeven van € 0,8 miljoen. In het voorjaar verwachten we nog een structureel bedrag van € 0,1 miljoen (meicirculaire). Zie ook raadsinformatiebrief [2021/28390](#). Voor 2023 is de OVA-index nog niet bekend.

Bedragen * € 1.000

Hogere indexatie Jeugd en Wmo	2022	2023	2024	2025	2026
Hogere indexatie 2022 Jeugd	1.245	1.245	1.245	1.245	1.245
Hogere indexatie 2022 Wmo	1.118	1.118	1.118	1.118	1.118
Gedeeltelijke dekking in decembercirculaire voor de hogere indexatie 2022 Jeugd en Wmo	-806	-800	-804	-817	-830
Totaal	1.557	1.563	1.559	1.546	1.533

Cao-gemeenteambtenaren 2021/2022

De VNG, de WSGO, FNV Overheid, CNV Overheid en FDO-MHA hebben op 3 november 2021 een principeakkoord voor de Cao Gemeenten afgesloten. De nieuwe cao loopt (met terugwerkende kracht) van 1 januari 2021 tot 1 januari 2023. Het akkoord is op 27 januari 2022 bekrachtigd door de afzonderlijke besturen op basis van de uitslagen van de ledenraadplegingen van de afzonderlijke partijen. Het financieel effect op de begroting is € 0,8 miljoen.

Daarnaast blijkt uit de realisatiecijfers 2021 dat in de meerjarenbegroting van de salarissen een structurele correctie van € 0,04 miljoen opgenomen moet worden. Dat is ook in deze begrotingsbijstelling opgenomen.

Loon-prijsindexatie 2023

De huidige cao voor gemeenteambtenaren loopt op 1 januari 2023 af. Voor de looncompensatie in 2023 zal bij de begroting uitgegaan worden van de loonvoet sector overheid uit de CEP-raming 2022 van het Centraal Plan Bureau. Deze wordt in maart 2022 gepubliceerd en is op dit moment nog niet beschikbaar. Daarom is voor deze publicatie gekozen voor de meest recente raming van het CPB, de [MEV-raming](#) uit september 2021. Voor de loonontwikkeling 2023 is hierin het percentage 2,3% opgenomen.

Uitgangspunt voor de prijscompensatie is de prijs netto materiële overheidsconsumptie uit de CEP-raming 2022. Ook hiervoor is de vooralsnog de [MEV-raming](#) genomen. Dat is voor 2023 1,6%. De verhoging van de subsidies is een afgeleide van de loonstijging en de prijsstijging. Hierbij telt de loonstijging voor 70% en de prijsstijging voor 30% mee. In totaal leiden de loon- en prijsindexaties tot een netto verhoging van de lasten met ruim € 6 miljoen.

Dekking loon-prijsindexatie in gemeentefonds

In de meicirculaire gemeentefonds 2022 zal een meerjarenraming zijn opgenomen van de accres ontwikkeling voor de jaren na 2022. Vooralsnog houden we er rekening mee dat de accresverhoging in de circulaire voldoende groot is om de gemeentelijk indexatielasten te dekken. De exacte hoogte van het accres van het gemeentefonds blijft echter tot de dag van publicatie van de meicirculaire onzeker.

5. Investerings

Prijsstijgingen investeringen

Bij de diverse bouw- en investeringsprojecten is in 2021 sprake van grote prijsstijgingen. Op de bouwprojecten onderwijshuisvesting (Primair en Voortgezet Onderwijs) zien we stijgingen van circa 19%: 13% in 2021 en 5,7% voor 2022 gebaseerd op indexatiepercentages voor bouwkosten onderwijshuisvesting van de VNG en bureau bouwkostendata (BDB). Dit leidt tot hogere investeringslasten en daardoor hogere kapitaallasten. Voor de jaren in deze *Staat van de Financiën* is dat nog echter beperkt zichtbaar, omdat de bouwprojecten pas aan het eind van deze periode gereedkomen en de kapitaallasten daarna pas zichtbaar worden (in 2026 € 0,06 miljoen).

Bij grond-, weg- en waterbouw zien we prijsstijgingen van 9%. Dat is fors hoger dan waar wij in de begroting rekening mee hebben gehouden. Een inschatting op basis van de huidige investeringsvolumes geeft de onderstaande aanpassingen op de kapitaallasten.

Ook de kosten voor de vernieuwing van de Zaanbrug vallen door de gestegen prijzen hoger uit (zie raadsinformatiebrief [2022/2549](#)). Dit leidt tot een noodzakelijke verhoging van de bijdrage van Zaanstad van € 0,43 miljoen, ofwel € 0,02 miljoen stijging van de kapitaallasten.

Bij de sportvoorzieningen zien we een prijsstijging van ca. 19% (13% 2021 en 5,7% voor 2022). Dit is gebaseerd op indexatiepercentages van het VNG en Bureau Bouwkostendata (BDB) alsmede Bouwkostenkompas. Dit leidt voor de investering zwembad De Slag tot een verhoging van € 3,3 miljoen ofwel € 0,08 miljoen stijging van de kapitaallasten.

Bedragen * € 1.000

	Indexatie percentage	2022	2023	2024	2025	2026
Onderwijshuisvesting	ca. 19%	-	-	-	-	60
Openbare ruimte	ca. 9%	0	99	207	303	403
Zaanbrug	ca. 8,5%	-	-	20	20	20
Zwembad de Slag	ca. 19%				83	83
Totaal		0	99	227	406	566

Bij de grondexploitaties is al voldoende rekening gehouden met prijsstijgingen.

Tijdelijke huisvesting St. Michaël College

Via raadsinformatiebrief [2021/29228](#) heeft het college de raad eind 2021 geïnformeerd over een noodbesluit aangaande de tijdelijke huisvesting tijdens de renovatie van het St. Michaël College. Er is sprake van een budgetoverschrijding van in totaal € 0,66 miljoen over een periode van 4 jaar.

Haalbaarheidsonderzoeken IHP

Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Onderdeel van de zorgplicht is de uitvoering van haalbaarheidsonderzoeken voor bouwprojecten. Deze kosten kunnen niet worden geactiveerd. Er wordt gerekend met een gemiddelde van € 0,05 miljoen per onderzoek.

Nota Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte 2022-2031

In december 2021 is de raad geïnformeerd het plan van aanpak ten aanzien van het inlopen van de onderhoudsachterstanden in de openbare ruimte (raadsinformatiebrief [2021/29112](#)). Daarin is opgenomen dat begin 2022 de Nota onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte 2022-2031 aan de raad wordt aangeboden. De nota is een actualisatie van de nota uit 2017. Ten behoeve van de actualisatie is gemeten welke technische onderhoudsachterstanden er in de openbare ruimte aanwezig zijn en is in beeld gebracht welke investeringsbehoefte er de komende jaren is om de openbare ruimte te vervangen. Het financiële effect is – bij een gelijkblijvende onderhoudsachterstand – in de eerste jaren beperkt. Vanaf 2029 zullen de investeringsuitgaven met enkele miljoenen per jaar toenemen als gevolg van geplande stadsuitbreidingen in de komende jaren.

6. Autonome ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

In januari 2022 heeft het college raadsinformatiebrief [2022/606](#) naar de raad gestuurd. Hierin heeft het college toegelicht dat de autonome ontwikkelingen bij gemeenschappelijke regelingen opgenomen worden bij de onvermijdelijke ontwikkelingen in deze Staat van de Financiën en dat de niet autonome ontwikkelingen als keuzes voorliggen bij het opstellen van het coalitieakkoord.

Bij het recreatieschap Twiske-Waterland en het recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer is geen sprake van autonome ontwikkelingen waarbij een bijstelling van de begroting aan de orde is.

Bij Werkom is sprake van meerjarig oplopende tekorten, waardoor een herijking van de organisatie noodzakelijk is. Zie hiervoor hoofdstuk 4.1.

Omgevingsdienst NZKG

De Omgevingsdienst maakt extra kosten die onvermijdelijk gepaard gaan met de invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging Bouw (WKB). De Omgevingswet heeft grote administratieve gevolgen. Zo moet onder andere het vergunningenbestand omgezet worden naar een registratie van milieubelastende activiteiten. Ook vindt er een verschuiving plaats van provinciale bodemtaken naar gemeenten. Uitgangspunt is dat de invoeringskosten maximaal drie jaar nodig zijn (2022-2024, totaal € 0,5 miljoen).

De uitvoeringsovereenkomsten 2022 (UVO's) zijn eind 2021 samen met de ambtelijk opdrachtgevers besproken en in concept vastgesteld. De kosten zijn € 0,02 miljoen hoger dan hiervoor begroot. Bijstelling van de UVO 2022 heeft een structureel effect.

Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (VrZW)

Vanaf 1 januari 2019 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van kracht. De BIO is het basishorizontaal kader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen. Het beoogt de beveiliging van informatie(systemen) bij alle bestuurslagen en bestuursorganen van de overheid te bevorderen, zodat alle onderdelen erop kunnen vertrouwen dat onderling uitgewisselde gegevens, in lijn met wet- en regelgeving, passend beveiligd zijn. Dat is noodzakelijk, want in het digitale tijdperk werken ondernemers, burgers en overheden steeds vaker digitaal. Daarbij delen zij in toenemende mate gevoelige en vertrouwelijke informatie. Ook voor de VrZW is het van belang aan de BIO te voldoen. Daarnaast vraagt de strijd tegen cybercrime toenemende aandacht. Er is een structureel bedrag van € 0,2 miljoen nodig.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Zaanstreek-Waterland

Bij de GGD spelen vier onvermijdelijke ontwikkelingen, die in totaal een uitgaven verhogend effect hebben van € 0,26 miljoen in 2022 en € 0,89 miljoen structureel vanaf 2023. Het gaat om:

- *Eerste begrotingswijziging 2022: Toename van het aantal kinderen en verwerking rijksvaccinatieprogramma en prenataal huisbezoek*
In de kadernota 2022 en begroting 2022 van de GGD is voor het eerst sinds 2015 een bedrag opgenomen voor de toename van het aantal kinderen sinds die tijd. De realiteit is echter dat er in 2021 nog meer kinderen zijn geboren dan van tevoren verwacht. Dit heeft grote impact op de jeugdgezondheidszorg; er hebben immers meer kinderen zorg nodig. En in de eerste levensjaren vinden de meeste contactmomenten met de jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen plaats. Dit leidt, samen met de verwerking van de uitgaven aan het Rijksvaccinatieprogramma en Prenataal huisbezoek, tot een structurele verhoging van de bijdrage aan de GGD van € 0,12 miljoen vanaf 2022.
- *Indexatielasten 2023*
De kadernota 2023 van de GGD bevat de loon- en prijsindexatie voor 2023. De GGD past een gewogen gemiddelde indexatie toe over 2023 ten opzichte van 2022 van 3,75%. Dit is hoger dan de standaardindexatie van de gemeentebegroting. Het effect is € 0,28 miljoen structureel vanaf 2023.
- *Bijstelling tarieven contracttaken*
Het Algemeen bestuur van de GGD heeft in december 2021 bij het vaststellen van de tarieven 2022 besloten om de overhead op contracttaken te verhogen van 19,5% naar 21,5%. Dit heeft voor de nieuwe contracttaken een structureel onontkoombaar effect van € 0,08 miljoen vanaf 2023.
- *Toename meldingen en adviezen Veilig thuis*
Het aantal meldingen en adviezen Veilig thuis neemt sinds 2019 structureel toe. Door de stijging van het aantal meldingen en adviezen is de in 2019 vastgestelde formatie niet meer afdoende. Dit is in het vierde kwartaal 2021 bevestigd door een extern uitgevoerd onderzoek. Er is een structureel tekort op de formatie van uitvoerend Veilig Thuis medewerkers van ongeveer 30-40%. Het tekort op de formatie heeft tot gevolg dat Veilig Thuis de afgelopen jaren structureel met wachtlijsten kampt, ondanks incidentele regionale budgettoevoegingen voor tijdelijke fte's. Betrokken inwoners in een kwetsbare positie worden hierdoor niet tijdig geholpen. Uitbreiding wordt voor de

helft vanuit extra regionale rijksmiddelen (doeluitkering vrouwenopvang- DUVO) gedekt. Voor de resterende helft is een verhoging van de reguliere gemeentelijke bijdrage nodig. Dit geldt voor alle gemeenten binnen Zaansteek Waterland, waarbij Zaanstad een aandeel heeft van 46,2 %. De structurele formatie-uitbreiding kan alleen plaatsvinden onder voorbehoud van goedkeuring door alle deelnemende gemeenten. Alle gemeenten moeten hiervoor extra gemeentelijke middelen beschikbaar stellen. Daarnaast heeft het Algemeen Bestuur van de GGD de overheadtarieven van Veilig thuis gelijkgetrokken met het overheadpercentage voor de overige contracttaken van de GGD naar 21,5 % (was 12%). Hier wordt binnen het project GGD 3.0 nog onderzoek naar gedaan. Samen leidt dit tot een toename van de bijdrage van Zaanstad aan de GGD van € 0,14 miljoen in 2022 en € 0,41 miljoen vanaf 2023. Vanaf 2024 blijft de stijging naar verwachting beperkt tot de reguliere loon- en prijsindex.

7. Jeugdhulp en Wmo

Onafhankelijke cliëntondersteuning

De vraag van inwoners om onafhankelijke cliëntondersteuning neemt structureel toe als gevolg van het steeds meer bekend worden van deze ondersteuning bij inwoners zelf en de wijkteams, die hier vaker naar verwijzen en samenwerken met de onafhankelijke ondersteuners. Als gemeente hebben we een wettelijke taak om deze onafhankelijke cliëntondersteuning te bieden, maar het past ook bij de gemeentelijke visie om inwoners meer eigen regie te laten verkrijgen waardoor jeugdhulp of een maatwerkvoorziening niet of veel minder nodig is. In Zaanstad wordt cliëntondersteuning vanuit diverse organisaties ingezet, maar het beschikbare budget is ontoereikend om aan alle aanvragen om cliëntondersteuning te voldoen. Tot nu toe zijn de ontstane tekorten opgevangen vanuit Slim investeren, maar deze financieringswijze past niet bij de structurele bekostiging die deze inzet vraagt. Voor 2023 en verder is een bedrag van € 0,29 miljoen extra nodig om voldoende onafhankelijke cliëntondersteuning te kunnen bieden aan de inwoners van Zaanstad.

Volumeontwikkeling Wmo

De voorlopige realisatiecijfers Wmo laten zien dat de uitgaven 2021 lager zijn dan waarmee bij het opstellen van de begroting 2022 rekening is gehouden. Het verschil is € 2,7 miljoen. Dat betekent dat de beginsituatie van de meerjarenbegroting 2022 structureel € 2,7 miljoen gunstiger is. In de begroting 2022 is rekening gehouden met een gemiddelde volumeontwikkeling van 3% ten opzichte 2021. In voorgaande jaren is gebleken dat de volumeontwikkeling op een aantal voorzieningen groter is geweest, mede als gevolg van de aanzuigende werking van het abonnementstarief. De verwachting nu is dat het volume van Wmo cliënten in 2022 en verder zal toenemen met gemiddeld 5,3%. De grootste stijging zal plaatsvinden bij begeleiding, waaronder huishoudelijke hulp, en het aanvullend openbaar vervoer. Het financiële effect van deze grotere volumeontwikkeling op de begroting 2022 bedraagt € 0,75 miljoen en werkt structureel door. De verwachte volumegroei 2023 is € 2,25 miljoen. De financiële effecten door de volumegroei kan grotendeels opgevangen worden met het voordeel dat is ontstaan uit de voorlopige realisatiecijfers 2021. De realisatiecijfers zijn voorlopig, bij de rekening 2021 zijn de definitieve cijfers bekend.

Bedragen * € 1.000

Volumeontwikkeling Wmo	2022	2023	2024	2025	2026
Voorlopige realisatie 2021	-2.700	-2.700	-2.700	-2.700	-2.700
Volume groei 2022: 2,3% hoger dan begroot	750	750	750	750	750
Volume groei 2023: 5%	-	2.250	2.250	2.250	2.250
Totaal	-1.950	300	300	300	300

Volumeontwikkeling Jeugd

De voorlopige realisatiecijfers jeugd laten zien dat er in 2021 € 1,6 miljoen meer is uitgegeven dan waarmee rekening is gehouden ten tijde van het opstellen van de begroting 2022. Dat betekent dat de beginsituatie van de meerjarenbegroting 2022 structureel € 1,6 miljoen verslechterd. De verwachte volumegroei in 2022 past binnen de groei die begroot is. Verder was in de begroting 2022 nog geen volumeontwikkeling vanaf 2023 opgenomen. De afgelopen jaren hebben we een kostenontwikkeling gezien van gemiddeld ruim 10% per jaar.

We nemen maatregelen om de besparingen uit de uitspraak van de Commissie van Wijzen te kunnen realiseren en de volumegroei af te vlakken. We gaan er nu vanuit dat we rekening moeten houden met een minimale volumegroei van 5% vanaf 2023 (€ 2,4 miljoen). De realisatiecijfers 2021 zijn voorlopig, bij de rekening 2021 zijn de definitieve cijfers bekend.

Bedragen * € 1.000

Volumeontwikkeling Jeugd*	2022	2023	2024	2025	2026
Voorlopige realisatie 2021	1.588	1.588	1.588	1.588	1.588
Volume groei 2022: conform begroot	-	-	-	-	-
Volume groei 2023: 5%	-	2.452	2.452	2.452	2.452
Totaal	1.588	4.040	4.040	4.040	4.040

* exclusief effect woonplaatsbeginsel en nieuwe aanbesteding miv 2022

Stelpost volumegroei Jeugd / Wmo

Sinds 2019, na de overheveling van het integreerbare deel van de integratie-uitkering Sociaal Domein naar de algemene uitkering, moet de volume toename bij de jeugdhulp en Wmo gedekt worden uit het gemeentefonds. In de eerste jaren is hier in beperkte mate al rekening mee gehouden. Er is vanaf 2023 structureel dekking voor een toename van € 1,5 miljoen. Vanaf 2024 hebben we in de meerjarenbegroting geen rekening meer gehouden met groei.

8. Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging Bouw (WKB)

Vooralsnog is de inwerkingtreding van de Omgevingswet en WKB, na herhaalde uitstel, bepaald op 1 januari 2023. Ondanks het uitstel van de inwerkingtreding gaan de voorbereidingen door. De wetgeving blijkt complex en ingrijpend. De verdieping laat steeds duidelijker de impact op de gehele organisatie zien. Er is een onderscheid te maken tussen incidentele en structurele effecten.

De voorbereiding en implementatie van beide wetten brengen incidentele kosten met zich mee. Het gaat om € 0,2 miljoen voor het afronden van de Omgevingsvisie in 2022 en voor de invoeringscommunicatie via het programma Omgevingswet met inhoudelijke en communicatieve ondersteuning. Voor het opstellen van de basis Zaanse omgevingsplanregels en het maatwerk dat nog nodig zal zijn voor bedrijventerreinen, landelijk gebied en gebiedsontwikkeling is in 2022 extra juridische inhuur noodzakelijk voor het komende jaar (€ 0,16 miljoen). In totaal gaat het om € 0,36 miljoen incidentele lasten.

De nieuwe instrumenten (omgevingsvisie, plan en programma, monitoring) hebben een structureel negatief effect op onze begroting. De effecten zijn globaal in kaart gebracht via onderzoeken en vormen tevens op landelijk niveau aanleiding tot onderhandelingen met het Rijk over financiële compensatie. De structurele gevolgen zijn substantieel van aard. In de loop der tijd worden deze effecten steeds duidelijker. Bij de begroting 2023 worden deze structurele effecten, ook mede afhankelijk van gemeentelijke doelstelling, in kaart gebracht.

9. Aanpak cybercrime

De cyber gerelateerde criminaliteit neemt steeds verder toe als gevolg van een explosieve stijging van digitale communicatie en de verdere digitalisering van de samenleving. Ondanks dat het niveau van cybersecurity toeneemt, wordt de (financiële) schade steeds groter. Een ransomware aanval kan de gemeentelijke dienstverlening voor langere tijd verstoren of volledig stilleggen. Het gaat niet alleen om de beveiliging van opgeslagen data, maar ook om besturingssystemen, zoals bij de beweegbare bruggen, openbare verlichting en verkeersregelinstanties. Het betreft een gemeentebreed aandachtspunt. Om de digitale risico's te kunnen beheersen, blijft het vergroten van digitale weerbaarheid het belangrijkste instrument. Het gaat daarbij zowel om inzet van capaciteit als de aanschaf van tools, zoals anti-ransomware software voor onze opslagsystemen, scanmogelijkheden op cyberkwetsbaarheden en uitbreiding op de firewalls. Het gaat om een structureel bedrag van € 0,2 miljoen.

10. Tekort capaciteitsbudget

Op diverse plekken in de gemeentelijke organisatie zien we onvoldoende mankracht om het werk aan te kunnen. De werkdruk is hoog en met regelmaat ook te hoog. We zien achterstanden in het werk oplopen. De afgelopen jaren is het takenpakket van ons personeel zowel qua volume (groei van de stad) als in extra taken van het rijk als in complexiteit toegenomen. Corona heeft extra duidelijk gemaakt dat de grens bereikt is van wat de ambtelijke organisatie aan kan. Dit heeft begin 2022 geleid tot de raadsinformatiebrief [2022/692](#), waarin het college heeft aangegeven in het werkpakket te moeten ingrijpen om de werkdruk 2022 te verminderen.

Wanneer de bezetting (in fte) in Zaanstad wordt vergeleken met andere 100.000+ gemeenten, wordt het werk in Zaanstad met relatief minder ambtenaren gedaan dan in vergelijkbare gemeenten. In 2020 was het verschil in bezetting ten opzichte van het gemiddelde van andere 100.000+ gemeenten in totaal 78 fte. Omgerekend komt dit overeen met een capaciteitsbudget van € 6,24 miljoen.

In 2022 gaan we onderzoeken welke systematiek we in de toekomst kunnen hanteren om te voorkomen dat de groei van de organisatie weer en verder uit de pas gaat lopen met de groei van de stad en de groei van het takenpakket van de gemeente. Voor nu is het zaak om het 'been bij te trekken' en de formatie de minimale omvang te geven die nodig om te voorkomen dat medewerkers omvallen en uitvallen. We zien gemeentebreed knelpunten: bij belastingen wegens het toenemend aantal WOZ-bezwaarschriften (No Cure No Pay bureaus), bij juridische zaken wegens het toenemend aantal WOB-verzoeken en –bezwaren, bij de afdeling wonen door de enorme woningbouwopgave, de steeds schaarser wordende ruimte en de toenemende vraag naar (beleids)instrumenten, bij de digitale informatievoorziening en bij burgerzaken. In de *Staat van de Organisatie* is aangegeven dat er een minimale uitbreiding van 10 tot 20 fte noodzakelijk is. Wij hebben daarom een structureel bedrag van € 1,5 miljoen opgenomen om deze uitbreiding te dekken. De komende maand brengt de organisatie in kaart waar de knelpunten het grootst zijn. Bij de onderhandelingen over een nieuw coalitieakkoord zal de inventarisatie beschikbaar zijn en kan specifiek aangewezen worden waar in de organisatie capaciteitsuitbreiding het meest urgent en onvermijdelijk is.

11. Overige voor- en nadelen

Renteontwikkelingen

De aanhoudend lage rente van de afgelopen tijd leidt tot lagere rentelasten in de komende jaren.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

In 2021 is sprake geweest van areaaluitbreiding: het aantal panden waar de gemeente vanaf 2022 OZB op kan heffen is per saldo toegenomen. Het gaat daarbij om de totaalontwikkeling van het aantal woningen en niet woningen). Bij het opstellen van de begroting 2022 was de totale areaaluitbreiding nog niet bekend. Inmiddels weten we de realisatie 2021 en verwachten we vanaf 2022 € 0,12 miljoen hogere OZB-opbrengsten.

Daarnaast is geconstateerd dat de OZB-opbrengst van een groot perceel vanaf 2020 niet is meegenomen in de begrotingsraming. Dit leidt tot een structurele bijstelling van € 0,38 miljoen. In de rekening 2021 zien we de extra opbrengst over 2020 en 2021 terug, te weten € 0,76 miljoen.

Erfpacht HoogTij

Voor één stuk grond dat in erfpacht is uitgegeven op HoogTij ligt er een getekend contract met ingang van 2022. Bij het opstellen van de begroting 2022 was dit nog te onzeker en is er nog geen rekening mee gehouden. De rentelasten op de boekwaarde bedragen € 0,16 miljoen. Per saldo resteert een batig structureel saldo van € 0,22 miljoen.

Dividend deelnemingen

Bedragen * € 1.000

Dividend	2022	2023	2024	2025	2026
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	250	100	100	100	100
Huisvuilcentrale (HVC)	79	79	79	79	79
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied (RON NV)	105	105	105	105	105
Resterende winstuitkering RON	-1.200				
Exploitatie locatie Houtcentrum	100				
Totaal	-666	284	284	284	284

Bij de BNG wordt in 2022 eenzelfde dividenduitkering verwacht als in 2021, dat is € 0,25 miljoen lager dan begroot. Voor de jaren daarna wordt uitgegaan van het gemiddelde niveau over de afgelopen vijf jaar. Dat is € 0,1 miljoen lager dan nu opgenomen in de meerjarenbegroting. Bij de HVC zijn nieuwe gemeenten toegetreden waardoor we vanaf 2022 minder garantie provisie zullen ontvangen. Hier staat tegenover dat het risico voor Zaanstad daalt.

De RON is ontbonden waardoor de garantstelling is beëindigd. De provisie valt weg uit onze begroting. Dit wordt (deels) gecompenseerd door de lagere rente dan de renteomslag van de overgenomen geldleningen. In de rekening 2021 van Zaanstad is € 2,8 miljoen als eenmalige bate opgenomen als gevolg van de ontmanteling van de RON. In 2022 ontvangt de gemeente nog een bedrag van € 1,2 miljoen. Met raadsbesluit [2021/24833](#) is besloten hiervan € 0,1 miljoen beschikbaar te stellen voor de verdere uitwerking van de overeenkomst tussen Zaanstad en Havenbedrijf Amsterdam ten behoeve van de locatie Houtcentrum.

Implementatie Microsoft 365

De implementatie van Microsoft 365 hebben we lang voor ons uitgeschoven vanwege de hogere kosten. Mede door het nieuwe werken is de migratie nu onontkoombaar geworden. Het hybride werken vereist Teams, alle thuiswerk-laptops tellen als licentie mee en we moeten naar beter informatiebeheer met SharePoint. Daarnaast richt Microsoft alle nieuwe ontwikkelingen op 365. Het Microsoft 365 abonnementsmodel kost structureel € 0,2 miljoen meer dan het oude licentiemodel. Teams kost € 0,05 miljoen per jaar. Aandachtspunt is de toenemende vraag naar functioneel-beheer capaciteit dat het meer digitaal werken met zich meebrengt.

Openbare ruimte (maaibestek)

In 2020 is maaibestek opnieuw aanbesteed. De kosten van het nieuwe contract zijn € 0,2 miljoen hoger dan voorheen.

Lagere baten bestuurlijke dwang

In het geval dat eigenaren van woningen niet meewerken aan funderingsherstel of dit niet kunnen of willen betalen bestaat de mogelijkheid om via handhaving medewerking aan het funderingsherstel af te dwingen, zodat de veiligheid van bewoners en omwonenden geborgd is. De kosten mogen verhaald worden op de eigenaren. Niet alle eigenaren kunnen echter de kosten dragen. Dat maakt het daadwerkelijk innen van de gemaakte kosten lastig. De baten worden al jaren niet gerealiseerd. De baten staan te hoog in de meerjarenbegroting en moeten naar beneden bijgesteld (€ 0,18 miljoen).

Schadeclaims openbare ruimte

Het eigen risico van de gemeente bij het verhalen van schade door derden is verhoogd naar € 0,05 miljoen per schadegeval. Hierdoor draagt de gemeente meer kosten voor toegekende aansprakelijkheidstellingen. De afgelopen jaren is er gemiddeld € 0,11 miljoen meer kosten gemaakt dan begroot. De begroting moet hierop worden aangepast.

3.2 Risico's en onzekerheden

In hoofdstuk 3.1 zijn de autonome ontwikkelingen opgenomen zoals we die begin 2022 kennen. Er zijn er blijven onzekerheden bij dit financiële beeld. Op het gebied van de uitkering gemeentefonds die we werkelijk in de komende jaren zullen ontvangen: de definitieve besluitvorming over de herijking gemeentefonds moet nog plaatsvinden, onderrealisatie van de uitgaven van het rijk in de komende jaren werkt door in (een verlaging) van de gemeentefonds uitkering. Daarnaast moeten veel voorstellen in het regeerakkoord nog uitgewerkt worden in concrete afspraken. Dat geldt ook voor de afspraken op het gebied van de jeugdzorg. De recente handelwijze van het Rijk op dit punt brengt veel onrust mee. We gaan er in onze begroting van uit dat als – uit onafhankelijke onderzoek - blijkt dat besparingsmaatregelen pas later kunnen worden gerealiseerd en/of de besparingsmaatregelen minder opleveren, het Rijk de hoogte van de compensatie naar gemeenten hierop bijstelt. Indien het Rijk hiervan afwijkt kan dit grote financiële gevolgen hebben.

Twee keer per jaar worden de financiële risico's van de gemeente geactualiseerd. Dit gebeurt bij het opmaken van de begroting en van de rekening. Bij de rekening 2021 is de meest recente stand bekend. Vooralsnog ziet het ernaar uit dat de omvang de algemene reserve voldoende groot is om de risico's af te dekken en te voldoen aan de weerstandsratio van 1,4.

Effecten corona op de begroting

Vanaf het begin van de coronacrisis heeft het college elke paar maanden een rapportage aan de gemeenteraad gestuurd over de financiële effecten van de coronacrisis op de begroting van Zaanstad. Daaruit blijkt dat de middelen die het Rijk ons heeft gegeven tot nu toe voldoende zijn om de effecten op te vangen. We gaan ervan uit dat het Rijk aanvullende middelen beschikbaar stelt als er weer nieuwe maatregelen worden afgekondigd.

Opgemerkt wordt dat de incidenteel door het Rijk beschikbaar gestelde middelen in 2022 of kort daarna aflopen. De activiteiten die de gemeente nu met deze middelen betaalt, zullen daarom ook aflopen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de € 3 miljoen die de gemeente ontvangt via het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) voor de periode tot en met het schooljaar 2022-2023. Via raadsinformatiebrief [2021/24289](#) is de raad geïnformeerd over de besteding van deze incidentele middelen.

Op de langere termijn blijven er onzekerheden en risico's bestaan. Onzekerheid over de effecten voor het welzijn van de inwoners, voor de ondernemers en voor de gemeentelijke organisatie zelf. Zo is de verwachting dat de gevolgen van de maandenlange lockdowns op de jeugd, de ondernemers, de culturele en andere maatschappelijke instellingen ook na verloop van tijd nog zichtbaar zullen zijn. Het hybride werken bij de gemeente en gemeenschappelijke regelingen zal voor een deel blijven. Ook dat vraagt investeringen. Er is geen zekerheid over de financiële effecten van deze lange termijn gevolgen noch over de compensatie die het Rijk hier dan voor beschikbaar zal gaan stellen.

4 Financiële ontwikkelingen conform het voorstel voor de nieuwe begrotingsindeling

In hoofdstuk 6 is een voorstel opgenomen voor een nieuwe programma indeling voor de Begroting 2023. Deze indeling sluit aan bij de strategische opgaven in Zaanstad en sluit aan bij de Omgevingsvisie, de Maatschappelijke visie, de Staat van de stad en trendrapportage P31. Hoofdstuk 4 bevat, per programma zoals dat bij deze nieuwe indeling zou zijn, de financiële ontwikkelingen die de komende periode een keuze vragen.

Bij deze ontwikkelingen zijn ook 'bestuurlijke aandachtspunten' opgenomen. Onder deze noemer vallen de onderwerpen die bij de Voorjaarsnota 2021-2025 op 'de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen' zijn gezet, maar ook bij de begroting 2022 financieel niet geregeld konden worden. Ook zijn de onderwerpen opgenomen waarover de raad via moties of amendementen het college heeft opgeroepen om financiële dekking te vinden.

Daarnaast zijn activiteiten opgenomen die met incidentele middelen gedekt zijn, maar waarbij een structurele dekking ontbreekt. In dat geval zullen de activiteiten stoppen, tenzij er een andere bestuurlijke keuze wordt gemaakt.

Let wel:

De gepresenteerde programma's kennen natuurlijk vele bestuurlijke en politieke inhoudelijke vraagstukken, wensen en ambities. De staat van de stad en de trendrapportage geven daar inzichten in en handvaten om het inhoudelijke gesprek langs te voeren. Het advies is om daar mee te starten. De hieronder gepresenteerde ontwikkelingen en aandachtspunten zijn in beeld gebracht om het inzicht vervolgens te verrijken met punten waarop sowieso de komende 4 jaar een bestuurlijk financieel besluit over moet worden genomen. De financiële punten in dit hoofdstuk geven dus geen volledig overzicht van wat nodig is om de betreffende opgave te realiseren. Dat hangt ook van het gestelde ambitieniveau af. Het geeft wel een overzicht van de punten die afgelopen periode op de politieke agenda hebben gestaan of nog komen te staan.

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Bij elk programma is zijn de direct toewijsbare lasten uit de begroting 2022 opgenomen. Daarbij is ook de beïnvloedbaarheid van deze lasten gepresenteerd, uitgesplitst naar vier categorieën: beïnvloedbaar, beperkt beïnvloedbaar, op middellange termijn beïnvloedbaar, niet beïnvloedbaar. Een toelichting op deze categorieën vindt u in bijlage 1.

In de begroting 2022 staan de doelen en activiteiten zoals die nu worden geleverd en zijn begroot. Dat is de basis waarop nieuwe keuzes worden gemaakt. Extra doelen en ambities kosten in de regel meer geld. Specifieke wensen en plannen kunnen tijdens de formatiebesprekingen worden doorgerekend.

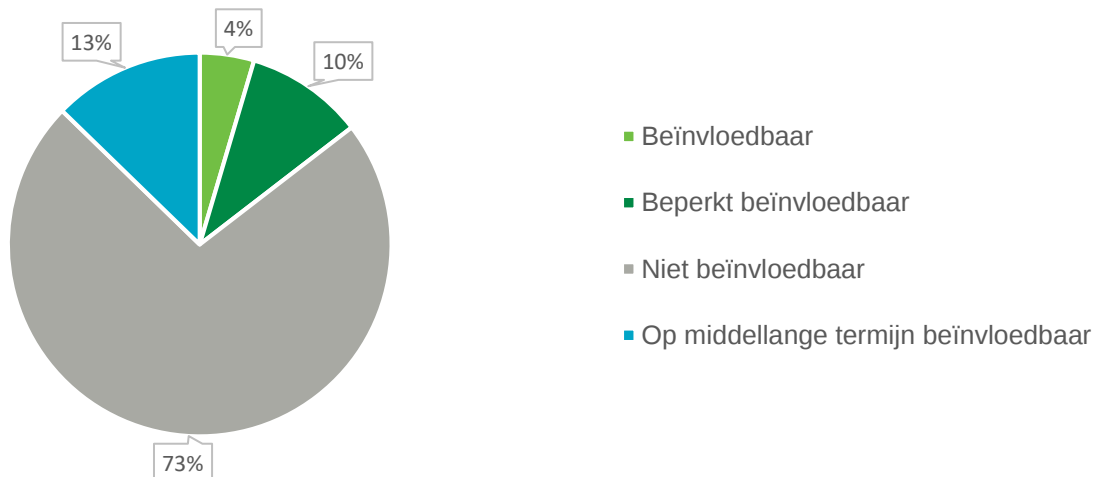
4.1 Kansengelijkheid

Onder Kansengelijkheid zijn de baten en lasten opgenomen die te maken hebben met onderwijsbeleid en -huisvesting, werk, participatie en inkomen. Onder participatie vallen ook zaken als opvang nieuwkomers en de wet inburgering. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

*Bedragen * € 1.000*

Kansengelijkheid	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	138.429	144.111	141.803	140.204	140.943
Baten	-79.156	-82.520	-81.103	-80.268	-79.542
Saldo	59.274	61.592	60.700	59.936	61.401
Toevoegingen reserves	399	399	399	399	399
Onttrekkingen reserves	-3.717	-2.520	-1.100	-	-
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	55.955	59.470	59.999	60.334	61.800

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 6,4 mln): Beïnvloedbaar zijn de uitgaven aan armoedebelief (€ 3,6 mln) en projectbudgetten (€ 1,2 mln) voor onder andere maatschappelijke participatie en contracten (€ 0,2 mln) met bijvoorbeeld de Herstelling. Daarnaast gaat het om uitgaven aan lokaal onderwijsbeleid (€ 0,5 mln), actieplan Poelenburg (€ 0,4 mln), de wijkbudgetten (€ 0,3 mln) en combinatiefuncties (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar (€ 13,8 mln): Deze uitgaven betreffen voor € 5,6 mln het armoedebelief, waaronder de bijzondere bijstand, schulddienstverlening (€ 0,6 mln), het jongerenloket (€ 0,1 mln) en kosten voor fraudebestrijding en invordering (€ 0,3 mln). Verder vallen hier onder de brede schoolactiviteiten (€ 0,6 mln), leerlingenvervoer (€ 2,3 mln) en onderwijshuisvestingskosten niet zijnde kapitaallasten (€ 4,4 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 17,7 mln): Dit betreft voornamelijk personeelslasten (€ 13,2 mln) voor onder meer de verstrekking van uitkeringen en voorzieningen. Verder vallen hieronder de subsidies en bijdragen aan buurthuizen (€ 0,7 mln), actieplan Poelenburg (€ 0,5 mln) kinderopvang (€ 0,6 mln), combinatiefuncties (€ 0,3 mln) en projecten in het kader van armoedebestrijding (€ 0,3 mln), zoals Stichting Leergeld en jeugdeducatie. Ook budgetten ter bevordering maatschappelijke participatie, zoals welzijnsactiviteiten en jongerenwerk, zijn hier opgenomen (€ 1,0 mln). Tot slot betreft het budgetten voor inburgering en nieuwkomers (€ 1,2 mln).

Niet beïnvloedbaar (€ 101 mln): Hieronder vallen de inkomensverstrekkingen BUIG (€ 66 mln), bijdrage aan Werkom voor de Participatiewet en de WSW (€ 14,3 mln), de BBZ (€ 0,2 mln), kapitaallasten onderwijshuisvesting (€ 8,5 mln) en rijksmiddelen voor onderwijsachterstandenbeleid (€ 8 mln), NPO (€ 1,4 mln) en volwasseneneducatie (€ 1,2 mln). Ook liggen budgetten vast voor de regiodeals vergroten kansen jeugd en leren werken (€ 0,8 mln) en het versterken van de arbeidsmarktregio (€ 0,4 mln).

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Naast de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties) zijn dat de volgende autonome ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting):

- Tijdelijke huisvesting St. Michaël College
- Haalbaarheidsonderzoeken IHP

Waar moet komende tijd over besloten worden?

Bedragen * € 1.000					
		2023	2024	2025	2026
1	Herijking Werkom	0	0	0	0
2	Wbmgo Poelenbug en Peldersveld	150	150	150	-
3	Volkshuisvestingsfonds	500	-	-	-
4	Vervallen incidentele dekking Uitvoeringsagenda armoede	1.000	1.000	1.000	1.000
5	Vervolg Integraal HuisvestingsPlan				
	IHP PO bovennormatief	-	14	14	22
	IHP VO bovennormatief	-	-	-	45
	IHP kansprojecten bovennormatief	670	64	330	-
6	Herziening buurthuisregeling	50	100	100	100

1. Herijking Werkom

Werkom is de gemeenschappelijke regeling die de inwoners van Zaanstad en Purmerend met een bijstandsuitkering (Participatiewet) en een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt begeleidt naar werk. Inzichten sinds de invoering van de Participatiewet en het effect van jaarlijkse daling van het aantal mensen met een SW-indicatie maken een herijking van Werkom noodzakelijk. Begin 2022 heeft de raad ingestemd ([2021/29755](#)) met de doorontwikkeling van Werkom als sociaal ontwikkelbedrijf voor mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie. Zie scenario 3+ in het Koersdocument herijking Werkom ([2021/30859](#)). Vooralsnog kent dit ontwikkelscenario voor Werkom een begrotingstekort van € 1,8 miljoen in 2023 oplopend naar € 2,9 miljoen in 2026. Een stijging die zonder aanpassingen ook doorgaat na 2026. Voor Zaanstad zou dit in 2023, rekening houdend met inzet van de algemene reserve van Werkom, € 1,0 miljoen extra kosten oplopend naar bijna € 2,0 miljoen in 2026, aangezien de bijdrageverordening bepaalt dat Zaanstad 2/3 van de kosten bijdraagt en Purmerend 1/3:

Bedragen * € 1.000					
		2023	2024	2025	2026
	Nog op te lossen maximale dekkingstekort bij Herijking Werkom scenario 3+ aandeel Zaanstad	998	1.722	1.941	1.957

De raad heeft met hetzelfde raadsbesluit besloten dekking van het financiële tekort langs de volgende lijnen uit te werken en het besluit hierover te betrekken bij de begroting 2023.

- een mogelijk hogere compensatie van het rijk voor de uitvoering van de Participatiewet;
- advies van Berenschot over de middellange termijn financieringswijze
- nieuwe financieringsbronnen die Werkom kan aanboren (vergroten verdienvermogen)
- bezuinigingen die Werkom kan doorvoeren.

Het tekort op basis van het Koersbesluit herijking Werkom kan in 2023 worden opgevangen binnen de begroting van Werk en inkomen. Uitgangspunt is dat er via de uitgewerkte lijnen tot een besluit kan worden gekomen dat per saldo geen extra middelen van de gemeente vraagt.

Daar kan ook de onderbesteding van de WSW-middelen bij betrokken worden. Van deze onderbesteding van de WSW middelen wordt in 2023 circa € 1 miljoen ingezet om het tekort voor herijking van Werkom op te lossen. Voor de begroting 2023 wordt een voorstel voorbereid voor de tekorten in 2024 tot en met 2026. Daarbij wordt het voordeel op de WSW betrokken en kan een integrale afweging worden gemaakt over de inzet.

Bedragen * € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Inzet onderbesteding WSW-middelen	-998	PM	PM	PM

2. Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp) voor Poelenburg en Peldersveld

De Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp) is sinds juli 2018 in Poelenburg en Peldersveld van kracht. De wet biedt de mogelijkheid om tijdelijk de nieuwe instroom van mensen met een sociaaleconomisch zwakke positie te beperken. Het doel van de wet is hiermee bij te dragen aan verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in de wijken. Eind 2021 heeft de gemeenteraad ermee ingestemd een aanvraag bij het rijk te doen om de termijn van de Wbmgp voor vier jaar te verlengen (zie [2021/28412](#)). De voortzetting van de Wbmgp kan jaarlijks worden heroverwogen en stopgezet worden. In 2022 worden de kosten gedekt uit de middelen Regio Deal ZaanIJ. Voor 2023 t/m 2025 ontbreekt nog de dekking voor jaarlijks € 0,15 miljoen.

3. Uitvoeringsplan Volkshuisvestingsfonds (VHF)

In februari 2022 heeft de raad ingestemd met het Uitvoeringsplan Volkshuisvestingsfonds ([2021/29331](#)). Dit plan beschrijft op hoofdlijnen hoe het samenhangend programma van maatregelen de komende tien jaar uitgevoerd gaat worden. Het programma bestaat uit negen deelprojecten met specifieke doelen en resultaten voor Zaandam Oost. De financiële investeringsomvang is in totaal € 62,8 miljoen. Onderdeel van dit bedrag is een aanvullend budget van € 0,5 miljoen (2022-2032) voor het programmamanagement VHF. Het college heeft de raad toegezegd te trachten hiervoor middelen bij derden te verwerven. In het geval dit niet lukt zal het college hiervoor bij de Kaderbrief met een dekkingsvoorstel komen. Zie ook hoofdstuk 5 voor een nadere toelichting op het Volkshuisvestingsfonds.

4. Vervallen incidentele dekking Uitvoeringsagenda armoede

Het programma armoede is gestart om het minimabeleid te verbeteren. De armoedeprojecten van de uitvoeringsagenda 2019-2022 zijn voor een deel gedekt met incidenteel geld. Er zijn niet voldoende structurele middelen beschikbaar om de huidige projecten van de uitvoeringsagenda een vervolg te geven in de volgende collegeperiode. Ook incidenteel is momenteel geen geld gereserveerd. Een eerste doorrekening van deze projecten leidt tot een dekkingstekort van € 1,0 miljoen vanaf 2023. Het betreft vooral dekking voor vroegsignalering van schulden in inwoners en ondernemers en projecten als Seanbilty, Get a Grip en Wind in de zeilen, die in 2022 grotendeels vanuit Vitaal Zaanstad zijn voortgezet. Zonder dekking worden deze activiteiten vanaf 2023 stopgezet.

5. Vervolg Integraal HuisvestingsPlan Primair Onderwijs (IHP)

Voor een periode van 15 jaar is in kaart gebracht welke onderwijsgebouwen aan vervanging toe zijn en waar uitbreiding noodzakelijk is, op welke plekken in de stad betere kansen ontstaan door een buurt- en wijkgerichte benadering van de scholen en welke bijdrage de onderwijsgebouwen aan duurzaamheid kunnen leveren. Het IHP 2020-2035 wordt in maart (IHP 22.1) in besluitvorming gebracht en samengevoegd met het huidige IHP.

In het huisvestingsprogramma wordt gebruik gemaakt van de bouwkostencalculator van Hevo. Deze calculator geeft inzicht in de onderverdeling van de prijsverhogende onderdelen van de bouwkosten van een school: de normkosten van de basiskwaliteit (dit is zorgplicht van de gemeente) en bovennormatieve kosten voor extra kwaliteit. Voor het realiseren van de basiskwaliteit zijn voor de komende 5 jaar voldoende middelen in het MeerjarenInvesteringsProgramma beschikbaar.

Extra kwaliteit is bijvoorbeeld verduurzaming, exploitatiegericht bouwen, frisse scholen en aanvullende stedenbouwkundige randvoorwaarden. Voor het Voortgezet onderwijs heeft de raad besloten om de intentie vast te leggen om zo snel als mogelijk is de beleidsuitgangspunten voor realisatie van de extra kwaliteit aanvullend op de wettelijke basiskwaliteit vast te stellen [2020/30065](#). Voor het PO maakt de extra kwaliteit onderdeel uit van het voorstel dat nog in besluitvorming komt. Voor het realiseren van extra kwaliteit zijn geen middelen beschikbaar.

Kansprojecten zijn projecten waarbij de onderwijshuisvesting eerder vervangen wordt ten opzichte van de wettelijke noodzaak omdat in het betreffende gebied een kans ligt om betere kansengelijkheid te realiseren. Deze versnelde vervanging is dus bovennormatief ten opzichte van de zorgplicht. De bedragen betreffen de resterende boekwaarden.

6. Herziening buurthuisregeling

De gemeente Zaanstad ondersteunt de buurthuizen onder meer met een subsidieregeling en ondersteuning op maat. De huidige subsidieregeling voor de buurthuizen is toe aan een herziening en diverse ontwikkelingen zorgen ervoor dat de begrote middelen onder druk komen te staan, waaronder

- Aanvragen lopen op door een groeiende behoefte om taken professioneel uit te besteden omdat het niet lukt hier vrijwilligers voor te vinden
- Een aantal buurthuizen komt structureel niet uit met 15% ondersteuning en heeft aanvullende subsidie ontvangen
- Voor drie buurthuizen wordt gewerkt aan een nieuwbouwlocatie, dit brengt naar verwachting hogere exploitatielasten met zich mee.

Deze en andere ontwikkelingen vragen ons onze visie op de buurthuizen en de subsidieregeling te actualiseren. De herziening zal in 2022 plaatsvinden. De verwachting is dat er per 2023 meer geld nodig is, als we ervoor willen zorgen dat er geen buurthuizen omvallen. Een eerste inschatting is voor 2023 € 0,05 miljoen en vanaf 2024 € 0,1 miljoen. De financiële consequenties zijn afhankelijk van de beleidsmatige keuzes die worden gemaakt.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

• Regeerakkoord: Regio deals

Om de brede welvaart in de regio te versterken wordt er incidenteel € 900 miljoen gereserveerd tot en met 2025 voor een nieuwe tranche Regio Deals. Mogelijk wordt dit ook (deels) aan gemeenten beschikbaar gesteld en kan Zaanstad een bijdrage ontvangen.

• Regeerakkoord: Kansengelijkheid onderwijs

In het regeerakkoord is opgenomen dat er € 200 miljoen in 2022 oplopend naar € 1 miljard vanaf 2025 beschikbaar komt voor het versterken van de kwaliteit en het stimuleren van deelname van kinderen met een taalachterstand aan de vroeg- en voorschoolse educatie, het invoeren van de Rijke schooldag te beginnen op de scholen waar de nood hoogst is, het structureel maken van de subsidie voor brede brugklassen uit het NPO en het versterken van een goede combinatie van onderwijs en zorg. Hoe deze middelen beschikbaar komen en aan wie is nog niet bekend. Mogelijk kan Zaanstad aanspraak maken op een bijdrage.

• Regeerakkoord: Envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden

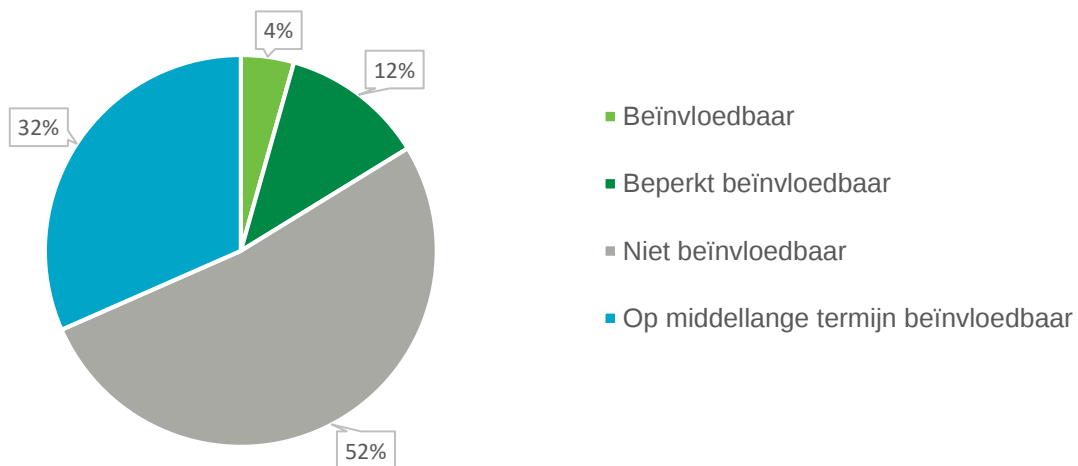
Met de envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden wordt in 2022 € 100 miljoen, in 2023 € 250 miljoen en vanaf 2024 € 500 miljoen structureel beschikbaar gesteld. Mogelijk wordt dit ook (deels) aan gemeenten beschikbaar gesteld en kan Zaanstad een bijdrage ontvangen.

4.2 Verstedelijking

Onder Verstedelijking zijn de baten en lasten opgenomen die de onderwerpen verkeer en vervoer, parkeren, het beheer en onderhoud van de openbare ruimte (waaronder ook de begraafplaatsen en de riolering) en stedelijke ontwikkeling betreffen. Onder stedelijke ontwikkelingen vallen grondexploitaties, ruimtelijke ordening, bouwen en wonen en cultureel erfgoed. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

Verstedelijking	Bedragen * € 1.000				
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	119.539	128.663	109.050	108.919	92.094
Baten	-71.941	-81.831	-63.891	-61.320	-43.449
Saldo	47.598	46.832	45.159	47.600	48.646
Toevoegingen reserves	1.954	2.140	3.099	2.015	1.733
Onttrekkingen reserves	-1.118	-1.731	-1.681	-1.540	-1.420
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	48.434	47.241	46.577	48.074	48.959

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 5,3 mln): Beïnvloedbaar zijn de uitgaven voor de MAAK.Gebieden (€ 1,6 mln, voornamelijk onderzoek, procesmanagement, supervisie en werkbudget) en een toevoeging aan de bestemmingsreserve gebiedsontwikkeling (€ 1,3 mln). Verder gaat het om uitgaven funderingsherstel (€ 1,3 mln), verkeer en vervoer (€ 0,6 mln), Zaanferry (€ 0,2 mln), wonen (€ 0,1 mln), archeologie (€ 0,1 mln) en walstroom (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar (€ 14,4 mln): Hieronder vallen de kosten voor aanleg en onderhoud van de openbare ruimte inclusief het beleid (€ 12,6 miljoen), waaronder wegen, civiele werken, beeldkwaliteit openbare ruimte, groen en speelplaatsen, riolen en watergangen. Ook de uitgaven aan parkeerbeleid, -controles en automaten valt hieronder (€ 0,5 mln), gebruiktoezicht (€ 0,7 mln) huisvesting van de buitendienst (€ 0,2 mln), advieskosten (€ 0,2 mln) en kosten die verband houden met de Omgevingswet en WKB (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 38,4 mln): Voor € 37 mln betreft dit personeelslasten. Verder betreft het planbegeleidingskosten voor Zaans Portaal (€ 0,5 mln), exploitatie van fietsenstallingen (€ 0,3 mln) en subsidie uitgaven aan funderingsonderzoek (€ 0,3 mln) en monumenten (€ 0,3 mln).

Niet beïnvloedbaar (€ 63,4 mln): Dit betreft voor € 32,6 mln uitgaven en reservedotaties die te maken hebben met gebiedsontwikkeling. Voor € 29,3 mln betreft het kosten, onder andere kapitaallasten, die volgen uit investeringen voor het beheer openbare ruimte. Hier vallen ook de

waterschapslasten onder en kosten die gedekt worden door kostendekkende tarieven, zoals bij afval en riolen en begraafplaatsen. De uitgaven aan de regiodeals Groen (€ 0,3 mln) en Noorder IJplas (€ 0,4 mln) en de bijdrage voor het Bestuursakkoord Water (€ 0,1 mln) zijn ook als niet beïnvloedbaar opgenomen. Het drukteplan Zaanse Schans valt hieronder (€ 0,3 mln), omdat die gedekt wordt uit de inkomsten vermakelijkheidsretributie. Tot slot betreft het kosten voor bestuursdwang funderingsherstel (€ 0,2 mln) waar even grote baten tegenover staan en de uitgaven van de ontvangen Nedvang subsidie voor Zwerfafval (€ 0,2 mln).

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Naast de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties) zijn dat de volgende autonome ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting):

- Nota onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte
- Autonome ontwikkelingen Omgevingsdienst NZKG
- Openbare ruimte (maaibestek)
- Omgevingswet en WKB
- Lagere baten bestuurlijke dwang
- Schadeclaims openbare ruimte

Waar moet komende tijd over besloten worden?

		Bedragen * € 1.000			
		2023	2024	2025	2026
1	Raadsbesluit Woonwagenbeleid	500	500	500	500
2	Amendement K Grafrechten	138	138	138	138
3	Erfgoeddeal 'Molenaarserf op de Hemmes'	200	21	21	21
4	Motie Bescherming Zaanse woningmarkt	100	100	100	100
5	Exploitatiekort fietsenstallingen	300+PM	300+PM	300+PM	300+PM
6	Behoud Zaanferry	121	121	121	121
7	Bestuurlijk aandachtspunt: Biodivers maaibeeld				
	a) optimale variant	1.010	1.010	1.010	1.010
	b) "tussenvariant"	450	450	450	450
8	Bestuurlijk aandachtspunt: Onderhoud openbare ruimte (OR)				
	a) Verbeteren netheid OR*	300	300	300	600
	b) Inlopen achterstanden onderhoud OR (15% overall)	-	-	-	-
	Inlopen achterstanden onderhoud OR (15% voor elk onderdeel)	-	46	91	137
9	Bestuurlijk aandachtspunt: Extra openbare toiletten	39	39	39	39
10	Vervallen subsidie Nedvang aanpak zwerfafval	185	185	185	185
11	Vervallen incidentele dekking Verkeersveiligheid	200	200	200	200
12	Vervallen incidentele dekking Kwaliteit bestaande woningvoorraad	-	-	100	600
13	Veiligheid brugbediening (mogelijk als investering opnemen)	100			
14	Stikstof	100	PM	PM	PM
15	Maatschappelijke voorzieningen model				
	a) Maatschappelijke voorzieningen				
	b) Exploitatielasten maatschappelijke voorzieningen				
16	Participatie bij ruimtelijke ontwikkelingen	161	161	161	161

* er is structureel € 1,4 miljoen nodig. Dit kan stapsgewijs opgebouwd worden, bijv. € 0,3 miljoen extra, elke 3 jaar.

1. Raadsbesluit Woonwagenbeleid

Eind 2021 is de gemeenteraad akkoord gegaan met het Zaans woonwagenbeleid onder de opschortende voorwaarde dat voor de uitvoering de benodigde structurele middelen bij de Voorjaarsnota/Begroting 2023 worden vastgesteld ([2021/26517](#)). Het Zaanse woonwagenbeleid

geeft richtlijnen hoe de woonwagencultuur een plek geboden kan worden in de gemeente Zaanstad. Voldoende aanbod is belangrijk. Daarnaast wil de gemeente werken aan woonwagenlocaties die schoon en veilig zijn en dat ook in de toekomst blijven. De kosten van de implementatie van het beleid worden ingeschat op € 0,5 miljoen per jaar voor de jaren 2023-2026. Met de vorming van een nieuwe reserve (€ 0,56 miljoen) is bij de najaarsrapportage 2021 besloten over de eenmalige dekking voor de kosten in 2022.

2. Amendement K Grafrechten

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de begroting 2022 [amendement K](#) aangenomen. Hiermee is er incidenteel voor 2022 € 0,14 miljoen beschikbaar gesteld om de stijging van de tarieven voor begraafplaatsen te beperken tot de prijsindexatie. Tevens is daarmee de opdracht gegeven om bij de voorjaarsnota met oplossingen te komen om ook na 2022 de stijging van de tarieven te beperken tot de prijsindexatie voor de komende jaren.

De financiële dekking die gezocht moet worden bedraagt € 0,14 miljoen vanaf 2023.

3. Exploitatietekort Fietsenstallingen

Het huidig beschikbare budget voor de exploitatie van fietsenstallingen in het centrum is € 0,4 miljoen. Hiervan worden nu twee fietsenstallingen betaald: de fietsenstalling aan de Vinkenstraat (€ 0,185 miljoen) en de Droogschuur (€ 0,1 miljoen). Er resteert € 0,115 miljoen. Dat is onvoldoende om de exploitatie van de derde fietsenstalling de Rozenhof te dekken, daar is structureel € 0,415 miljoen voor nodig. De realisatie van de Rozenhof is 'on hold' gezet zolang er geen zicht is op structurele dekking van de exploitatielasten. Ook voor de exploitatie van de vierde fietsenstalling Figaro (benodigd bedrag nog niet bekend) is geen dekking aanwezig. Voor de exploitatie van de oorspronkelijk beoogde vier fietsenstallingen in het centrum is een structureel tekort van € 0,3 miljoen + PM (Figaro). Er zal een besluit moeten worden genomen over de realisatie van de fietsenstallingen en bijbehorende dekking.

4. Erfgoeddeal 'Molenaarserf op de Hemmes'

In januari jl. heeft de raad raadsinformatiebrief [2021/29773](#) ontvangen over de Hemmes. Daarin is opgenomen dat de gemeente op 18 januari jl. besloten heeft de aanvraag Erfgoeddeal 'Molenaarserf op de Hemmes' bij het Rijk in te dienen. De aanvraag bevat plannen voor de bouw van één molen door de Hemmesgroep, in combinatie met tijdelijke tiny houses door de Hemmes Alliantie. Om in aanmerking te komen voor een bijdrage van € 0,34 miljoen vanuit de Erfgoeddeal, moet de gemeente ook zelf investeren. Het gaat om een eenmalige investering van € 1,2 miljoen voor de sanering en het bouwrijp maken van een deel van de Hemmes ten behoeve van tiny houses en de houtloodsen. Een bedrag van € 0,7 miljoen gaat worden verhaald bij de huurders van de tiny houses door het in rekening brengen van de maandelijkse huur voor de periode van tien jaar. De overige € 0,5 miljoen komt voor rekening van Zaanstad, waarvan de gemeente een deel (€ 0,3 miljoen) in 40 jaar kan afschrijven (€ 0,02 miljoen per jaar).

De raad kan ook besluiten de aanvraag weer in te trekken.

5. Motie Bescherming Zaanse woningmarkt

Op 27 januari 2022 heeft de raad [motie Bescherming Zaanse woningmarkt](#) aangenomen. Daarin wordt het college verzocht om de raad te informeren over de verkenning die het college uitvoert naar de mogelijkheid om in heel Zaanstad of in enkele wijken de opkoopbescherming door te voeren en welke capaciteit en financiën hiervoor noodzakelijk is. Tevens wordt gevraagd de raad te informeren over de mogelijkheden om de opkoopbescherming al in 2022 in te voeren, daarbij uit te gaan van het maximaal bedrag dat kan worden opgevoerd voor bestaande woningen waar de opkoopbescherming voor kan gelden en aan te geven welke rol is weggelegd voor de gemeente en mogelijk voor derden zoals corporaties. Tevens is de vraag voor de incidentele en de structurele dekking voor 2022 na te gaan of en in hoeverre het Volkshuisvestingsfonds kan worden ingezet, dan wel de decembercirculaire of de jaarrekening. Tot slot bij de voorjaarsnota 2023 en verder met de structurele kosten die gemoeid zijn met deze opkoopbescherming rekening te houden. Vooralsnog zijn de kosten geraamd op structureel € 0,1 miljoen.

6. Behoud Zaanferry

Zaanferry is een bootverbinding van Amsterdam naar Wormerveer met diverse tussenstops op onder andere het Hembrugterrein, de Zaanse Schans en het centrum. In 2017 is er een concessiehouder gevonden die vanaf 2018 de bootverbinding verzorgd. Hiervoor is een vergoeding afgesproken van € 0,18 miljoen per jaar. Er is een overeenkomst gesloten voor 4 jaar met een optie tot verlenging voor nog eens 4 jaar. In juli 2021 heeft de concessiehouder aangegeven de huidige concessie niet te kunnen en willen verlengen. De sterke daling van het aantal bezoekers, met name door COVID-19 ([2021/15676](#)). In raadsinformatiebrief [2022/2637](#) is de raad geïnformeerd over wat er nodig is om de ferry in 2022 en daarna te laten varen. Met het huidige beschikbaar budget kan de ferry in 2022 zes maanden varen. Twee maanden extra varen kost € 0,06 miljoen extra. Om de Zaanferry in 2023 te kunnen laten varen zijn in 2022 eenmalige dekking nodig van € 0,035 miljoen voor de voorbereiding en begeleiding van het aanbestedingsproces. Vanaf 2023 moet rekening worden gehouden met minimaal € 0,12 miljoen extra kosten om de ferry te laten varen.

7. Bestuurlijk aandachtspunt: Biodivers maaibeleid

Bij de vaststelling van de voorjaarsnota 2019-2023 heeft de raad [motie 13](#) aangenomen die het college oproept om maatregelen te nemen die leiden tot een maaibeleid dat de biodiversiteit bevordert. Eind 2021 heeft de gemeenteraad de Nota maaibeleid Zaanstad 'Naar een natuurvriendelijker en biodivers maaibeheer' ([2021/22529](#)) ontvangen. De raad heeft toen een koers ingezet om Zaanstad meer natuurvriendelijk te beheren en actief de biodiversiteit binnen het stedelijk gebied te bevorderen. Dit gebeurt nu met de huidige beschikbaar middelen (€ 0,95 miljoen per jaar). Het ontbreken aan financiële middelen om het natuurvriendelijke maaibeheer nog verder uit te breiden naar een optimale situatie. De optimale situatie leidt tot jaarlijks € 1,01 miljoen extra uitgaven. Er kan ook gekozen worden voor minder m² uitbreiding naar natuurvriendelijk maaibeheer en geen intensievere bestrijding van invasieve en schadelijke plantensoorten. Deze 'tussenvariant' kost jaarlijks € 0,45 miljoen extra. Zie ook raadsbesluit [2021/22528](#).

8. Bestuurlijk aandachtspunt: Onderhoud openbare ruimte

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 is het onderhoudsniveau (netheid) van de openbare ruimte en het inlopen van de onderhoudsachterstanden op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen financiële ruimte is gevonden. In december 2021 is de raad geïnformeerd het plan van aanpak ten aanzien van het inlopen van de onderhoudsachterstanden (raadsinformatiebrief [2021/29112](#)). Daarin is opgenomen dat in het eerste kwartaal 2022 het gesprek over ambities met de raad gevoerd zal worden en de raad geïnformeerd zal worden over de financiële consequenties. Vooruitlopend hierop kan het volgende gemeld worden.

a) De netheid van de openbare ruimte

De netheid van de openbare ruimte richt zich op het dagelijks onderhoud dat wordt uitgevoerd. Bij verbetering van de netheid gaat het om jaarlijks € 1 miljoen om van onderhoudsniveau C naar een niveau B te komen. Daarnaast gaat het om jaarlijks € 0,4 miljoen voor:

- de kosten van extra onderhoud jonge aanplant in 2e en 3e jaar na aanplant;
- het klein herstel van beplantingen;
- het onderhoud straatmeubilair zoals bankjes, afvalbakken etc.
- het proactief bijmaaien van grasaren
- de kosten voor de verwerking maaisel uit watergangen

Vooralsnog is de inschatting dat het gaat om € 1,4 miljoen per jaar. Dit moet concreter worden op het moment dat het plan van aanpak inlopen onderhoudsachterstanden wordt uitgewerkt. De kwaliteitsverbetering kan ook stapsgewijs opgebouwd worden, bijvoorbeeld door elke drie jaar het structurele budget met € 0,3 miljoen te verhogen.

b) Onderhoudsachterstanden openbare ruimte

Bij de onderhoudsachterstanden gaat het om de technisch staat en de tijdige vervanging van de openbare ruimte als deze versleten is. Door de raad is in 2017 de ambitie vastgesteld om de

onderhoudsachterstanden te maximaliseren op 15%. In 2021 is de openbare ruimte opnieuw op achterstanden geïnspecteerd. Geconstateerd is dat het percentage onderhoudsachterstanden lager uitvalt. Naar de laatste inzichten komt het percentage van de onderhoudsachterstand over het geheel van de openbare ruimte niet boven de 15%. Dat betekent dat de komende jaren kan worden volstaan met de investeringsruimte die in de begroting aanwezig is.

Indien gestreefd wordt naar een maximaal percentage van 15% op elk onderdeel van de openbare ruimte *afzonderlijk* (wegen en verkeersvoorzieningen) is een investering van € 2,9 miljoen nodig. Dit moet dan over drie jaar uitgesmeerd worden, aangezien het wegens de krapte op de arbeidsmarkt niet mogelijk om per jaar meer dan € 1 miljoen extra werk weg te zetten.

9. Bestuurlijk aandachtspunt: Extra toiletten in de openbare ruimte

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 zijn de extra toiletten in de openbare ruimte op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen financiële ruimte is gevonden.

Uit het onderzoek naar aanleiding van het agenda-initiatief van 17 september 2020 kwam naar voren dat het wenselijk is om op het Kerkplein in Krommenie en in de Zaanbocht te Wormerveer openbare toiletvoorzieningen te creëren. Zie ook [2020/25020](#). De investeringslasten voor twee extra openbare toiletten zijn geraamd op € 0,17 miljoen bij een model dat passend is voor de omgeving waarin die geplaatst wordt (minder passende modellen kosten € 0,14 miljoen). Bij een afschrijvingstermijn van 15 jaar betekent dit € 0,014 miljoen afschrijvingslasten per jaar. Daarnaast bedragen de jaarlijkse onderhoudskosten € 0,025 miljoen.

10. Vervallen subsidie Nedvang aanpak zwerfafval (incidentele dekking vervalt)

Op 27 juni 2012 hebben het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Verpakkende Bedrijfsleven de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 ondertekend. Eén van de afspraken in de overeenkomst is dat producenten en importeurs van verpakte producten jaarlijks € 20 miljoen beschikbaar stellen aan gemeenten als bijdrage aan het streven naar zwerfafvalvrije gemeenten. Ook Zaanstad ontvangt deze Zwerfafvalvergoeding tot en met 2022. Vanaf 2023 ontvangt de gemeente geen vergoeding meer en stoppen de extra maatregelen zwerfafval. Voortzetting ervan kost de gemeente (maximaal) € 0,185 miljoen per jaar.

11. Vervallen incidentele dekking verkeersveiligheid

Om de verkeersveiligheid te verbeteren in Zaanstad zijn er twee keer incidentele middelen beschikbaar gekomen via het investeringsfonds. Eén keer in 2018 (€ 0,5 miljoen) en één keer in 2021 (€ 0,5 miljoen). De gemeente zet zich met dit budget in op veiligheid rond scholen, veilige oversteken, ouderen langer en veiliger te laten fietsen, gedragscampagnes etc. Ook doet Zaanstad actief mee met landelijke onderzoeken, zoals het afwegingskader 30 km/u, Network Safety Index (NSI) en veilige fietsoversteken. Door deze inzet is het aantal ongevallen in Zaanstad de afgelopen jaren licht gedaald.

Vanaf 2023 is er geen budget meer om de huidige inzet en ontwikkeling op verkeersveiligheid voort te zetten, zoals het meer risico gestuurd werken (NSI), en kan niet verder gewerkt worden aan het verminderen van het aantal ongevallen en slachtoffers. Het gaat structureel om € 0,2 miljoen vanaf 2023.

12. Vervallen incidentele dekking Kwaliteit bestaande woningvoorraad

De middelen voor het programma kwaliteit bestaande woningvoorraad worden – naast rioleringsgelden – voor een belangrijk deel gedekt uit het Investeringsfonds. Deels is hier een kredietbesluit ([2017/6080](#)) over genomen, deels is de inzet van middelen opgenomen op de wensenlijst van het Investeringsfonds.

Bedragen * € 1.000

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 e.v.
Kredietbesluit Investeringsfonds Kwaliteit bestaande woningvoorraad	600	600	100					
Wensenlijst Investeringsfonds Kwaliteit bestaande woningvoorraad			500	600	600	600	600	7.600

Met de middelen wordt de personele inzet gedekt, zoals expertise en ondersteuning in het funderingsloket, en zijn middelen gereserveerd als gemeentelijke bijdrage voor kredietverstrekking aan particuliere eigenaren ten behoeve van funderingsherstel (bijvoorbeeld de inzet van het Fonds Duurzaam Funderingsherstel of renovatiemodel Duurzaam Funderingsherstel Zaanstad (DFZ)).

De schatting is dat in de komende jaren nog 9.500 particuliere woningen met houten paalfunderingen moeten worden hersteld (7.500 vooroorlogs en 2.000 naoorlogs). Met het huidige hersteltempo van 150 woningen per jaar zal de komende decennia nog inzet nodig zijn. De inzet van deze middelen heeft daarmee feitelijk een structureel karakter. Bij stopzetting van de inzet kunnen we woningeigenaren niet langer ondersteunen, wat onder andere zal leiden tot hogere kosten voor handavingsinzet (op overtreding Bouwbesluit).

Opgemerkt wordt dat het Investeringsfonds eigenlijk (vanuit financieel technisch oogpunt) niet de juiste dekkingsbron is voor dit type kosten. Het betreft immers geen uitbreidingsinvestering en voldoet daarmee niet aan de criteria van het Investeringsfonds. Bovendien gaat het om *structurele* lasten die met *structurele* baten gedekt moeten worden en dus niet met incidentele middelen uit het Investeringsfonds. Overwogen kan worden structurele dekking in de exploitatiebegroting op te nemen.

13. Veiligheid brugbediening

Op 11 februari jl. heeft het college raadsinformatiebrief [2022/1727](#) naar de raad gestuurd over de voortgang van de verbeteringen in de veiligheid brugbediening. Daarin is opgenomen dat er geen budgettaire ruimte is om het deelproject Hulpmiddelen bij brugbediening uit te voeren. Het gaat om een bedrag van de € 0,1 miljoen. Mogelijk betreft het een investeringsuitgave, die over een aantal jaar afgeschreven moet worden.

14. Stikstof

In 2019 deed de Raad van State uitspraken over het Programma Aanpak Stikstof (PAS): Het PAS mag niet als basis worden gebruikt voor toestemming voor activiteiten die extra stikstofuitstoot veroorzaken. Het gaat dan om activiteiten als woningbouw maar ook de aanleg van een nieuwe weg of duurzaamheidsmaatregelen. Er ligt een grote relatie met milieu, duurzaamheid, klimaatadaptie, maar ook met de zorg en ontwikkeling van de natuurwaarden in ons buitengebied. Voor Zaanse initiatieven heeft dit vergaande consequenties, gezien de ligging van Zaanstad in veenweidegebied met stikstofgevoelige flora.

De Zaanse opgave is opgepakt vanuit de tijd van crisis binnen de bestaande organisatie. Hierdoor is met oog voor het natuurherstel de Zaanse woonopgave grotendeels doorgegaan. We realiseren ons ook dat met deze complexe opgave en de aandacht vanuit het Rijk, waar veel geld gereserveerd is, een doorstart gemaakt moet worden. Dit kan niet met de bestaande organisatie.

Deze doorstart begint met een plan waarbij de inzichten van de 'veroorzakers' en consequenties hiervan op de bestaande en groeiende stad in beeld worden gebracht. Dit gaat over bedrijven, veehouderijen, mobiliteitsveranderingen en woningbouwplannen. Vervolgens zal er een strategie ontwikkeld moeten worden om de bestaande situatie en de opgaven binnen Zaanstad met elkaar in verband te brengen en hier een plan op te maken. Dat is schaken op meerdere borden omdat stikstof zich niet aan grenzen houdt en afstemming vraagt met buurgemeenten en provincie, maar ook omdat de financiële middelen vanuit het Rijk gehaald moeten worden om de groei van de stad mogelijk te maken, uiteraard hand in hand met inzet op herstel van de natuurwaarde.

Zoals aangegeven wordt stikstof nu binnen de bestaande formatie opgepakt en hebben we alle inzet nodig om alleen al te adviseren op lopende projecten Om een goede strategie en lobby op te zetten om bestaande ambities waar te maken is extra capaciteit nodig hetgeen start met een plan. Dit start met een kwartiermaker die bovenstaand uitwerkt en daarmee ook het verdere beeld naar 2026 uitwerkt.

15. Maatschappelijk Voorzieningen model

In december 2021 heeft de raad raadsinformatiebrief [2021/28008](#) ontvangen over het Maatschappelijk Voorzieningenmodel (MV-model) met referentienormen Zaanstad. Dit model is een instrument om de ruimtelijke kwantitatieve ('vierkante meter') opgave in beeld brengen voor de maatschappelijke voorzieningen. Het MV-model is het vertrekpunt voor een gebiedsadvies, per MAAK-gebied en aansluitend bij de MAAK-documenten. Het gebiedsadvies is een concreet advies over gewenste vierkante meters, locatievoorstellen waar voorzieningen kunnen landen en combinatie- en toepassingsadviezen. De gebiedsadviezen worden opgenomen in de integrale gebiedsontwikkelingen, zodat op wijkniveau en op stadsniveau de totale opgave aan gewenste voorzieningen in beeld komt. De opgave geeft informatie om de kosten van de voorzieningen in beeld te brengen. Dit vormt input voor de financiële strategie die in 2022 wordt ontwikkeld. Hierin wordt beschreven welke financiële bronnen inzetbaar zijn, waaronder het Transformatiefonds. Dit is ook aangekondigd in het raadsbesluit over het Transformatiefonds ter uitvoering van de drie WBI-programma's ([2021/12195](#)). Een andere mogelijkheid om te onderzoeken is kostenverhaal. In de door de Raad vastgestelde Nota Gebiedsoverstijgende Kosten Zaanstad (GKZ) ([2020/23226](#)) wordt een aantal gebiedsoverstijgende maatschappelijke voorzieningen vermeld. Ook investeringen uit de markt zijn nodig, ook daarvoor worden mogelijkheden in beeld gebracht.

a) Maatschappelijke voorzieningen

Voor de WBI-gebieden MAAK.Noord, MAAK.Centrum en MAAK.Midden (Kogerveld) (totaal ca. 8.100 woningen extra) is op basis van het maatschappelijk voorzieningenmodel € 23,3 miljoen (excl. BTW en VAT kosten) nodig om deze groei in woningbouw te faciliteren met maatschappelijke voorzieningen. Dit is exclusief Onderwijshuisvesting en gebruiksgroen (openbare ruimte). Dekkingsbron is het Investeringsfonds en mogelijk – indien de raad hier akkoord op geeft – het Transformatiefonds.

b) Exploitatielasten maatschappelijke voorzieningen

Aanvullend op de investeringen in maatschappelijke voorzieningen zal er ook rekening gehouden moeten worden met exploitatielasten van de verschillende maatschappelijke voorzieningen. Hierbij kan gedacht worden aan subsidies, beheerkosten en overige relevante exploitatielasten. Dit is nu nog niet duidelijk te kwantificeren, en hangt af van de hoogte en fasering van de benodigde investeringen zelf. De exploitatiekosten moeten worden afgewogen bij de verdeling van de middelen die begroot zijn om de groei van de stad te dekken (zie hoofdstuk 3.1).

16. Participatie bij ruimtelijke ontwikkelingen

Het schrijven van het beleid rondom participatie bij ruimtelijke ontwikkelingen is gestart, zoals toegezegd aan de raad. Het beleid zal ter vaststelling worden aangeboden aan de raad. De uitvoering zal financiële gevolgen hebben. Het gaat om € 0,16 miljoen per jaar.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

• Regeerakkoord: Wonen en ruimtelijke ordening

De nieuwe minister van VRO krijgt een regiefunctie voor het ruimtelijke beleid, zowel op het gebied van verstedelijking als voor andere opgaven met een sterke ruimtelijke component. Het nieuwe kabinet komt met een hernieuwde Nationale Woon- en Bouwagenda. Deze bevat afspraken over het aantal te bouwen woningen en de benodigde randvoorwaarden voor de bouw, zoals capaciteit voor vergunningverlening en voldoende bouwpersoneel.

Mogelijk kan Zaanstad aanspraak maken op een bijdrage uit de volgende budgetten. De voorwaarden waaronder dit kan, zijn op dit moment nog niet door het rijk bekend gemaakt.

Ontsluiting veertien verstedelijkingsgebieden

De komende tien jaar komt in totaal € 7,5 miljard beschikbaar voor een goede ontsluiting van 900.000 nieuwe woningen in de veertien verstedelijkingsgebieden en daarbuiten. De

metropoolregio Amsterdam valt onder de verstedelijkingsgebieden. Het geld komt in overleg met betrokken ministers en regionale overheden tot besteding.

Woningbouwimpuls

Om financiële knelpunten in de grondexploitatie bij specifieke projecten op te lossen, worden de woningbouwimpuls en de regeling voor het Volkshuisvestingsfonds verlengd. De impuls is gericht op het realiseren van extra woningen, deels in het betaalbare segment. Hiervoor wordt € 1 miljard uit het gemeentefonds genomen over een periode van tien jaar. Dit bedrag wordt vervolgens in jaarlijkse tranches van € 100 miljoen als specifieke uitkering verstrekt aan medeoverheden. Zaanstad is hiervoor in concurrentie met andere aanvragers. Voor het opzetten van succesvolle aanvragen zijn goede plannen nodig.

Volkshuisvestingsfonds

Voor het Volkshuisvestingsfonds wordt € 600 miljoen beschikbaar gesteld in de periode 2023 t/m 2026. Het fonds is gericht op herstructurering van de bestaande woningvoorraad in kwetsbare gebieden door middel van een impuls in leefbaarheid, (maatschappelijke) voorziening en buitenruimte. Het geld wordt uit het gemeentefonds ontnomen en vervolgens in jaarlijkse tranches van € 150 miljoen beschikbaar gesteld. Zaanstad is hiervoor in concurrentie met andere aanvragers. Voor het opzetten van succesvolle aanvragen zijn goede plannen nodig.

- **Baggeren van de Zaan**

In het kader van het programma Vaart in de Zaan is de Zaan in de periode 2010-2015 op grotere diepte gebracht en zodoende beter bevaarbaar te maken voor grote schepen. Onlangs is gebleken dat het opnieuw baggeren eerder moet gebeuren dan verwacht. Op dit moment wordt onderzocht welke werkzaamheden wanneer en waar moeten plaatsvinden. De verwachting is dat hier in de loop van 2022 meer over bekend wordt. Aangezien Zaanstad een onderhoudsverplichting zal de gemeente dit moeten bekostigen. Er zijn hier vooralsnog geen bedragen voor in de meerjarenbegroting voor opgenomen.

- **Hembrugbos**

Het Hembrugbos is in 2020 van het Rijksvastgoedbedrijf in eigendom overgedragen aan gemeente Zaanstad. In februari 2022 heeft het college de visie Hembrugbos ter besluitvorming aan de raad voorgelegd ([2022/2597](#)). Uitgaande van een positief besluit zal een inrichtings- en beheerplan worden opgesteld. Een eerste grove inschatting van de inrichtingskosten bedraagt € 0,8 miljoen (exclusief het beheer). Mogelijk kunnen subsidieregelingen of bijdragen van derden een deel van de kosten dekken. Dit moet verder onderzocht worden. Een en ander zal naar verwachting in het najaar 2022 uitgewerkt zijn, waarop de raad een besluit kan nemen.

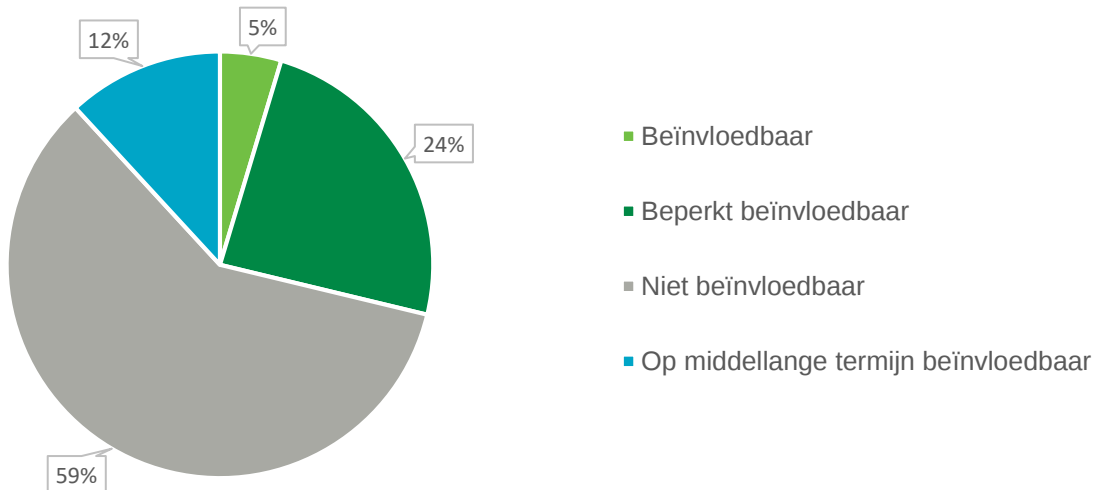
4.3 Duurzaamheid

Onder Duurzaamheid zijn de baten en lasten opgenomen betreffende afval, klimaat en milieu. Hieronder vallen ook de onderwerpen bodembeheer, milieubeleid en dierenwelzijn. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

*Bedragen * € 1.000*

Duurzaamheid	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	33.720	29.594	29.597	29.555	29.671
Baten	-25.130	-25.130	-25.130	-25.130	-25.130
Saldo	8.590	4.464	4.468	4.425	4.541
Toevoegingen reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen reserves	-4.212	-280	-201	-214	-158
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	4.378	4.183	4.267	4.212	4.383

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 1,6 mln): Beïnvloedbaar zijn de uitgaven aan klimaat(verbetering) (€ 1 mln), bijvoorbeeld om het energieverbruik te verminderen of aardgasloos te worden. Daarnaast zijn uitgaven landschap (€ 0,4) beïnvloedbaar als ook aan de grondstoffenrotonde (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar (€ 8,1 mln): Beperkt beïnvloedbaar zijn de uitgaven bodembeheer (€ 3,2 mln), Omgevingsdienst (€ 2,9 mln), onderzoeks- en saneringskosten diffuus lood (€ 1 mln), huishoudelijke afvalstoffen (€ 0,4 mln), ruimtelijke milieuvisie (€ 0,2 mln), Deltaplan ruimtelijk adaptatie (€ 0,2 mln) en dierenwelzijn (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 4,0 mln): Dit bestaat uit € 2 mln personeelslasten, € 1 mln uitgaven Nedvang en verder subsidies aan de recreatieschappen Twiske en Raum (€ 0,5 mln) en het Zaans Natuur en Milieu Centrum (€ 0,5 mln).

Niet beïnvloedbaar (€ 20,0 mln): Dit betreft voor € 18,2 mln de kosten die gepaard gaan met (verwerking van) huishoudelijk afval, inclusief het contract met HVC en voor € 1,8 mln kwijscheldingen afvalstoffenheffing.

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Het betreft voornamelijk de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties). Zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting.

Waar moet komende tijd over besloten worden?

*Bedragen * € 1.000*

		2023	2024	2025	2026
1	Amendement D: Zomerroute GFT				
	Kosten handhaven wekelijkse Zomerroute	160	160	160	160
	Dekking verhoging afvalstoffenheffing	-160	-160	-160	-160
2	Motie 2: Structurele Stappensubsidie	120	120	120	120

1. Zomerroute GFT

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de begroting 2022 [amendement D](#) aangenomen. Hiermee is er incidenteel voor 2022 € 0,16 miljoen beschikbaar gesteld om de wekelijkse zomerroute voor gft-afval te handhaven. Tevens is besloten om bij de voorjaarsnota opnieuw te bekijken of er structurele ruimte is om de wekelijkse zomerroute in stand te houden. Het gaat om jaarlijks € 0,16 miljoen vanaf 2023.

Uitgaande van het huidige beleid en een kostendekkend tarief moet dekking gevonden worden in een verhoging van de afvalstoffenheffing. Dit komt neer op ongeveer € 2,58 tariefsverhoging (0,77%), uitgaande van 68.000 huishoudens en een lichte toename van het aantal kwijtscheldingen en dubieuze debiteuren als direct gevolg van het hogere tarief.

2. Motie 2 Structurele Stappensubsidie

Bij de vaststelling van de begroting 2022 heeft de raad [motie 2](#) aangenomen die het college opdraagt uiterlijk vóór de behandeling van de voorjaarsnota 2022 de raad een voorstel te doen voor het invoeren van een structurele stappensubsidie en daarnaast met een voorstel te komen om op effectieve wijze mensen in energiearmoede met deze gelden te helpen hun energielasten fors te verlagen. De stappensubsidie helpt bewoners om kleine maatregelen voor de verduurzaming van hun woning te nemen. In de raadsinformatiebrief [2021/28631](#) heeft het college aangegeven deze voorstellen uit te werken en de raad aan de voorkant te willen betrekken. Het doel(groep)gericht inzetten van de stappensubsidie kan helpen om de strategische opgaven kansengelijkheid en duurzaamheid te verbinden. In de uitwerking van de voorstellen zal duidelijk worden of een doel(groep)gerichte aanpassing ook juridisch mogelijk is. Indien dit inderdaad mogelijk is, kan een jaarlijks budget van € 0,12 miljoen een mooie bijlage leveren. Een deel van het budget zal nodig zijn voor uitvoeringskosten.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

• Klimaatadaptatie

Voor klimaatadaptatie is structureel een bedrag van € 0,2 miljoen opgenomen in de begroting. Dit budget is niet toereikend om de ambities op het gebied van klimaatadaptatie te dekken. De investeringen en inzet die nodig is voor het aspect 'Wateroverlast' kunnen worden doorbelast richting de rioolheffing. Daarvoor is al rekening gehouden met een investering van € 0,5 miljoen per jaar om in de openbare ruimte maatregelen te nemen om wateroverlast te voorkomen. Voor de aspecten 'Droogte', 'Hittestress' en 'Veiligheid' is er een beperkt budget van € 0,4 miljoen per jaar voor de aanplant van bomen en beplantingen. Maar dit is naar verwachting ontoereikend. Er is geen mogelijkheid tot doorbelasting van middelen. Wel worden vanuit de Rijksoverheid middelen in het vooruitzicht gesteld voor de Klimaatopgave. In hoeverre deze middelen ter beschikbaar komen voor de opgave klimaatadaptatie is niet bekend. Vooral nog wordt ingezet op het verder concreet maken van de opgave klimaatadaptatie en het vinden van externe financieringsbronnen en mogelijke dekking vanuit het 'Fonds gebiedsoverstijgende kosten'. In hoeverre er nu middelen moeten worden gereserveerd voor klimaatadaptatie is nu nog niet te aan te geven.

- **Regeerakkoord: Klimaatfonds**

In het regeerakkoord is opgenomen dat er een klimaat- en transitiefonds van € 35 miljard voor de komende 10 jaar komt. Dit fonds helpt om de benodigde energie-infrastructuur (elektriciteit, warmte, waterstof en CO₂) aan te leggen, de groene industriepolitiek te verwezenlijken en de mobiliteit en de gebouwde omgeving te verduurzamen. Het is aanvullend op de huidige Subsidieregeling Duurzame Energie SDE++.

Met dit fonds wordt de uitvoeringskracht van het Rijk en de medeoverheden versterkt om de transitie te kunnen uitvoeren. De minister voor Klimaat en Energie voert de regie over het beleid en het klimaatfonds. Een onafhankelijke wetenschappelijke adviesraad (zoals in het Verenigd Koninkrijk) beoordeelt het beleid en adviseert erover. Met een generatietoets borgen we dat het beleid ontwikkeld wordt vanuit een brede-welvaartsbenadering. Burgers worden actief betrokken bij het klimaatbeleid.

- **Regeerakkoord: Klimaat en energie**

Op het gebied van klimaat en energie wordt de uitvoeringskracht van het Rijk en medeoverheden vergroot om de energietransitie te laten slagen. Medeoverheden en planbureaus krijgen via een specifieke uitkering middelen voor de uitvoering van het klimaatbeleid. Er is hiervoor in totaal € 5,6 miljard beschikbaar in de periode 2023 t/m 2030. Dit wordt verdeeld over de jaren: € 300 miljoen in 2023, € 500 miljoen in 2024 en € 800 miljoen vanaf 2025. Hoe dit verdeeld wordt is nog niet bekend.

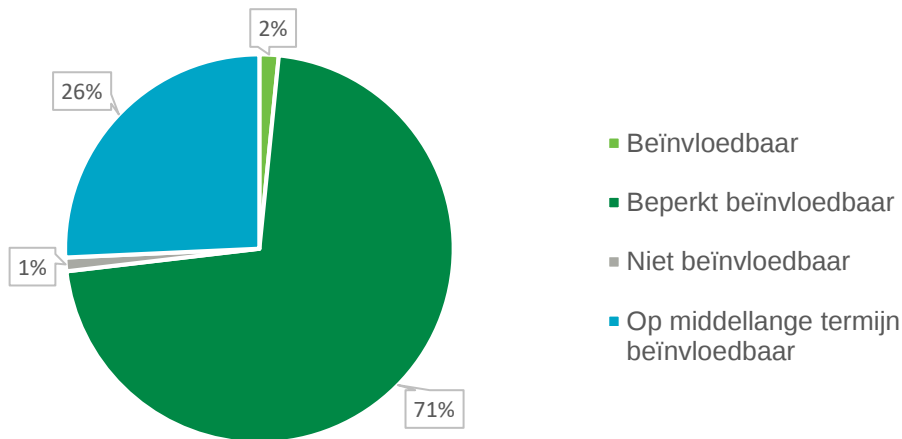
4.4 Gezondheid

Onder Gezondheid zijn de baten en lasten opgenomen betreffende de zorg voor jeugd, jongeren, volwassenen en ouderen. Daarnaast zijn de budgetten sportbeleid en sportaccommodaties hierin opgenomen. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

*Bedragen * € 1.000*

Gezondheid	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	155.800	153.687	153.027	152.269	147.835
Baten	-3.807	-3.667	-3.667	-3.667	-3.577
Saldo	151.993	150.020	149.360	148.602	144.258
Toevoegingen reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen reserves	-435	-345	-345	-345	-345
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	151.557	149.674	149.014	148.256	143.912

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 2,5 mln): Dit betreft budgetten voor Slim Investeren (€ 1,7 mln), mantelzorgwaardering (€ 0,5 mln), opvoedondersteuning (€ 0,1 mln) en sportbeleid (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar (€ 111,3 mln): Deze kosten betreffen de uitvoering van zorgtaken, waaronder jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar (€ 4,8 mln), opvoedondersteuning (€ 2,6 mln), specialistische jeugdhulp (€ 43,5 mln), budgetten beschermd wonen (€ 9,2 mln), maatschappelijke opvang / verslavingszorg (€ 2,8 mln), collectief vervoer (€ 2,0 mln), persoonsgebonden budgetten voor jeugd en Wmo (€ 4,1 mln), volksgezondheid (€ 1,8 mln) vrouwenopvang (€ 4,8 mln) en Wmo (€ 31,6 mln). Daarnaast ook kosten voor de huisvesting van wijkteams (€ 0,6 mln) en uitvoering jeugdteams (€ 0,8 mln) en inzet van capaciteit (€ 0,3 mln) en het stuurbudget (€ 1,8 mln). Tot slot zijn er € 0,7 mln uitgaven die verband houden met het onderhoud van buitensportaccommodaties.

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 40,2 mln): Dit betreffen kosten voor de sociale wijkteams (€ 11,6 mln) en de jeugdteams (€ 8,7 mln), contract afspraken in het kader van opvoedondersteuning (€ 1,3 mln) en cliënt ondersteuning MEE (€ 1,1 mln), regionale uitvoeringskosten (€ 0,3 mln) en subsidies volksgezondheid en vrouwenopvang (€ 0,2 mln). Verder gaat om personeelskosten (€ 9,2 mln) voor de beleidsterreinen jeugd, zorg en sport. Tot slot betreft het kosten die samenhangen met de exploitatie van het Sportbedrijf (€ 6,3 mln) en subsidies in het kader van sportbeleid en -accommodaties (€ 1,4 mln).

Niet beïnvloedbaar (€ 1,8 mln): Dit zijn kapitaallasten voor de buitensport (€ 1,5 mln) en huisvesting van wijkteams (€ 0,2 mln) en de specifieke uitkering Kansrijke start (€ 0,1 mln).

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Naast de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties) zijn dat de volgende autonome ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting):

- Ontwikkelingen Jeugd en Wmo
- Autonome ontwikkelingen GR GGD

Waar moet komende tijd over besloten worden?

		Bedragen * € 1.000			
		2023	2024	2025	2026
1	Beheer Buitensportaccommodaties	250	250+PM	250+PM	250+PM
2	GR GGD	500	500	500	500
3	Bestuurlijk aandachtspunt: Aanpak woonoverlast	254	254	254	254
4	Motie 8: Inloopvoorziening met gebruikersruimte 't Veldpark (geen dekking na 2026)	-	-	-	-
5	Motie 1: Grenzen stellen en perspectief bieden in 't Veldpark (Surant)	50	50	50	50
6	Motie 12: Structurele dekking voor Zaanse Experience	75	150	150	150
7	Wegvallen incidentele dekking Moeders van Zaanstad			194	194
8	Gebiedsontwikkeling 't Kalf: Sporthal de Tref	PM	PM	PM	PM

1. Beheer Buitensportaccommodaties

Als onderdeel van de uitwerking van de sportvisie vindt een heroriëntatie plaats op het beheermodel van de buitensportaccommodaties. Dat proces kost meer tijd dan verwacht, vooral door de beperkingen in verband met corona in combinatie met de complexiteit van dit onderwerp. Er is nog geen mogelijkheid geweest om de contouren van een nieuw beheermodel met de verenigingen en beheerstichtingen te bespreken. Daarbij hebben sportverenigingen en beheersstichtingen veel (financiële) last van coronamaatregelen.

Een nieuw beheermodel met bijbehorende subsidieregeling en afspraken over de verdeling van taken tussen gemeente, verenigingen en stichtingen zal daarom in 2022 verder uitgewerkt worden inclusief financiële dekking. De budgettaire consequenties van het nieuwe model bestaan uit:

- De financiële gevolgen van de uitwerking van de scenario's waarin meer onderhoudswerkzaamheden door de gemeente zullen worden gedaan
- De financiële invulling van de reeds afgesproken 5% taakstelling op het totale subsidiebedrag (€ 0,05 miljoen)
- De structurele dekking voor het terughalen van sportvreemd onderhoud naar de gemeente (€ 0,15 miljoen)
- De structurele dekking voor het uitvoeren van het beheer op de buitensportaccommodaties, noodzakelijk omdat er meer onderhoudswerkzaamheden door de gemeente zullen worden gedaan (€ 0,05 miljoen)

De verwachting is het nieuwe beheermodel 1 januari 2024 in te kunnen voeren. Dit betekent voor 2023 dat er geen dekking is voor het terughalen van 'sportvreemd' onderhoud naar de gemeente, voor de bijbehorende beheersfunctie en geen invulling gegeven kan worden aan de 5% taakstelling (€ 0,2 miljoen). Voor 2023 is hiervoor deels, net als voor 2022, een aanvraag ingediend bij de Vitale Stad, hierover volgt in maart een besluit. Het risico bestaat dat er geen middelen vanuit Vitale Stad beschikbaar zijn, dan ontstaat voor 2023 een financieel knelpunt van € 0,25 miljoen. Voor 2024 en verder volgen structurele voorstellen, gebaseerd op het nieuwe beheermodel.

2. GR GGD

Bij de zienswijze aan de raad over de GGD-begroting 2022-2025 is gemeld dat er meerdere knelpunten zijn op het gebied van de bedrijfsvoering. Er is ook een aantal knelpunten waar nu geen financiële kaders aan gegeven zijn. De GGD heeft bijvoorbeeld aangegeven dat de salarisschalen van de artsen Infectieziektebestrijding (IZB) en de artsen Jeugdgezondheidszorg (JGZ) achterblijven bij de landelijke norm. Het Algemeen Bestuur heeft eind vorig jaar besloten om samen met de GGD te kijken naar de toekomst en heeft dit de naam "GGD 3.0" meegegeven. De geconstateerde knelpunten op het gebied van bedrijfsvoering spelen een rol in deze doorontwikkeling van de GGD. Er is inmiddels een stuurgroep en een ambtelijke werkgroep opgericht, in beide gremia is Zaanstad vertegenwoordigd. De uitkomst van dit traject wordt in de loop van 2022 verwacht. Een eerste inschatting van de minimaal benodigde kosten om de GGD toekomstbestendig te maken is een bedrag van € 0,5 miljoen. Daarnaast moet de bij de begroting 2022 opgenomen taakstelling van € 0,193 miljoen nog structureel ingevuld worden. Deze is in 2022 tijdelijk gedekt met incidentele rijksmiddelen bedoeld voor jeugd en onderwijs (NPO).

3. Bestuurlijk aandachtspunt: Aanpak woonoverlast

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 is de aanpak van woonoverlast op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen structurele dekking is gevonden. Voor 2022 is eenmalig budget uit Slim Investeren ingezet om in 2022 een vervolg te geven aan de integrale aanpak woonoverlast. De structurele invulling van de regiefunctie op woonoverlast (€ 0,25 miljoen) binnen de gemeente Zaanstad is nog niet gerealiseerd. Vanaf 2023 vervalt de inzet op de regiefunctie woonoverlast.

4. Motie 8: Inloopvoorziening met gebruikersruimte 't Veldpark

De raad heeft op 9 november 2021 [motie 8](#) aangenomen waarin het college wordt verzocht om te werken aan een inloopvoorziening met gebruikersruimte. Dit is een van de gewenste maatregelen uit het integraal actieplan Burgemeester In 't Veldpark om de overlastproblematiek aan te pakken. Op 3 februari 2021 is het uitvoeringsplan Volkshuisvestingsfonds door de gemeenteraad vastgesteld ([2021/29331](#)). In dit uitvoeringsplan is een bedrag van in totaal € 2,5 miljoen opgenomen ten behoeve van het project Inloopvoorziening met gebruikersruimte Burgemeester in 't Veldpark voor maximaal 5 jaar en deze wordt gedekt uit de budgettaire ruimte die in de meerjarenbegroting ontstaat door ontvangst van de middelen uit het Volkshuisvestingsfonds. De (nog te realiseren) inloopvoorziening met gebruikersruimte is daarmee semipermanent van aard en tot en met 2026 beschikbaar. In de komende bestuursperiode zal een besluit genomen moeten worden over het vervolg na 2026.

5. Motie 1: Grenzen stellen en perspectief bieden in 't Veldpark

De raad heeft in juni 2021 [motie 1](#) aangenomen waarin het college onder meer wordt opgedragen om de persoonsgerichte aanpak te intensiveren. Er zijn stappen gezet om de persoonsgerichte aanpak verder vorm te geven, door onder andere de inzet van een veldwerker van het Leger des Heils, de inzet van het Zorg- en Veiligheidshuis Zaanstreek-Waterland en de GGD. In aanvulling daarop zet de stichting Surant in 2022 (professionele) ervaringsdeskundigen in om (outreaching) contact te leggen met de groep volwassen overlast gevende personen in het Burgemeester in 't Veldpark en hun vertrouwen te winnen, met als uiteindelijke doel de doelgroep te bewegen om andere, positievere keuzes te maken en hen te begeleiden naar dagbesteding, zorg en/of ondersteuning op de diverse leefdomeneinen. De verwachting is dat de doelgroep hierdoor minder zal rondhangen in 't Veldpark, en de overlast voor de buurt en overige parkgebruikers zal verminderen. Hun inzet kost op jaarbasis € 0,05 miljoen en is voor 2022 gedekt. Ook als er straks een semipermanente inloopvoorziening is gerealiseerd, is de verwachting dat de outreachende inzet van de (professionele) ervaringsdeskundigen van stichting Surant nodig zal zijn. Zonder dekking wordt deze activiteit vanaf 2023 stopgezet.

6. Motie 12: Structurele dekking voor Zaanse Experience

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de begroting 2022 [motie 12](#) aangenomen. De raad verzoekt daarin het college om bij de Voorjaarsnota 2022 met een structureel dekkingsvoorstel te komen voor de Zaanse Experience. Het gaat om jaarlijks € 0,15 miljoen. Voor 2022 en 2023 (tot eind juli 2023) kan de vakantie-experience worden bekostigd uit de

middelen voor het Nationaal Programma Onderwijs (zie raadsinformatiebrief [2021/24289](#)). De Zaanse Experience wordt met ingang van schooljaar 2023-2024 niet meer georganiseerd.

7. Wegvallen incidentele dekking Moeders van Zaanstad

Het project Moeders van Zaanstad heeft een gezonde ontwikkeling van ongeboren en heel kleine kinderen als doel. Dit wordt gerealiseerd door reductie van stress en andere (gezins)problematiek en het bevorderen van een gezonde leefstijl bij aanstaande moeders en ouders van hele jonge kinderen die in kwetsbare omstandigheden verkeren. Ook draagt het vergroten van hun kennis en inzicht in wat nodig is voor een goede ontwikkeling van hun jonge kind hieraan bij. Vanuit Vitaal Zaanstad is € 0,175 miljoen beschikbaar gesteld voor het opstarten van een pilotfase voor Moeders van Zaanstad. Samen met de middelen van BZK voor Leefbaarheid-Veiligheid Zaanstad Oost is hiermee dekking voor de pilotfase van twee jaar (2022/2023). Voor 2024 wordt subsidie gevraagd bij de Provincie Noord Holland in het kader van Gezond Leven en Bewegen. Op die manier is drie jaar te financieren. Gedurende de pilot wordt gezocht naar externe financieringsbronnen. Indien er geen gemeentelijke of externe middelen beschikbaar komen zal het project niet verder doorgezet kunnen worden. Naast de subsidie voor 2024, zijn de benodigde middelen vanaf 2025 € 0,194 miljoen.

8. Gebiedsontwikkeling 't Kalf: Sporthal de Tref

In raadsinformatiebrief [2021/25963](#) is de raad geïnformeerd over het haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijke transformatie van Centrum 't Kalf. Hiertoe wordt een Programma van Eisen (PvE) opgesteld, waarin de vervanging van sporthal de Tref door een gymzaal danwel nieuwe sporthal als ook de locatie worden meegenomen. Op dit moment is er in de meerjarenbegroting dekking aanwezig voor de bouw van een nieuwe gymzaal en is een wens (€ 8 miljoen) in het Investeringsfonds opgenomen voor een nieuwe sporthal. Een wens in het Investeringsfonds geeft nog geen concrete financiële dekking.

De verwachting is dat in het eerste kwartaal 2022 een definitief ruimtelijk PvE en financiële kaders door de raad kunnen worden vastgesteld.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

• Jeugd

Woonplaatsbeginsel Jeugd

Voor Jeugd is het woonplaatsbeginsel per 1-1-2022 ingevoerd. Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp: dat is de gemeente waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de zorg met verblijf. Voor de invoering van het woonplaatsbeginsel heeft Zaanstad ca. € 1,7 miljoen ontvangen. Daarnaast heeft het Rijk een compensatieregeling en vangnetregeling beschikbaar. Vooralsnog gaan we ervan uit dat het woonplaatsbeginsel geen nadelige financiële gevolgen voor de gemeente Zaanstad zal hebben. Zekerheid hierover is op dit moment echter nog niet te geven.

Hervormingsagenda Jeugd

De [uitspraak van de Commissie van Wijzen](#) is het uitgangspunt voor het opstellen van een Hervormingsagenda Jeugd waarin alle besparingsmaatregelen verder uitgewerkt zijn. De Hervormingsagenda moet leiden tot het verbeteren van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel.

In de begroting 2022 is vanaf 2022 rekening gehouden met het realiseren van 100% van het bedrag conform de uitspraak van de Commissie van Wijzen. Dit is het te besparen bedrag waarover overeenstemming is tussen Rijk en VNG (voor Zaanstad: 4,0 miljoen oplopend naar € 10,9 miljoen vanaf 2027). Hierbij is nog geen rekening gehouden met de aanvullende taakstelling op Jeugd in het regeerakkoord van € 100 miljoen (€ 1,07 miljoen voor Zaanstad) in 2024 en € 500 miljoen (€ 5,35 miljoen voor Zaanstad) structureel vanaf 2025. We gaan er in onze begroting van uit dat als uit de Hervormingsagenda blijkt dat besparingsmaatregelen later kunnen worden gerealiseerd en/of de besparingsmaatregelen minder opleveren, het Rijk de hoogte van de compensatie naar gemeenten hierop bijstelt.

Voor het realiseren van de besparingsmaatregelen is structureel € 2,53 miljoen opgenomen. Het is nog onzeker of deze leiden tot het volledig realiseren van de besparingen, ook vanwege het feit dat gemeenten voor een deel afhankelijk zijn van het Rijk (en andere) partijen. Voor 2022 is hiervoor een maximaal risico opgenomen van de te realiseren taakstelling in 2022. Er is nog geen rekening gehouden met uitvoeringskosten van de maatregelen voor de aanvullende taakstelling.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft in een brief aan de Tweede Kamer vastgesteld dat het Rijk met deze aanvullende besparingen op jeugd de uitspraak van de Commissie van Wijzen in het regeerakkoord eenzijdig terzijde schuift. De VNG acht hogere besparingen onhaalbaar; er is geen adequate dekking voor. Hierop hebben gemeenten op 13 januari jl., tijdens de algemene ledenvergadering van de VNG, unaniem ingestemd met de resolutie om de Hervormingsagenda Jeugd op te schorten. De Hervormingsagenda blijft opgeschort totdat er een principeafpraak is gemaakt met het nieuwe kabinet, waarin de uitspraak van de Commissie van Wijzen volledig wordt gerespecteerd. Dit houdt in dat:

- Gemeenten gecompenseerd worden voor de feitelijke uitgaven in het kader van de jeugdwet;
- De financiële taakstelling in de hervormingsagenda moet voldoende onderbouwd zijn en aantoonbaar op basis van monitorafspraken tot daadwerkelijke kostenbesparingen leiden, waarbij rekenschap wordt gegeven van het effect van het financieel kader op de hulpverlening aan kwetsbare kinderen

De uitvoering van de hervormingsagenda wordt gemonitord door een onafhankelijke commissie.

- **Doordecentralisatie beschermd wonen**

Per 1 januari 2022 is gestart met de inhoudelijke doordecentralisatie van beschermd wonen. Het eerste jaar geldt als nul-jaar wat betekent dat nog geen financiële wijzigingen plaatsvinden. Daarna wordt het rijksbudget –met een ingroei-pad van 10 jaar – verdeeld door middel van een nieuw objectief verdeelmodel. Gelijktijdig worden – met een ingroei-pad van 7 jaar– de financiële middelen herverdeeld naar alle individuele gemeenten. Om onevenredige belasting van gemeenten met relatief veel intramurale instellingen te voorkomen, wordt ook het woonplaatsbeginsel ingevoerd. Door de lange duur van de formatie van het nieuwe kabinet kon het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel niet op tijd ingediend worden. Het ministerie van VWS heeft aangegeven dat de invoering van het woonplaatsbeginsel en het daarmee samenhangend nieuw verdeelmodel per 1 januari 2023 niet meer haalbaar is en heeft de invoering uitgesteld. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de doordecentralisatie geen nadelige financiële gevolgen voor de gemeente Zaanstad zal hebben.

- **Regeerakkoord: Alternatief voor abonnementstarief**

De invoering van het abonnementstarief heeft een aantrekkende werking gehad op Wmo voorzieningen waardoor de gemeentelijke zorguitgaven zijn gestegen. Het regeerakkoord stelt dat het abonnementstarief heeft geleid tot een beperking van de stapeling van zorgkosten en dat het transparant en eenvoudig in de uitvoering is. Door stijgend gebruik van de huishoudelijke hulp staat de beschikbaarheid van voorzieningen onder de Wmo onder druk. De regering zal daarom toewerken naar een eerlijker eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp met landelijke normen en met oog voor betaalbaarheid van lage- en middeninkomens. Het Rijk verwacht hiermee vanaf 2025 structureel € 800 miljoen te kunnen besparen op de Wmo uitgaven. Wat dit voor de uitgaven van Zaanstad aan de Wmo betekent, is op dit moment nog niet bekend.

- **Regeerakkoord: Kansrijke start**

Het bestaande programma Kansrijke start wordt in elke gemeente ingevoerd. Zo worden vrouwen en pasgeborenen ondersteund bij de eerste 1000 dagen die cruciaal zijn voor gezondheid, welzijn en latere ontwikkeling. Hiervoor wordt € 23 miljoen structureel extra beschikbaar gesteld vanaf 2023. Mogelijk kan Zaanstad hier ook een bijdrage uit ontvangen.

- **Regeerakkoord: Valpreventie bij 65-plussers**

Gemeenten krijgen de taak om valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor zijn investeringen nodig in opsporing en screening en

het ontwikkelen en aanbieden van valpreventieprogramma's. Er wordt in 2023 € 35 miljoen beschikbaar gesteld. Vanaf 2024 moet het leiden tot verlaging van de kosten (€ 10 miljoen in 2024 oplopend naar structureel € 75 miljoen).

- **Regeerakkoord: Dak- en thuislozen**

Vanaf 2022 wordt structureel € 65 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de brede aanpak van dak- en thuisloosheid. Mogelijk wordt dit ook (deels) aan gemeenten beschikbaar gesteld en kan Zaanstad een bijdrage ontvangen.

- **Regeerakkoord: Respijtzorg**

Om mantelzorgers beter te ondersteunen wordt voor respijtzorg structureel € 10 miljoen gereserveerd. Mogelijk wordt dit ook (deels) aan gemeenten beschikbaar gesteld en kan Zaanstad een bijdrage ontvangen.

- **Regeerakkoord: VN-verdrag**

Vanaf 2023 is structureel € 5 miljoen beschikbaar voor het programma Onbeperkt meedoen. Hiermee wordt bijgedragen aan de uitvoering van het VN-verdrag voor mensen met een beperking. Mogelijk wordt dit ook (deels) aan gemeenten beschikbaar gesteld en kan Zaanstad een bijdrage ontvangen.

- **Exploitatielasten De Nieuwe Slag**

Het Zwembad De Slag wordt kostprijs dekkend verhuurd aan het Sportbedrijf. Om het nieuwe zwembad te kunnen exploiteren is een extra bijdrage begroot naast de bijdrage voor de huidige Slag. Op dit moment is nog niet duidelijk of dit voldoende is om alle exploitatiekosten (incl. onderhoud) te dekken. Om dat te kunnen bepalen is een technisch ontwerp van het zwembad nodig. Dit maakt onderdeel uit van het project Sportpark Hoornseveld. Wegens enorme prijsstijgingen kan de exploitatiebegroting pas opgesteld worden na het doorlopen van de aanbesteding. De exploitatielasten komen net als voor de oude Slag voor rekening van de gemeente.

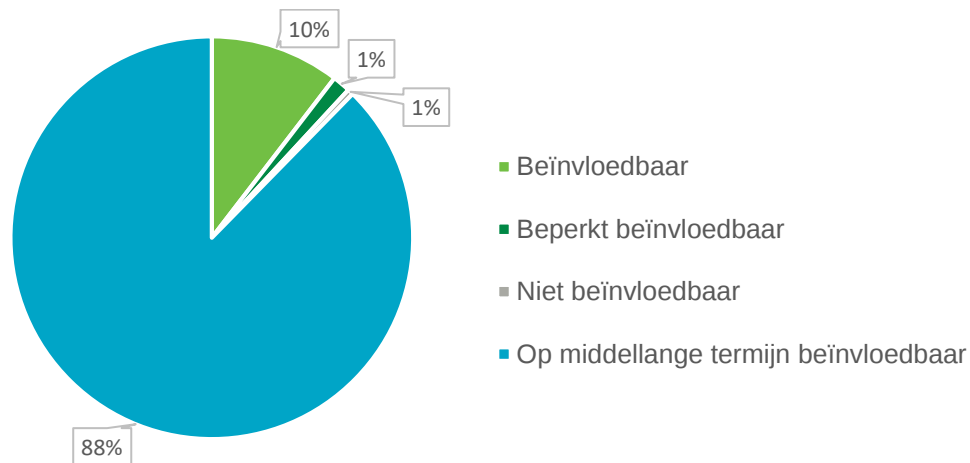
4.5 Economie

Onder Economie zijn de baten en lasten opgenomen betreffende cultuur, economie en toerisme. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

*Bedragen * € 1.000*

Economie	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	16.094	16.157	15.928	15.924	15.838
Baten	-1.010	-1.010	-825	-825	-825
Saldo	15.084	15.148	15.103	15.099	15.013
Toevoegingen reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen reserves	-	-	-	-	-
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	15.084	15.148	15.103	15.099	15.013

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 1,7 mln): Beïnvloedbaar zijn de uitgaven aan bedrijfsbegeleiding (€ 0,6 mln), waaronder ook streekmarketing, communicatiebudgetten (€ 0,3 mln), beleidsbudgetten (€ 0,3 mln) op het gebied van arbeidsmarkt, bedrijven en detailhandel en uitvoeringsbudget toerisme (€ 0,3 mln), waaronder een bijdrage aan de Zaanstore. Daarnaast betreft het budget voor kunstprojecten (€ 0,1 mln) en Museum Holland (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar (€ 0,2 mln): Dit betreft de uitgaven aan kermissen en markten (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 14,1 mln): Dit betreft € 1,8 miljoen personeelslasten. Verder zijn het subsidies en bijdragen aan podiumkunsten (€ 3,6 mln), bibliotheken en Zaanradio (€ 3,2 mln), cultuurparticipatie (€ 2,4 mln) waarvan het grootste deel naar Fluxus, musea (€ 1,6 mln), evenementen (€ 0,4 mln) en overige kunst en cultuur (€ 0,7 mln). Ook zijn er subsidies voor binnenstadsmanagement en de BIZ (€ 0,2 mln). De overige € 0,1 mln betreft economische beleid en onderzoek.

Niet beïnvloedbaar (€ 0,1 mln): Niet beïnvloedbaar zijn de kapitaallasten na renovatie van panden.

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Het betreft voornamelijk de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties). Zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting.

Waar moet komende tijd over besloten worden?

		Bedragen * € 1.000			
		2023	2024	2025	2026
1	Bestuurlijk aandachtspunt: ROM MRA-NHN	318	335	352	370
2	Renovatie Zaantheater	-	86	86	86
3	Evenementen	PM	PM	PM	PM

1. Bestuurlijk aandachtspunt: ROM MRA-NHN

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 is de ROM MRA NHN op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen financiële ruimte is gevonden. De ROM MRA NHN wordt een organisatie die met expertise (business development en financial engineering) én een fonds, regionale bedrijven in de MRA en NHN ondersteunt in de ontwikkeling van businesscases die bijdragen aan de energietransitie en de circulaire economie. Hiervoor krijgt ROM MRA NHN een eigen fondskapitaal (beoogd minimaal € 100 miljoen). Om dit fonds te voeden brengen de gemeenten en de provincies in MRA en NHN dit fondskapitaal bijeen. Ook het ministerie EZK gaat deelnemen met een nieuw fonds voor innovatief MKB (fondsomvang € 60 miljoen). In totaal komt zodoende € 160 miljoen beschikbaar.

Gemeenten in de regio Amsterdam zijn gevraagd naar rato een financiële bijdrage aan het fonds te doen. Voor Zaanstad betekent dat € 5 miljoen in 5-jaarlijkse tranches van € 1 miljoen vanaf 2023. De hiermee gepaard gaande rentelast loopt op tot structureel € 87.500 per jaar. Daarnaast is de risico inschatting 30% (€ 1,5 miljoen), te voorzien in een jaarlijkse tranche van € 0,3 miljoen over 5 jaar. Zie ook raadsinformatiebrief [2021/3192](#).

2. Renovatie Zaantheater

In 2023 is het Zaantheater 25 jaar oud. Er zal divers groot onderhoud moeten plaatsvinden aan gebouw en installaties. De jaarlijkse subsidie die het theater van de gemeente ontvangt voorziet enkel in de reguliere onderhoudskosten en niet in de renovatiekosten van het gebouw die na 25 jaar nodig zijn. Dit vraagt een investering van de gemeente van circa € 1,5 miljoen. Hiervoor zal het theater een extra bijdrage aan de gemeente vragen. De raad zal hier een besluit over moeten nemen. Het structureel financieel effect is € 0,09 miljoen kapitaallasten per jaar vanaf 2024.

3. Evenementen

De organisatie van evenementen kost geld. Het is van belang dit tijdig in de meerjarenbegroting op te nemen. Denk bijvoorbeeld aan Sail (20 t/m 24 augustus 2025), 50 jaar Zaanstad. Alleen al om een evenement veilig te laten verlopen zijn extra middelen nodig.

Op 27 januari 2022 heeft de raad [motie Roze Zaterdag in Zaanstad](#) aangenomen. Daarmee heeft de raad het college verzocht € 0,05 miljoen beschikbaar te stellen voor het maken van een bidbook en voor de andere voorbereidende werkzaamheden zodat vóór de deadline van half april een bidbook ingediend kan worden waarmee Zaanstad zich kandideert voor Roze Zaterdag 2024. Indien de Stichting Roze Zaterdagen Nederland voor Zaanstad kiest, zal er ook budget beschikbaar moeten zijn voor de organisatie van deze dag.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

• Regeerakkoord: cultuur en media

Voor cultuur, musea en media wordt in het regeerakkoord structureel € 200 miljoen gereserveerd. De investering in media is mede bedoeld voor het versterken van

onderzoeksjournalistiek en lokale media. Mogelijk komt een deel hiervan beschikbaar voor lokale musea en cultuur en kan Zaanstad aanspraak maken een bijdrage. Op dit moment is dit nog niet bekend.

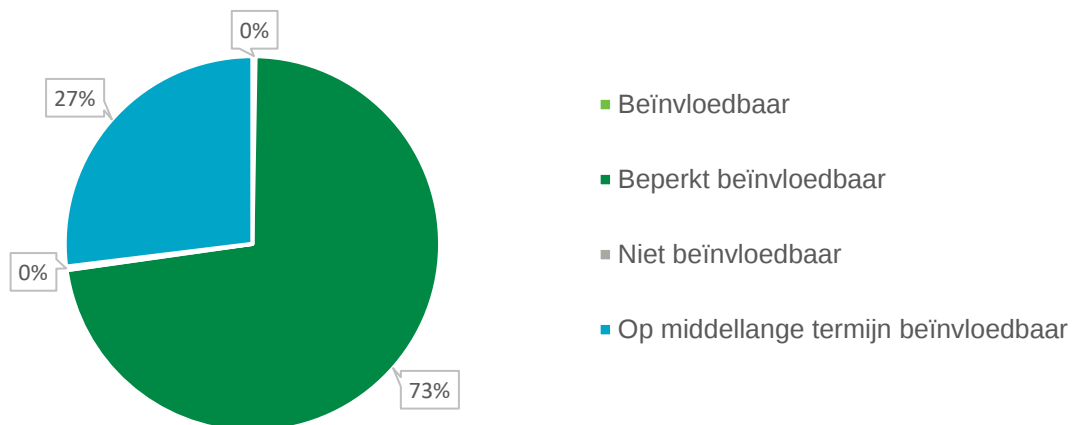
4.6 Veiligheid

Onder Veiligheid zijn de baten en lasten opgenomen aangaande de Crisisbeheersing en Brandweer en de openbare orde en veiligheid. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

Bedragen * € 1.000

Veiligheid	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	19.111	19.305	19.298	19.292	19.310
Baten	-750	-372	-372	-372	-372
Saldo	18.361	18.933	18.926	18.921	18.938
Toevoegingen reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen reserves	-	-	-	-	-
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	18.361	18.933	18.926	18.921	18.938

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 0,1 mln): Beïnvloedbaar is een minimaal bedrag jeugdoverlast.

Beperkt beïnvloedbaar (€ 13,9 mln): Dit betreft voornamelijk de bijdrage aan de Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (€ 13,6 mln). De overige € 0,3 mln zijn budgetten voor integraal handhavingplan, handhaving, openbare orde en veiligheid en straattoezicht.

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 5,1 mln): Dit betreft voornamelijk personeelslasten (€ 4,7 mln), waarvan het grootste gedeelte voor straattoezicht. Daarnaast betreft het voor € 0,4 mln uitgaven subsidies openbare orde en veiligheid en regiodeal.

Niet beïnvloedbaar (€ 0,1 mln): Niet beïnvloedbaar zijn de kapitaallasten (straattoezicht).

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Naast de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties) zijn dat de volgende autonome ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting):

- Autonome ontwikkelingen VrZW
- Aanpak cybercrime

Waar moet komende tijd over besloten worden?

Bedragen * € 1.000

		2023	2024	2025	2026
1	Evaluatie Bibob	89	89	89	89
2	Bestuurlijk aandachtspunt: Capaciteit OOV				
	a) Radicalisering / CTER ((contra)-terrorisme, extremisme en radicalisering) en demonstraties	88	88	88	88
	b) Lokaal veiligheidsarrangement en cameratoezicht	132	132	132	132
	c) Aanpak ondermijning en woonoverlast	62	62	62	62
3	Bestuurlijk aandachtspunt: Jeugd & Veiligheid				
	a) wegvallen BOTOC middelen	270	270	270	270
	b) extra inzet bovenop BOTOC	474	474	474	474
4	Amendement F: Bestuurlijk aandachtspunt: Uitbreiding formatie handhaving	707	707	707	707
5	Bestuurlijk aandachtspunt: Woonschepen	250	380	380	380

1. Evaluatie Bibob

Het aantal uitvragen Bibob toets binnen de WABO is te omvangrijk gebleken voor de capaciteit die daarvoor beschikbaar is. Wanneer er conform de evaluatie van het Bibob proces moet worden gehandeld, dan is op zijn minst 1 fte Bibob extra nodig (€ 0,09 miljoen). In 2022 zal een voorstel over het Bibob beleid aan de raad worden voorgelegd. Daarin zal het college een keuze moeten maken over het al dan niet handhaven van de bestaande ambities en de daarvoor benodigde capaciteit.

2. Bestuurlijk aandachtspunt: Capaciteit OOV, onder meer voor aanpak ondermijning en radicalisering

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 is de uitbreiding van het budget voor Openbare Orde en Veiligheid op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen financiële ruimte is gevonden. De extra middelen betreffen:

a) Radicalisering / CTER ((contra)-terrorisme, extremisme en radicalisering) en demonstraties

Er is sprake van een toename in het extreme gedachtegoed in de stad, op verschillende thema's. Dit vraagt extra inzet vanuit de gemeente. Spanningen in de samenleving voorkomen en eventueel reguleren is politiek urgent. Er vinden steeds meer demonstraties plaats en uitingen van verschillende gedachtegoed vraagt regulering, zodat dit veilig kan gebeuren. Inzet van 1 extra fte kost € 0,09 miljoen.

b) Lokaal veiligheidsarrangement en cameratoezicht

Veiligheid rondom stations is belangrijk. De raad heeft er verschillende moties over aangenomen. Met behulp van het Lokaal veiligheidsarrangement komt een samenwerking tot stand tussen NS, Connexxion, politie, ProRail en de gemeente Zaanstad met als gezamenlijk doel het bevorderen van de objectieve en subjectieve sociale veiligheid op en rondom het OV in Zaanstad. Hiervoor is structureel inzet van 0,5 fte nodig (€ 0,04 miljoen). Specifiek op station Krommenie - Assendelft is het continueren van het cameratoezicht van belang. Hiervoor is structureel € 0,09 miljoen nodig.

c) Aanpak ondermijning en woonoverlast

De aanpak van ondermijning is prioriteit binnen het Integraal Veiligheidsplan (IVP). Gezien de problematiek en vele thema's die bij ondermijning spelen is het noodzakelijk om extra capaciteit in te zetten (€ 0,04 miljoen).

Woonoverlast en burenruzies nemen de laatste jaren toe en zeker onder corona. Er wordt steeds meer een beroep gedaan om mee te denken en te helpen aan oplossingen, maar ook om bestuurlijke maatregelen in te zetten. Bijvoorbeeld het inzetten van een gedragsaanwijzing. Hiervoor is 0,2 fte extra inzet nodig ofwel structureel € 0,02 miljoen.

3. Bestuurlijk aandachtspunt: Jeugd en Veiligheid

a) Wegvallen (incidentele) BOTOC-middelen

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 is het thema jeugd en veiligheid op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen financiële ruimte is gevonden. Dat heeft tot gevolg gehad dat er vanaf 2023 geen dekking is gevonden voor de wegvallende incidentele middelen die Zaanstad in 2020, 2021 en 2022 heeft ontvangen voor het Breed Offensief Tegen georganiseerde Ondernijnde Criminaliteit (BOTOC). Met deze middelen worden onder andere kosten voor de 075-aanpak en Back-on-Track gedekt. De BOTOC-aanpak en persoonsgerichte aanpak wordt vanaf 2023 niet gecontinueerd. Het gaat om € 0,27 miljoen per jaar. Zie ook raadsinformatiebrief [2020/21626](#).

b) Extra inzet bovenop BOTOC

Zaanstad is een stad met veel jeugd problematiek. Jongeren die veel in aanraking komen met politie en justitie. Er is sprake van verjonging en verharding in de criminaliteit. Op straat, thuis, digitaal en op persoonlijk vlak. Ook de overlast neemt toe. De aanpak van overlast door jongeren in de openbare ruimte vergt veel inzet. Met extra middelen kunnen de medewerkers van Zaanstad op verschillende leefgebieden inzet plegen en het net rondom jongeren sluiten. Daarnaast kan meer preventief gewerkt worden naast de incident gestuurde inzet. Hiervoor is structureel € 0,47 miljoen nodig.

4. Amendement F: Bestuurlijk aandachtspunt: Uitbreiding formatie handhaving

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2021-2025 [amendement F](#) aangenomen. Hiermee is de uitbreiding van de formatie handhaving toegevoegd aan de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 geen financiële ruimte is gevonden.

De uitbreiding van de formatie handhaving betreft 7 fte boa's en 4 fte jeugdboa's. De extra boa's zijn nodig om aan alle inzetverzoeken (stijging van 200% ten opzichte van 2015) en de prioriteiten uit het handhavingprogramma te kunnen blijven voldoen. De extra jeugdboa's zijn nodig om aan de inzetbehoefte inzake jeugd te kunnen blijven voldoen en om te voorkomen dat (groepen) jongeren uit beeld raken. Boa's leveren een bijdrage aan de leefbaarheid en veiligheid van de stad.

5. Bestuurlijk aandachtspunt: Woonschepen

Bij de Voorjaarsnota 2021-2025 is de woonschepenverordening en de handhaving en toezicht op de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen gezet. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 hiervoor geen financiële ruimte is gevonden.

Het woonschependossier heeft de afgelopen jaren te weinig aandacht en prioriteit gekregen waardoor de verrommeling op het water is toegenomen evenals het aantal onveilige situaties (meer dan 40). Om dit aan te pakken is het actualiseren van de woonschepenverordening de eerste stap. Vervolgens zal beleid moeten worden ontwikkeld voor de vergunningverlening. Hier gaan incidentele lasten mee gepaard (€ 0,17 miljoen). Het aanstellen van een coördinator woonschepen (€ 0,08 miljoen) is cruciaal voor het geleiden van de vergunningaanvragen en er in overleg met het bestuur actie kan worden ondernomen bij illegale situaties. Er is een bedrag nodig van € 0,3 miljoen per jaar voor de handhaving en het procederen, legaliseren en archief op orde maken

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

n.v.t.

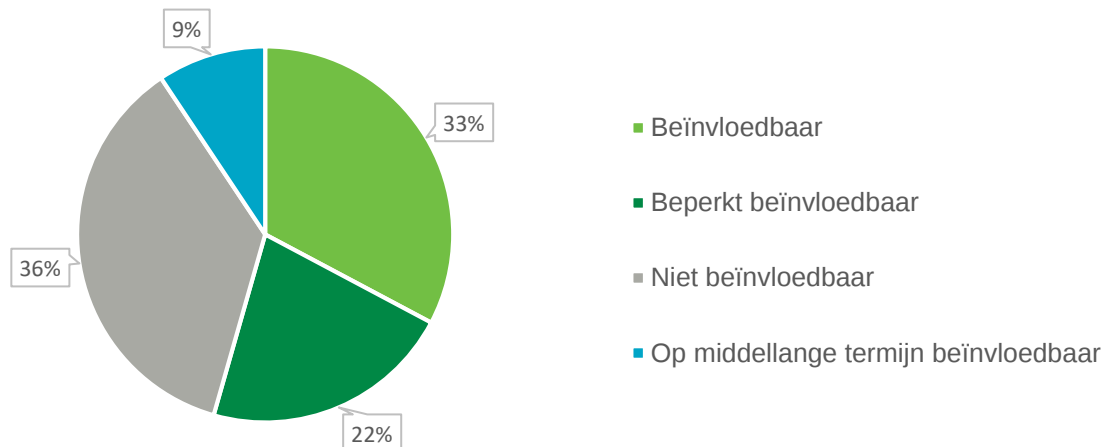
4.7 Samenleving, raad, college en organisatie

Onder Bestuur en organisatie zijn de baten en lasten van het bestuur (college, raad en griffie), organisatie (overhead) en afdeling Burgerzaken opgenomen. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

*Bedragen * € 1.000*

Bestuur en organisatie	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	71.696	71.083	72.030	72.087	71.992
Baten	-7.305	-7.237	-8.486	-8.484	-8.484
Saldo	64.390	63.846	63.543	63.603	63.508
Toevoegingen reserves	199	175	175	175	175
Onttrekkingen reserves	-1.118	-	-	-	-
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	63.471	64.021	63.718	63.778	63.683

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 6,6 mln): De beïnvloedbare kosten bestaan uit het centrale opleidingsbudget (€ 1,5 mln) en algemene (variabele) kosten voor griffie, raad en college (€ 0,6 mln), zoals voor communicatie, burgerparticipatie, representatie en fractie vergoedingen. Daarnaast zijn hier de kosten voor diensten op het stadhuis en voor de locatie buitendienst opgenomen (€ 1,9 mln), zoals porto kosten, repro en digitalisering van de post. Een bedrag van € 1,6 mln betreft algemene uitgaven personeel en organisatie, zoals verzuimpreventie, verzekeringen, woon-werk vergoedingen en kosten voor de Zaanse school. De overige € 1 mln zijn diverse budgetten inhuur en uitbestede diensten, waaronder ICT-beveiliging.

Beperkt beïnvloedbaar (€ 5,1 mln): Deze kosten betreffen vooral vaste kosten voor het stadhuis en overige locaties (€ 2,6 mln), waaronder kosten van energie en water, onderhoud installaties en kantoorinrichting. Verder uitgaven aan contributies en lidmaatschappen van het college en gemeente (€ 1 mln), kosten voor de Rekenkamer (€ 0,2 mln), het Gemeentearchief (€ 0,2 mln) en Geo-informatie (€ 0,3 mln), accountant (€ 0,3 mln), de Wet Open Overheid (€ 0,2 mln) en verkiezingen (€ 0,3 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 52,3 mln): Betreft vooral personeelskosten (ruim € 44 mln). Verder gaat het om € 6 mln ICT kosten (hardware, software en telefonie) en € 2,2 mln vaste kosten voor schoonmaken, catering, automaten, bewaking, facilitymanagement etc.

Niet beïnvloedbaar (€ 7,9 mln): Deze kosten bestaan voor € 4,9 mln aan kapitaallasten, waarvan ongeveer de helft voor het Stadhuis, en voor € 1,1 mln aan toevoeging aan de voorziening rechtspositie wethouders en reserve wachtgelden. Verder vallen hier de P&O budgetten met een verplicht karakter onder (€ 1,2 mln), zoals kosten voor eigen risicodragers WGA, werkgeversbijdragen ziektekosten en WW gerelateerde uitkeringen. De overige € 0,7 mln betreffen kosten secretarieleges voor reisdocumenten, rijbewijzen, verklaringen over gedrag en naturalisatie documenten.

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Het betreft voornamelijk verwerking van loon- en prijsbijstellingen en de implementatie van Microsoft 365 (zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting).

Waar moet komende tijd over besloten worden?

		Bedragen * € 1.000			
		2023	2024	2025	2026
1	MRA samenwerkingsafpraak: Professionalisering MRA Directie	100	100	100	100
2	Wegvallen incidentele dekking regionale projecten Zaanstreek Waterland	157	157	157	157
3	Wegvallen incidentele dekking huidig aantal wethouders				
	a) Extra benodigd voor dekking van 6 fte wethouders	256	256	256	128
	b) Extra benodigd voor dekking van 7 fte wethouders	608	608	608	304
4	Wet open overheid en meer...	PM	PM	PM	PM

1. Professionalisering MRA Directie

In de MRA Samenwerkingsafspraken (okt. 2021) is opgenomen dat het huidige MRA-bureau zich verder ontwikkelt. Een element hierbij is dat de deelregio's 'om niet' zo'n 30 Fte's beschikbaar stellen, en dat hiermee een deel van de MRA Begroting wordt vrijgespeeld om een impuls te geven aan enkele onderdelen (lobby, communicatie, maar ook financiële ondersteuning en inhoudelijke expertise) die nu niet sterk genoeg zijn. In een memo dat aan de secretarissen van de MRA-partijen is gestuurd, wordt hiervoor ook een concrete verdeelsleutel voorgesteld. Zaanstreek-Waterland wordt geacht 1,9 FTE ter beschikking te stellen, of een financiële bijdrage van € 0,21 miljoen (of een combinatie van beiden). In de praktijk zullen de kleinere gemeenten opteren voor een financiële bijdrage en zijn het Edam-Volendam, Purmerend en Zaanstad die kijken of dit interessant en mogelijk kan zijn vanuit de eigen formatie. Een en ander moet de komende maanden beslag gaan krijgen. Streefdatum voor afronding tot volwaardige Directie is 1 juli 2022. Voor Zaanstad gaat het om € 0,1 miljoen structureel.

2. Wegvallen incidentele dekking regionale projecten Zaanstreek Waterland

In 2017 is de voormalige Stadsregio Amsterdam (SRA) opgeheven en zijn de verantwoordelijkheden met betrekking tot mobiliteit overgegaan in de Vervoerregio Amsterdam (VRA). De verantwoordelijkheden van de SRA op de beleidsvelden Economie en Wonen en de daarbij behorende reservegelden zijn teruggegeven aan de gemeenten. Dit betrof voor de regio Zaanstreek-Waterland een bedrag van ongeveer € 1,79 miljoen. In 2018 hebben de gemeenten in Zaanstreek-Waterland afspraken gemaakt over de besteding van deze eenmalige middelen. Deze worden momenteel vooral besteed aan gezamenlijke, regionale projecten en activiteiten met betrekking tot de thema's van de MRA: Economie, Ruimte, Landschap, Bouwen en Wonen en Duurzaamheid. Het inhoudelijk opdrachtgeverschap ligt bij het betreffende regionale portefeuillehoudersoverleg (PHO) dat het initiatief neemt tot de projecten en activiteiten. Daarnaast is afgesproken dat de gemeente Zaanstad de financiële administratie uitvoert, de projecten voorfinanciert en aan het einde van het jaar verrekent. De verdeelsleutel voor de verrekening is gebaseerd op basis van het inwoneraantal.

Vanaf 2023 is het eenmalige geld op. Het voorstel dat voorligt is dat elke gemeente € 1 per inwoner per jaar afdraagt om de samenwerking te continueren. Dat leidt tot een jaarlijks

totaalbudget van € 0,34 miljoen (gemiddeld € 0,1 miljoen minder dan voorgaande jaren), waaraan Zaanstad € 0,16 miljoen bijdraagt. College en raad zullen hierover moeten besluiten.

3. Wegvallen incidentele dekking huidig aantal wethouders

In de meerjarenbegroting is vanaf juni 2022 structureel dekking voor 5,1 fte wethouders en bijbehorende ambtelijke ondersteuning. Het huidig college heeft 6,7 fte wethouders, het verschil wordt met incidentele middelen gedekt. Deze incidentele middelen vervallen vanaf juni 2022. Indien het volgend college 6 fte wethouders wil benoemen is € 0,26 miljoen per volledig jaar extra budget nodig. Voor 7 fte wethouders is per volledig jaar € 0,61 miljoen per volledig jaar nodig. Hierbij is rekening gehouden met de wethoudersvergoeding, pensioenopbouw en opbouw van de voorziening wachtgeld, secretariële ondersteuning en (vanaf 7 fte) extra kosten woordvoering.

4. Wet Open Overheid en meer..

Er komt steeds meer wet- en regelgeving over de (digitale) informatievoorziening en de beveiliging ervan. Grote ontwikkelingen voor de gemeente zijn de wet Open Overheid (Woo) en de Wet Digitale Overheid. De Woo geeft regels over het actief openbaar en duurzaam (ook voor de toekomst) toegankelijkheid maken van overheidsinformatie. De wet moet er ook voor zorgen dat onze overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is (informatiehuishouding op orde). De Woo treedt op 1 mei 2022 in werking en vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet kent een gefaseerde inwerkingtreding en zal de komende vijf jaar flinke impact hebben op de organisatie. Het grote verschil tussen de Woo en de huidige Wob betreft de verplichting om de informatievoorziening op orde te hebben en de verplichting om informatie actief openbaar te maken.

De Wet Digitale Overheid ligt momenteel (voor de tweede keer, in herziene versie) ter vaststelling in de Tweede Kamer. Het heeft als doel het veilig en betrouwbaar kunnen inloggen voor Nederlandse burgers en bedrijven bij de (semi-)overheid te reguleren. De wet stelt daarnaast open standaarden verplicht. Hiermee implementeert Nederland de EU-richtlijn over toegankelijkheid van overheidswebsites en apps.

Naast deze wetgeving speelt er meer, zoals de Wet elektronische publicaties, de gewijzigde Archiefwet, de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, de wijziging van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen en de wijziging van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Maar ook een aantal wetsvoorstellen die voorzien in een wettelijke basis voor uitwisseling van persoonsgegevens zijn in de maak bij het Rijk als ook een stelselwijziging om de rechtsbescherming in het bestuursrecht in zijn geheel te wijzigen. Daarnaast heeft Europa de wettelijke basis voor digitalisering, waaronder regels voor het aanbieden van overheidsinformatie in 'open source' en beveiliging en bescherming tegen ongewenst gebruik van digitale gegevens op de agenda staan. De gemeente zal zich moeten inzetten om aan al deze regelgeving te kunnen voldoen, daar zijn investeringen voor nodig. Hoeveel is op dit moment nog moeilijk in te schatten. Het Rijk draagt hier financieel maar zeer beperkt aan bij.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

n.v.t.

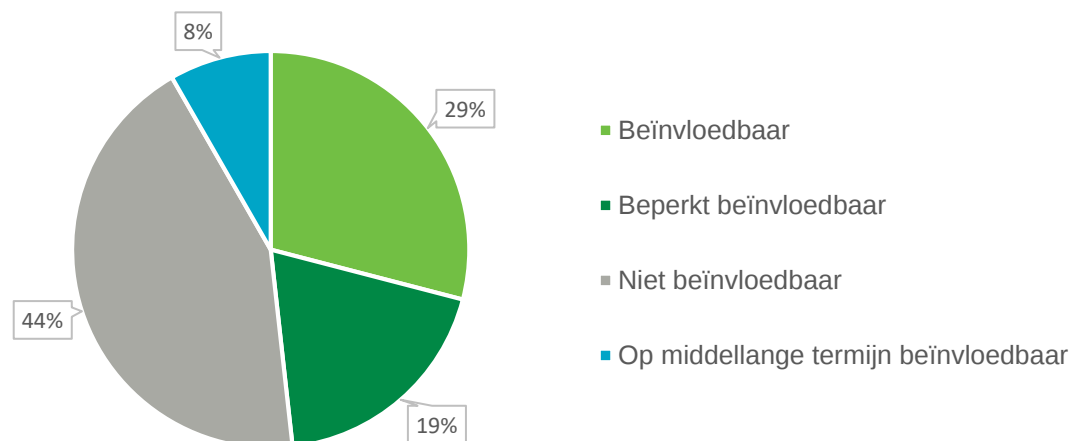
4.8 Financiën

Onder Financiën zijn vooral baten opgenomen. Dat betreft gelden die de gemeente van het Rijk ontvangt via de algemene uitkering van het gemeentefonds, belastinginkomsten, dividenduitkeringen en erfpachtinkomsten. Deze baten bieden de financiële dekking aan de gemeentelijke activiteiten en uitgaven uit de vorige hoofdstukken. De lasten die onder Financiën zijn opgenomen bestaan hoofdzakelijk uit uitvoeringskosten voor het innen van belastingen. Ook zijn de baten en lasten gemeentelijk vastgoed (saldoneutraal) hier opgenomen. In onderstaande tabel staan de bedragen conform de vastgestelde begroting 2022:

*Bedragen * € 1.000*

Financiën	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	15.279	15.396	15.326	15.608	15.372
Baten	-386.570	-379.993	-381.366	-386.937	-386.508
Saldo	-371.291	-364.597	-366.040	-371.329	-371.136
Toevoegingen reserves	30.659	15.775	15.773	13.214	13.965
Onttrekkingen reserves	-16.608	-8.562	-7.338	-2.587	-3.220
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	-357.240	-357.384	-357.605	-360.702	-360.392

Beïnvloedbaarheid van de lasten

Beïnvloedbaar (€ 13,3 mln): Dit betreft de dotatie aan het Transformatiefonds (€ 7,5 mln), de dotatie aan het Investeringsfonds (€ 5,6 mln), de post onvoorzien (€ 0,1 mln) en de uitgaven aan (kwijtschelding van) hondenbelasting (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar (€ 8,8 mln): Deze kosten betreffen het gemeentelijk vastgoed (€ 8,5 mln), waar een huurvergoeding voor ontvangen wordt, en voor de rest de uitvoeringskosten van de wet WOZ.

Op middellange termijn beïnvloedbaar (€ 3,8 mln): Dit betreft alleen personeelslasten.

Niet beïnvloedbaar (€ 20,0 mln): Dit zijn toevoegingen aan reserves voor afschrijvingslasten (€ 12,2 mln), aan de reserve egalisatie begrotingssaldo (€ 5,3 mln) en aan de voorziening onroerendezaakbelasting (€ 0,3 mln). Verder betreft het kapitaallasten op erfpachtterreinen (€ 1,6 mln) en kosten treasury (€ 0,3 mln) en vennootschapsbelasting (€ 0,2 mln).

Welke onvermijdelijke ontwikkelingen doen zich voor?

Er is een aantal autonome ontwikkelingen dat betrekking heeft op dit programma. Naast de reguliere verwerking van loon- en prijsbijstellingen en doorvertaling van de gemeentefonds ontwikkelingen (taakmutaties) zijn dat de volgende autonome ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3.1 voor een toelichting):

- Correctie dotatie Transformatiefonds
- Ontwikkelingen gemeentefonds en regeerakkoord
- Renteontwikkelingen
- OZB
- Erfpacht HoogTij
- Dividend deelnemingen

Waar moet komende tijd over besloten worden?

*Bedragen * € 1.000*

		2023	2024	2025	2026
1	Amendement D: Afschaffen hondenbelasting	564	564	564	564
2	Motie 14: Structurele beperking legesverhoging kleine evenementen	52	52	52	52

1. Amendement D: Afschaffen hondenbelasting

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2021 [amendement D](#) aangenomen. Hiermee is het afschaffen van de hondenbelasting toegevoegd aan de lijst met prioriteiten bij gunstige financiële ontwikkelingen. Deze gunstige ontwikkelingen hebben zich onvoldoende voorgedaan, waardoor bij de begroting 2022 geen financiële ruimte is gevonden. Het afschaffen van de hondenbelasting heeft een nadelig effect van per saldo € 0,564 miljoen per jaar.

2. Motie 14: Structurele beperking legesverhoging kleine evenementen

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de begroting 2022 unaniem [motie 14](#) aangenomen. Daarop heeft het college eenmalig € 0,05 miljoen beschikbaar gesteld om de stijging van de tarieven voor kleine evenementen in 2022 te beperken tot 33%+prijsindexatie. Motie 14 geeft tevens de opdracht bij de voorjaarsnota met een dekkingsvoorstel te komen om de beperkte stijging structureel te maken. De financiële dekking die gezocht moet worden bedraagt jaarlijks € 0,05 miljoen vanaf 2023.

Wat zijn de financiële kansen en risico's?

• Regeerakkoord: Stabiele financiering voor decentrale overheden

Minister Bruins Slot heeft aan de Tweede Kamer toegezegd om rond de zomer 2022 een contourenbrief te sturen waarin plannen staan om te komen tot een stabiele financiering voor de decentrale overheden. In die brief zullen de opties op een rij worden gezet op welke manier het lokale belastinggebied kan worden vergroot. Ook voor Zaanstad zal dit gevolgen hebben en bestuurlijke keuzes vragen.

5 Overige informatie

5.1 Investeringsfonds

Het Investeringsfonds is opgezet ter dekking, geheel of gedeeltelijk, van nieuwe en uitbreidingsinvesteringen. Het fonds wordt jaarlijks met een bedrag tussen de € 5,5 miljoen en € 6 miljoen gevoed. Daarnaast is het gemeentelijk beleid dat het voordelig rekeningresultaat (voor zover niet nodig voor toevoeging aan de Algemene reserve) wordt toegevoegd aan het Investeringsfonds. Dat geldt ook voor financiële voordelen uit de verkoop van gemeentelijk vastgoed.

De besluitvorming over de uitbreidingsinvesteringen ten laste van het Investeringsfonds vindt plaats in drie stappen, die achtereenvolgens moeten worden doorlopen:

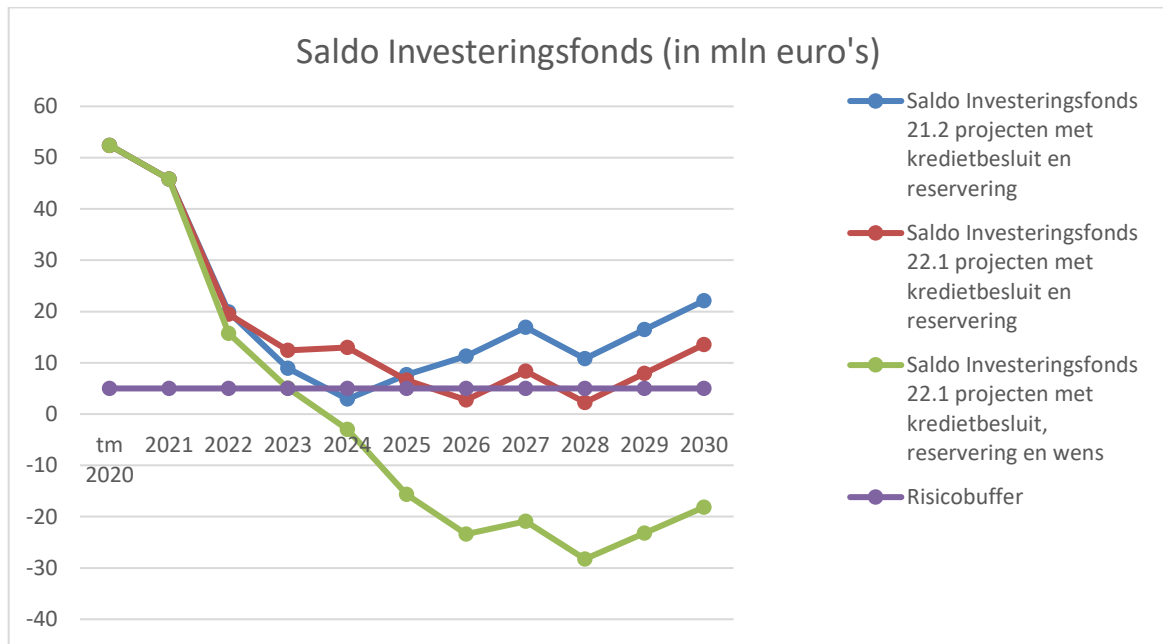
1. Plaatsing van een investering op de wensenlijst
2. Reservering van een bedrag binnen het fonds om de investering mogelijk te maken
3. De kredietaanvraag voor de investering voorleggen aan de raad

Elke stap vraagt een raadsbesluit. Voor plaatsing van een project op de wensenlijst hoeft het Investeringsfonds nog niet voldoende dekking te geven. Voor plaatsing van een project van de wensenlijst naar de lijst met reserveringen moet in Investeringsfonds wel voldoende dekking aanwezig zijn. Wanneer een project op de lijst met reserveringen staat, kan een kredietbesluit aan de raad worden voorgelegd. Pas na een genomen kredietbesluit wordt een investering daadwerkelijk in uitvoering genomen.

Een stand van zaken Investeringsfonds is opgenomen in de paragraaf Investeringen in de [begroting 2022](#). Op de website <https://financien.zaanstad.nl> is een korte beschrijving van alle projecten te vinden. Ten opzichte van deze stand in de begroting zijn voor de Staat van de Financien de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- Er zijn eind 2021 twee kredietbesluiten door de raad genomen:
Besluit Sportpark Hoornseveld ([2021/24813](#)), waardoor een bedrag van € 16,7 miljoen is verschoven van reservering naar krediet en besluit Huis van de Wijk ([2021/24110](#)), waardoor € 1,7 miljoen is verschoven van reservering naar krediet.
- Er zijn vier bedragen verhoogd. De Guisweg, Hoornseveld en de Kraaien moet nog ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.
 - Het college heeft met [2022/3220](#) aan de raad voorgelegd om het krediet voor de Bereikbaarheidsdeal AVANT (Thorbeckeweg) te verhogen met € 1,9 miljoen als gevolg van marktontwikkelingen en duurzaamheidsmaatregelen (Beeldkwaliteitsplan plus). Daarnaast is aangekondigd dat indexatielasten het krediet zullen doen stijgen met € 0,4 miljoen. In totaal is hier een bijstelling van € 2,3 miljoen opgenomen.
 - Ook voor de Bereikbaarheidsdeal Guisweg hebben de huidige marktontwikkelingen en inzet van capaciteit forse gevolgen: de reservering van € 10,4 miljoen is met € 3,7 miljoen verhoogd (zie ook raadsinformatiebrief [2021/27692](#)).
 - De hoge prijsstijgingen zorgen dat de uitgaven Hoornseveld € 2,2 miljoen stijgen.
 - Voor de Kraaien is sprake van een prijsstijging van € 0,4 miljoen.
- Naar aanleiding van een door de raad aangenomen amendement over de A8/A9 zijn de uitgaven hieraan de afgelopen jaren blijven staan in de jaren 2021/2022. Dat is echter niet realistisch. Volgens de publicaties van de Provincie Noord-Holland start de realisatiefase in 2025. De uitgaven zijn daarom verschoven naar 2025/2026.

Het saldo van het Investeringsfonds is het verschil tussen de omvang van het fonds en de belegde middelen in het fonds. In onderstaande grafiek is het saldo op verschillende manieren berekend.

De grafiek laat zien dat de voeding van het Investeringsfonds niet voldoende is om alle investeringen op de wensenlijst ten uitvoer te brengen. De eerdergenoemde prijsstijgingen bij de kredieten leiden ertoe dat in 2026 en 2028 aanspraak moet worden gemaakt op de risicobuffer in het fonds. Er zijn vooralsnog maar net genoeg middelen om alle lopende investeringen af te ronden en alle investeringen waarvoor nu al bedragen zijn gereserveerd ten uitvoer te brengen. Er is nauwelijks ruimte om aanvullende tegenvallers in de uitvoering van de kredietbesluiten op te vangen.

Hieronder staan de investeringsprojecten waarvoor bedragen gereserveerd zijn, in totaal € 39,3 miljoen. Voor deze investeringen worden kredietbesluiten voorbereid.

- A8/A9 (€ 14 miljoen)
- Bereikbaarheidsdeal (€ 17,3 miljoen)
- Ikea/Zuiderhout (€ 4,6 miljoen)
- Verbindingsweg Dorpsstraat – Communicatieweg (€ 1,7 miljoen)
- Nieuw wijkcentrum de Pelikaan (€ 0,7 miljoen)
- Maatsch. voorzieningen Zaanstad Noord, cultuurzaal en openbare ruimte (€ 0,35 miljoen)
- Kogerveld – Versterken groene parkzoom (€ 0,25 miljoen)
- Uitvoeringsagenda toerisme (€ 0,2 miljoen)
- Opwaardering Bodecentrumkade / Zaantheater (€ 0,15 miljoen)

Er staan in totaal voor bijna € 39 miljoen projecten op de wensenlijst:

- Maatsch. voorzieningen a.g.v. de groei van de stad (€ 10,1 miljoen)
- Kwaliteit bestaande woningvoorraad (€ 10,5 miljoen)
- Sporthal de Tref vernieuwen (€ 8 miljoen)
- Fietsverbindingen/langzaam verkeer (€ 5,8 miljoen)
- Reconstructie rondweg de Busbrug (€ 2 miljoen)
- Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf (€ 1,5 miljoen)
- De Groote Weiver (€ 0,7 miljoen)
- Aanjaag investeringen openbare ruimte Kogerveld (€ 0,2 miljoen)

5.2 Transformatiefonds

Vanaf 2017 wordt de vrijvallende ruimte in de begroting als gevolg van het verplicht activeren van investeringen met maatschappelijk nut (rijksregelgeving) gereserveerd in het zogeheten Transformatiefonds. Het Transformatiefonds maakt een versnelling in de realisatie van extra woningen mogelijk. Door eigen publieke investeringen kan Zaanstad in bepaalde situaties een doorbraak bewerkstelligen in de ontwikkeling van vaak complexe binnenstedelijke woningbouwlocaties. Het Transformatiefonds kan echter niet vrijblijvend worden ingezet. Bij aanwending van deze middelen zal de gemeente immers extra moeten lenen. Wanneer de middelen niet financieel 'renderen' heeft dit een permanent opwaarts effect op de leningenportefeuille met alle rente-effecten en risico's die daarmee gepaard gaan. De gemeente hanteert daarom een strenge set spelregels en criteria voor de inzet van deze middelen, teneinde de financiële positie van de gemeente op langere termijn niet te laten verslechteren. Deze spelregels zijn opgenomen in de [Financiële Verordening 2019](#). Een van de spelregels is dat de totale bijdrage niet groter mag zijn dan € 10.000 per extra gerealiseerde woning.

Eind 2021/begin 2022 is de werking van het Transformatiefonds geëvalueerd. De uitkomsten hiervan worden op korte termijn bekend gemaakt.

Hieronder is een overzicht gegeven van de besluiten die tot op heden zijn genomen over de inzet van het Transformatiefonds.

Jaar verstreking	Project	Raadsbesluit	Aantal extra woningen	Maximaal toegekend bedrag	Uitbetaald bedrag (t/m 2021)
2017	Mauritsstraat	2017/38566	150	(geheim)	(geheim)
2018	Verkadebuurt	2018/11435	400	€ 1.640.000	€ 0 (geen bijdrage nodig)
2019	Meneba	2019/17123	630	€ 1.000.000 garantstelling	0
2019	Hofwijk Noord - fase 1 (Kan Palen)	2019/25032	702	€ 3.225.000	Uitgaven na 2021 gepland
2020	Breedweer	2019/29786	14	€ 109.642	0
2021	Woningbouwimpuls-gelden voor Zaanstad Noord, de Kogerveldwijk (Midden) en Zaandam Centrum	2021/12195	7.872	€ 25.253.577 Waarvan € 2.442.314 voor Peperstraat t.b.v. 408 tot 428 woningen (2021/21762)	€ 107.108, overige uitgaven na 2021 gepland
2021	Hoornseveld	2021/24813	320	€ 3.200.000	uitgaven na 2021 gepland
	Totaal		10.088	€ 34.428.219	

5.3 Volkshuisvestingsfonds

In verschillende gebieden in Nederland staat de leefbaarheid onder druk. Daarom heeft het kabinet het Volkshuisvestingsfonds (VHF) -vooralsnog eenmalig- in het leven geroepen. Gemeenten en regio's kunnen met geld uit dit fonds investeren in leefbaarheid en verduurzaming van de particuliere woningvoorraad in de meest kwetsbare gebieden. Zaandam Oost is daarbij door het Rijk aangewezen als een van de zestien stedelijke vernieuwingsgebieden die bij voorrang een beroep kon doen op een bijdrage uit dit fonds. Zaandam Oost betreft de wijken Zaandam Zuid, Poelenburg, Peldersveld / Hoornseveld, Rosmolenwijk en Kogerveldwijk.

In het kader van de aanvraag is voor Zaandam Oost een samenhangend en gedetailleerd maatregelenprogramma uitgewerkt. Dit programma is opgenomen in de aanvraag voor het Volkshuisvestingsfonds, die in de zomer van 2021 is gehonoreerd. De gemeente heeft hiervoor een beschikking van het Rijk ontvangen van € 41,9 miljoen. De realisatie van het, in de aanvraag opgegeven, herstructureringsprogramma is randvoorwaardelijk voor het ontvangen van de bijdrage. Daarmee kunnen geen wijzigingen meer worden aangebracht in het programma zoals dat bij de aanvraag is ingediend.

In februari 2022 heeft de raad ingestemd met het Uitvoeringsplan Volkshuisvestingsfonds ([2021/29331](#)). Dit plan beschrijft op hoofdlijnen hoe het samenhangend programma van maatregelen de komende tien jaar uitgevoerd gaat worden. Het programma bestaat uit negen deelprojecten met specifieke doelen en resultaten voor Zaandam Oost. Met het uitvoeren van het programma neemt de gemeente een forse opgave op zich. De financiële investeringsomvang is in totaal € 62,8 miljoen, waarvan circa € 41,9 miljoen uit het VHF wordt gefinancierd en € 18,2 miljoen met gemeentelijke middelen en € 2,8 miljoen cofinanciering derden/verwerven middelen derden.

Voor een nadere toelichting op de projecten wordt verwezen naar het genoemde raadsbesluit.

Bedragen * € 1.000

Projectonderdeel	Totale kosten	Dekking subsidie VHF	Bijdrage Zaanstad
1 Bestrijden malafide kamerverhuur	6.081	4.257	1.824
2 Handhaving plus	1.449	1.014	435
3 Organisatie programma Zaandam Oost (incl. overhead)	2.925	2.048	878
4 Verduurzaming woningbezit	8.122	5.686	2.437
5 Particuliere woningen	21.019	14.713	6.306
6 Behoud cultuurhistorische waarde bij renovatie	2.500	1.750	750
7 Vernieuwing openbare ruimte	15.686	10.980	4.706
8 Zaans Natuur en Milieucentrum	2.016	1.411	605
Totaal VHF	59.798	41.859	17.940
Aanvullende besluiten:			
9 Inloopvoorziening Veldpark	2.500		2.500
3 Aanvullende inzet programmamanagement VHF*	500		500
Totaal uitvoeringsplan VHF	62.798	41.859	20.940
Dekking beschikbaar in begroting Zaanstad			-18.247
Dekking bijdrage derden			-2.804
Totaal (min is voordeel/over)			-112

* Omdat de uitvoeringskosten in de aanvraag Volkshuisvestingsfonds waren gemaximeerd op 10%, is aanvullend budget ad. € 0,5 miljoen noodzakelijk om het programmamanagement VHF in te kunnen vullen. Het college is voornemens in dekking te voorzien door hiertoe middelen bij derden te verwerven. In het geval dit niet lukt zal het college hiervoor bij de Kaderbrief met een dekkingsvoorstel komen.

5.4 Woningbouwimpuls (WBI)

Zaanstad is sinds 2016 aan de slag met het realiseren van de MAAK.ambities en met de groei van de stad kwaliteit aan de stad toe te voegen. In 2020 heeft het college drie aanvragen voor een bijdrage uit de Woningbouwimpuls (WBI) ingediend en deze zijn door het Rijk gehonoreerd. In 2021 heeft het college een nieuwe aanvraag gedaan voor twee gebieden (Zaandam Zuid/Hembrugterrein en Zaandam Oost/Achtersluispolder). Deze zijn niet toegekend.

Zaanstad Noord, de Kogerveldwijk (Midden) en Zaandam Centrum

Met steun uit de WBI worden de komende tien jaren in Zaanstad Noord, de Kogerveldwijk (Midden) en Zaandam Centrum in versneld tempo 7.872 nieuwe woningen gebouwd, waarvan meer dan 50% in de betaalbare prijsklassen. In deze drie gebieden wordt daarmee de komende jaren ruim € 100 miljoen geïnvesteerd in infrastructurele maatregelen, openbare ruimte en het vitaal maken van verouderde bedrijfsgebieden voor woningbouw. Deze investeringen in de nieuwe stad leveren niet alleen versneld een oplossing voor het nijpende woningtekort, maar verbeteren ook de ruimtelijke kwaliteit en de kwaliteit van leven in de bestaande stad, zoals in de ambities van MAAK.Zaanstad omschreven. Dit wordt deels gefinancierd door de markt, deels door de rijksbijdrage Woningbouwimpuls, en deels door cofinanciering vanuit de reguliere Zaanse begroting.

Om aanspraak te kunnen maken op gelden van het Rijk moet Zaanstad wel op tijd leveren. In de drie MAAK.Gebieden moet Zaanstad 7.872 woningen realiseren voor 2031. Zodra tijdig met een deelproject voor woningbouw gestart wordt (daadwerkelijk paal de grond in voor eind 2023), is in dat betreffende WBI-gebied tijdig gestart en kan Zaanstad voluit over alle gelden per WBI-aanvraag beschikken. Dat betekent dat Zaanstad een forse versnelling moet inzetten. Als stad, maar ook als organisatie. Want het verhogen van het tempo vraagt veel van onze organisatie, zowel qua inzet van mensen als op inzet van middelen. Naast de genoemde investeringen zijn er nog kosten die niet gedekt worden door de WBI bijdragen maar die wel gemaakt moeten worden om de woningbouw te versnellen zoals voorbereidingskosten, beleidsintensivering en kostenindexatie. Om die kosten te dekken, is € 25,3 miljoen beschikbaar gesteld uit het Transformatiefonds (zie [2021/12195](#)).

5.5 Woonlasten

De door de gemeente geïnde heffingen vormen na de rijksuitkeringen via het gemeentefonds de grootste bron van inkomsten voor de gemeente. Zaanstad int belastingen en bestemmingsheffingen en rechten. De belastingopbrengsten (zoals onroerende zaak- en toeristenbelasting) komen ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen, ze zijn vrij besteedbaar. De opbrengsten van bestemmingsheffingen en rechten (zoals riool- en afvalstoffenheffing) worden ter dekking van bepaalde uitgaven inzet en zijn begrensd aan 100% van de begrote kosten. De totale opbrengst van de lokale heffingen is € 105 miljoen (begroting 2022) en bedraagt circa 18% van de totale baten van de gemeente.

In onderstaande tabel zijn de woonlasten in Zaanstad vergeleken met de gemiddelde woonlasten van de 40 grootste gemeenten. Voor deze vergelijking zijn de drie tarieven vergeleken die het grootste deel uitmaken van de woonlasten voor huishoudens. Uit de tabel wordt duidelijk dat de woonlasten in Zaanstad relatief hoog zijn. Van deze 40 gemeenten hebben negen gemeenten in 2022 hogere woonlasten dan Zaanstad. In 2021 waren dat er nog drie. De woonlasten van Zaanstad zijn in 2022 weinig gestegen ten opzichte van de andere gemeenten.

Tabel Woonlasten 2022 Zaanstad i.r.t. gemiddelde 40 grote gemeenten

	OZB-eigenaar	Reinigingsheffing (afvalstoffenheffing)	Rioolheffing	Woonlasten 2022
Zaanstad	€ 340	€ 339	€ 284	€ 963
Laagste	€ 207	€ 39	€ 108	€ 687
Hoogste	€ 766	€ 441	€ 295	€ 1.162
Gemiddelde	€ 347	€ 342	€ 186	€ 876

Bron: Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2022 COELO

De lokale heffingen zijn te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies of rechten (waaronder de leges).

Algemene belastingen

Zaanstad ontvangt jaarlijks circa € 47 miljoen aan algemene belastingen. Deze inkomsten zijn vrij besteedbaar voor de gemeente, er staan geen vaste uitgaven of verplichte prestaties tegenover. Er worden uiteraard wel uitvoeringskosten gemaakt voor het innen van de belastingen.

De grootste opbrengst, ruim € 37 miljoen, komt via de onroerendezaakbelasting ten laste van eigenaren en gebruikers. De overige belastingen leveren gezamenlijk een circa € 10 miljoen op, waarvan bijna € 5 miljoen door de parkeergelden en –vergunningen en een kleine € 3 miljoen door de toeristenbelasting.

De onroerendezaakbelasting is conform de afspraken uit het coalitieakkoord 2020-2022 beperkt gestegen met de prijsindex. Dat geldt voor de totale OZB-opbrengst in de begroting. De areaal uitbreiding heeft de afgelopen jaren geleid tot een lagere stijging van de OZB, dus onder het percentage van het prijsindex.

De totale lasten (uitgaven) in de begroting stijgen jaarlijks mee met de loon- en prijsstijgingen. De loonindex is doorgaans hoger dan de prijsindex. Het meest stijgen van de OZB-inkomsten met alleen de prijsindex leidt tot een relatief lagere stijging van de inkomsten dan de stijging van de uitgaven. Het verdient aanbeveling de OZB-inkomsten in het vervolg te laten stijgen met de gemiddelde kostenontwikkeling van de begroting (mix loon/prijsstijgingen) en mee te laten groeien met de groei van de stad (areaal uitbreiding).

Bestemmingsbelastingen

Voor de bestemmingsbelastingen (afvalstoffenheffing en rioolheffing) geldt dat de raad een tarief mag vaststellen dat maximaal 100% kostendekkend is. De rioolheffing levert de gemeente ruim € 22 miljoen aan inkomsten en de afvalstoffenheffing bijna € 25 miljoen. Hier staan even grote uitgaven tegenover (100% kostendekkend). Het tarief rioolheffing is in Zaanstad hoog door de zachte veengrond en de leeftijd van het rioolstelsel.

Retributies of rechten (waaronder de leges)

Retributies worden geheven van personen aan wie de gemeente een specifieke dienst verleent die voor die persoon een individueel voordeel oplevert. De belangrijkste retributies zijn de leges: vergoedingen voor een bij de gemeente aangevraagde dienst als het aanvragen van een paspoort of een vergunning. De gemeentewet bepaalt dat gemeenten rechten mogen heffen voor diensten, maar daarop geen winst mogen maken. Net als bij bestemmingsbelastingen mogen de retributies dus niet meer dan kostendekkend zijn. In de begroting 2022 is in de paragraaf Lokale heffingen terug te lezen dat veel rechten nagenoeg kostendekkend zijn.

Naast de eis dat de opbrengsten de kosten niet mogen overstijgen, zijn er voor bepaalde diensten van de gemeente ook maximumtarieven vastgesteld door het Rijk, zoals voor de leges van paspoorten. Gemeenten dienen zich bij vaststelling van de tarieven te houden aan deze maximale tarieven.

In totaal zijn de inkomsten op retributies voor 2022 begroot op € 11 miljoen. Een kleine € 9 miljoen betreft de legesverordening. Daarnaast gaat het onder andere om de begraafrechten, marktgelden en de gemakkelikhedenretributie die geheven wordt op de Zaanse schans.

Leges

De legesverordening bestaat uit drie hoofdstukken.

De producten in hoofdstuk 1 bestaan voor 95% uit diensten die geleverd worden aan individuele inwoners in Zaanstad, zoals informatie uit het Gemeentearchief, paspoorten, identiteitskaarten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen. De overige 5% van de diensten wordt geleverd aan (kleine) ondernemers zoals standplaatsen en vergunningen Winkeltijdenwet.

De producten in hoofdstuk 2 betreffen vooral de dienstverlening voor het verlenen van omgevingsvergunningen op het gebied van bouwen (bijna 95%). Daarnaast betreft het vergunningaanvragen voor sloop, asbestverwijdering, het maken van een uitrit, kap en monumenten.

Binnen hoofdstuk 3 worden vrijwel alle diensten geleverd aan (kleine) ondernemers zoals horeca-exploitatievergunningen en evenementenvergunningen (buurtfeesten, kleine braderieën, Koningsdag, muziekfestivals, etc.). Met raadsbesluit 2020/20442 is besloten om de tarieven in dit hoofdstuk allemaal kostendekkend te maken. Dat heeft op onderdelen geleid tot aanzienlijke tariefverhogingen. De gemeenteraad heeft daarop bij de begroting 2022 [motie 14](#) unaniem aangenomen om de stijging van de leges voor kleine evenementen te beperken. De motie roept het college op om dekking te zoeken (€ 0,05 miljoen) zodat ook in de jaren na 2022 deze stijging niet doorgevoerd hoeft te worden.

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente kan ervoor kiezen inwoners met een laag inkomen kwijtscheldingen voor bepaalde heffingen te verlenen. In Zaanstad is ervoor gekozen kwijtschelding mogelijk te maken voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting voor de eerste hond. Jaarlijks wordt zodoende aan circa 5.200 inwoners geheel of gedeeltelijke kwijtschelding verleend. Voor 2022 betekent dit een totaalbedrag aan kwijtschelding van € 3,4 miljoen. Op grond van huidig gemeentebestuur vindt dekking plaats vanuit die heffingen.

5.6 Schuldontwikkeling

Ontwikkeling vaste activa en schuld

De gemeente leent geld om voldoende beschikbaar te hebben zodat aan alle financiële verplichtingen kan worden voldaan. Hiervoor worden kortlopende en langlopende leningen aangetrokken. De gemeente betaalt rente over de aangetrokken leningen. Belangrijk is dat de omvang van de schuld in evenwicht is met (niet groter is dan) het bezit (activa) van de gemeente.

In onderstaande grafiek is de omvang van de schuld afgezet tegen omvang van de vaste activa.

De vaste activa bedroegen ultimo 2020 in totaal € 784 miljoen, bestaande uit:

€ 183 miljoen weg-, water-, en rioolwerken waarvoor te dekking een tarief wordt geheven

€ 112 miljoen grond in erfpacht

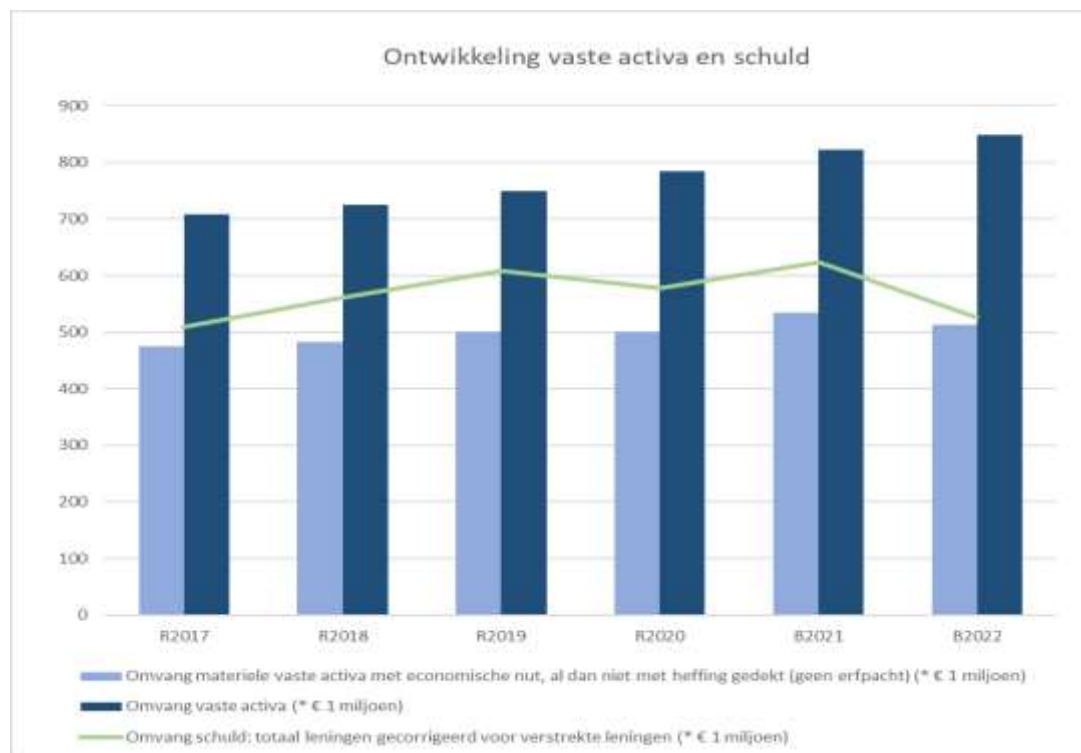
€ 318 miljoen investeringen met economisch nut

€ 131 miljoen investeringen met maatschappelijk nut

€ 36 miljoen aan verstrekte leningen,

€ 4 miljoen aan deelnemingen

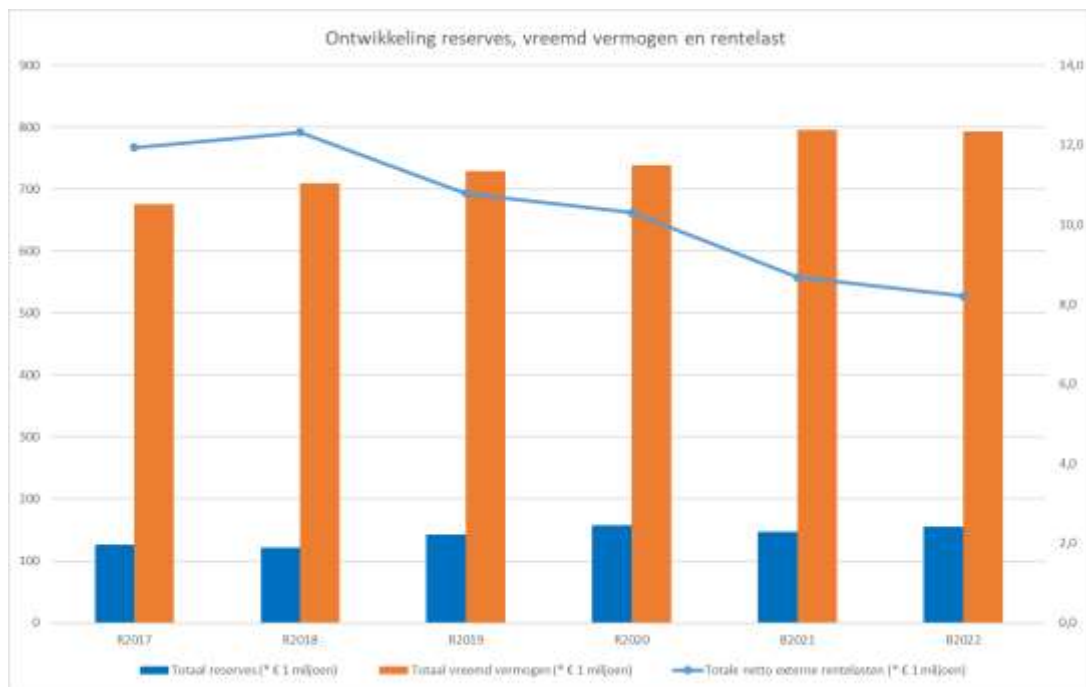
De grafiek laat zien dat de boekwaarde van de financiële- en materiële vaste activa de netto schuld van de gemeente ruimschoots overstijgt. Het laat ook zien dat de schuldpositie niet mee stijgt met de groei van de vaste activa. Dit wordt veroorzaakt door de rijkssubsidies die al ontvangen zijn, maar over een termijn van 10 jaar worden uitgegeven. Denk hierbij aan de woningbouwimpuls en het volkshuisvestingsfonds.

Ontwikkeling reserves, vreemd vermogen en rentelast

De onderstaande grafiek laat de verhouding tussen het eigen vermogen (de reserves) en het vreemd vermogen zien. De grafiek laat een redelijk constant beeld zien van de reservepositie en een licht groeiend vreemd vermogen. De investeringen in de stad zijn hiervan de oorzaak. Een groot deel wordt gefinancierd met vreemd vermogen.

Het bedrag dat betaald wordt aan rentelasten daalt. De bedragen staan op de rechter as. Dit komt door het lage rentepercentage, waardoor herfinanciering gunstig uitpakt.

Beheersing van de schuldenlast

Er zijn diverse wetten waaraan de gemeente zich voor de financiële ontwikkelingen moet houden. In de gemeentewet is vastgelegd dat gemeenten jaarlijks een sluitende begroting opstellen. In de wet Fido is de renterisiconorm en het kasgeldlimiet opgenomen. In het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is opgenomen dat de gemeente een treasury paragraaf en een paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement opneemt in zowel de begroting als de jaarstukken. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement moeten diverse kengetallen met betrekking tot de financiële positie worden opgenomen. Binnen deze wettelijke kaders bepalen gemeenten zelf hoeveel zij willen lenen. De hoogte van de schuld is een bestuurlijke keuze.

De investeringen in de stad zorgt voor een groei van de balans. De hiermee samenhangende structurele (kapitaal)lasten heeft de gemeente voor de komende tien jaar in beeld gebracht. Deze wordt twee keer per jaar geactualiseerd. Hiermee wordt voorkomen dat er ongemerkt een (te) groot deel van de begroting meerjarig vast wordt gelegd door een toename van kapitaallasten.

Hoe is de schuldpositie te beïnvloeden?

De schuld neemt toe als de gemeente extra leent. De gemeente moet lenen als zij meer uitgeeft (daadwerkelijk betaalt in een jaar) dan dat er aan inkomsten wordt ontvangen. Andersom geldt ook dat de schuld afneemt, wanneer de uitgaven lager zijn dan de inkomsten. Hierbij moet worden opgemerkt dat ook het inzetten van eigen vermogen (reserves) de schuldenlast van de gemeente verhoogd. Een reserve is immers geen geld dat 'los op de rekening' van de gemeente staat. Ook voor het uitgeven van een reserve moet extra geld aangetrokken worden.

6 Nieuwe programma-indeling begroting 2023

Na de verkiezingen volgen de coalitieonderhandelingen die naar verwachting uiteindelijk resulteren in een nieuw programma voor de komende 4 jaar. Het nieuwe coalitieprogramma dient in beleidsmatig en financieel opzicht als kaderstelling voor het opstellen van de begroting 2023-2026. De financiële ontwikkelingen bij ongewijzigd beleid en de financiële keuzes in het coalitieakkoord vormen samen het financieel kader voor de begroting. Dit financiële kader wordt opgenomen in de zogeheten *Kaderbrief 2023-2026*. De kaderbrief wordt nog voor de zomer '22 ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

De Zaanse [Financiële Verordening 2019](#) schrijft voor dat de raad bij aanvang van een nieuwe raadsperiode een programma-indeling vaststelt voor die raadsperiode. Om een nieuwe programma-indeling financieel technisch te kunnen verwerken in de begroting 2023 moet de nieuwe opzet en inrichting van de begroting 2023 uiterlijk op 16 juni 2022 door de raad worden vastgesteld.

Voorstel voor nieuwe programma-indeling

Zaanstad staat voor zes grote strategische opgaven. Deze opgaven zijn beschreven in de Omgevingswet. De opgaven aan sich zijn politiek onafhankelijk. Ongeacht de politieke samenstelling van college en raad zal het nieuwe bestuur de komende jaren keuzes moeten maken en besluiten moeten nemen over hoe en welke sturing erop wordt gegeven. De invulling van deze sturing zal de politieke kleur zichtbaar maken.

Het is belangrijk dat de programma-indeling in de begroting de sturing op de opgaven ondersteunt. Het voorstel is daarom een begrotingsindeling naar de zes strategische opgaven te nemen, waarin elke opgave een zelfstandig begrotingsprogramma is. Dat betekent dat er zes programma's zijn. Daar wordt een zevende programma aan toegevoegd, omdat de gemeentelijke organisatie zelf (bestuur en organisatie) geen onderdeel zijn van de zes opgaven, maar uiteraard wel van belang zijn. Het zevende programma is daarom: Bestuur en organisatie. Het aantal programma's blijft hiermee gelijk aan het aantal programma's in de huidige begroting.

Dit geeft de volgende nieuwe programma-indeling:

- Programma 1 Kansengelijkheid
- Programma 2 Verstedelijking
- Programma 3 Duurzaamheid
- Programma 4 Gezondheid
- Programma 5 Economie
- Programma 6 Veiligheid
- Programma 7 Samenleving, raad, college en organisatie
- Financiën

Nieuw in deze programma-indeling is dat een apart hoofdstuk Financiën is toegevoegd. Dit bestaat vooral uit de baten van de gemeente die vrij besteedbaar zijn: de belastinginkomsten en de gemeentefondsuitkeringen. Het hoofdstuk Financiën valt 'buiten' het programmaplan, waardoor de opbouw en structuur af kan wijken van die van een programma. Dit is in lijn met de BBV-voorschriften van het Rijk over de indeling van de begroting.

Bijlage 1

Beïnvloedbaar

Dit gaat om kosten die beïnvloedbaar zijn binnen 1 jaar. Het betreft lasten die niet wettelijk verplicht zijn, vaak onder eigen gemeentelijk beleid vallen en die daarmee een eigen keuze zijn. Voorbeelden zijn de opleidingsbudgetten, klimaatuitgaven, gemeentelijke projecten. Ook de reservemutaties vallen hieronder, behalve reservemutaties voor dekking kapitaallasten (niet beïnvloedbaar) en reserves met afspraken derden (beperkt beïnvloedbaar).

Beperkt beïnvloedbaar

Hieronder vallen wettelijke taken, waarbij enige ruimte is voor sturing of keuzes. Voorbeelden zijn de jeugdhulp, uitvoering wegenbeheer, onderhoudskosten openbare ruimte, huisvesting. Er zijn keuzes te maken in het kwaliteitsniveau, in beleid of in aantallen waarmee (beperkte) sturing mogelijk is op de hoogte van de uitgaven.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit gaat om kosten die beïnvloedbaar zijn binnen 2 tot 4 jaar. Voorbeelden zijn subsidietoekenningen. Ook de directe personeelskosten vallen hieronder. Er kunnen keuzes worden gemaakt om deze kosten te beïnvloeden, bijvoorbeeld door bepaalde subsidies niet meer toe te kennen of met minder fte te werken. Maar dit heeft tijd nodig om te kunnen realiseren.

Niet beïnvloedbaar

Onder deze categorie vallen:

- Wettelijke taken, waarbij de minimum variant het beleid is en uitgevoerd wordt. Er is daarmee geen sturing mogelijk op deze kosten.
- Een taak waar 1 op 1 een subsidie tegenover staat. Door in deze categorie kosten te verlagen, worden ook de opbrengsten verlaagd. Dit levert daarom geen middelen op. Een voorbeeld is de specifieke uitkering voor het onderwijsachterstandenbeleid.
- Kapitaallasten. De investering is reeds gedaan, in de exploitatie zijn de rente- en afschrijvingskosten zichtbaar. Deze lasten zijn daarmee niet meer beïnvloedbaar.
- Kosten voor heffingen waar wettelijk gezien maximaal kostendekkende tarieven voor geheven mogen worden. Door het verlagen van de kosten, zouden de opbrengsten daarmee ook verlaagd worden. Dit levert daarom geen middelen op.
- Mutaties in voorzieningen, met uitzondering van mutaties in onderhoudsvoorzieningen (deze classificeren we als beperkt beïnvloedbaar). De toevoeging aan een voorziening is in veel gevallen wettelijk voorgeschreven (zoals een te verwachten verplichting of een van derden verkregen middel dat specifiek besteed dient te worden). Deze lasten zijn daarmee niet beïnvloedbaar.
- Lasten in het kader van gebiedsontwikkeling. Gebiedsontwikkeling wordt gezien als een gesloten systeem, alleen het saldo van de lasten en baten wordt op de balans gemuteerd. Winsten worden genomen volgens de bereikte voortgang van de verkopen en verliezen volgens het voorzichtigheidsprincipe. De lasten worden daarom als niet beïnvloedbaar gekwalificeerd.

gemeente Zaanstad

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T14 075
antwoord@zaanstad.nl
www.zaanstad.nl